

Dupluma
VESTLUSI MEIE KODUMAAST

N. ANISSIMOV

NÕUKOGUDE
TALURAHVAS

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS“

Duplum

Vestlusi meie kodumaast

N. ANISSIMOV

NÕUKOGUDE TALURAHVAS

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS“
TARTU 1947

13104
A-16610

Isamaasõjas sooritas meie rahvas suure kangelasteo. Võitluses saksa röövvalutajate vastu kaitses ta oma vabadust ja sõltumatust ning aitas Euroopa rahvastel maha raputada saksa fašistliku ikke. Äsjase sõja võrdlematud raskused ei ole murdunud, vaid vastupidi, on veel rohkem karastanud nõukogude inimeste raudset tahet ja mehist meelt. «Meie rahvas on õigusega omandanud kangelasliku rahva kuulsuse»¹.

Suurde Isamaasõtta astus koos kogu rahvaga nagu üks mees ka nõukogude talupoegkond. «Nõukogude Liidu talupojad, kes oma mahajäänud põllumajanduse rahuliku ülesehitustöö aastail kolhoosikorra alusel ümber kujundasid eesrindlikuks põllumajanduseks, näitasid Isamaasõja ajal talurahva ajaloos enneolematult kõrget arusaamist üldrahvalikest huvidest. Ennastalgava tööga rinde abistamiseks näitasid nad, et Nõukogude talurahvas peab praegust sõda sakslaste vastu omaenda asjaks, sõjaks oma elu ja vabaduse eest»².

Sõjaaja raskustest hoolimata suutsid kolhoosid kogu sõja kestel pidevalt varustada armeed ja elanikkonda toiduainetega ning tööstust toormaterjaliga. Nagu kogu nõukogude rahva, nii ka kolhoositalurahva patriotism aitas Nõukogude Armeel purustada saksa fašistliku armee ja heisata Berliini kohale võidulipu.

Et mõista, millised on meie talupoegade võimsa patriotismi lätted ja milles peitub kolhoosikorra jõud ning elulisus, tuleb

---

¹ J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, lk. 132, neljas väljaanne. Tallinn, 1945.

² S a m a s, lk. 98—99.

meenutada, kuidas elasid talupojad tsarismi ajal ja mida on talupoegadele andnud nõukogude võim ning mida on talupoegadele andnud kolhoosid.

I. KUIDAS ELASID TALUPOJAD TSARISMI AJAL.

Ränk ja sünge oli talupoegade põli mõisnike ja tsaarivõimu ajal.

Kõigest 85 aastat tagasi valitses Venemaal lausa pärisorjus. Tehaseid ja vabrikuid oli tol ajal hoopis vähe. Maa elanikkond tegeles peamiselt põllutööga. Maa ja talupojad ise olid mõisnike pärisomandiks. Talupojal polnud mingisuguseid õigusi. Mõisnik võis müüa oma talupoegi, lahutada lapsi ja emasid, naisi ja mehi, vahetada pärisorje hobuste ja koerte vastu. Maad hariti noaaegsete põllutööriistadega: puu- ja harkadruga. On selge, et sunnismaise pärisorja tööviljakus oli väga madal. Koidust ehani küürutasid talupojad oma selga mõisniku kasuks, kuid elasid pool nälgides, lõpmatus viletsuses.

Tööstus ei saanud pärisorjuse ajal õigel viisil areneda, sest sunnismaine talupoeg ei tohtinud maalt lahkuda ega linna minna.

Pärisorjuse surve ajas talupoegi raevutsema. Ühtsoodu löid mõisnike vastu lõkkele mässud. Tsaaristliku impeeriumi mahajäämus andis end eriti tunda Krimmi sõja ajal ja Vene tsarismi tabas siis lüüasaamine. Kõik see sundis tsaarivalitsust 1861. aastal pärisorjust kaotama.

Mõisnike orjuses. Pärast nõndanimetatud «talupoegade vabastamist» 1861. aastal ei paranenud talurahva olukord. Lenin kirjutas selle kohta nõnda:

«Talupoegi «vabastasid» Venemaal mõisnikud ise, isevalitsusliku tsaari mõisnike-valitsus ja tema ametnikud. Ja need «vabastajad» juhtisid asja nõnda, et talupojad pääsesid «vabadusse» viletsuseni paljaks koorituina, pääsesid mõisnike

juures olnud orjapõlvest samade mõisnike ja nende agentide ikkesse. . . .

Enamikus päris-Venemaa kubermangudes jäid talupojad ka pärast pärisorjuse kaotamist endisse väljapääsmatusse mõisnike orjusse. Talupojad jäid ka pärast vabastamist «alamaks» seisuseks, maksualuseks teoloomaks, mustaks tõuks, kelle üle mõisnike poolt seatud ülemus irvitas ja kellelt makse välja pinnis, kellele vitsahirmu jagas, käsi külge pani ja keda jõhkralt kohtles»³.

Kuidaviisi siis mõisnikud jätkasid talupoegade rõhumist, kui pärisorjus oli kaotatud?

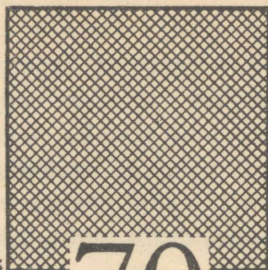
Et põldu pidada, selleks on kõigepealt vaja omada maad. Meie määratu suurel maal oli maad ülikülluses. Kuid maa oli eraomand. Tohtu hulk maid kuulus mõisnikele, tsaari perekonnale, kloostritele ja kulakuile.

Talupoegade «vabastamisel» riisusid mõisnikud nad paljaks. Mõisnikud lõikasid neilt ära tunduva osa maad, mida talupojad varem kasutasid. «Vabastamise» eest aga sunniti talupoegi maksma mõisnikele lunaraha — ligi kaks miljardit rubla.

Juba pärast talupoegade «vabastamist» oli maa tsaari-Venemaal jaotatud nõnda, et suurmõisnike käes — sääraseid mõisnikke arvestati umbkaudu 30 tuhandele — oli 70 miljonit tiinu maad. 10 miljonit pärisorjuslikust survest kurnatud talumajandit omas kokku 75 miljonit tiinu. Iga suurmõisamajand evis oma käsutuses keskmiselt 2300 tiinu, üks talund aga 7 tiinu maad.

On seepärast arusaadav, et talupojad olid sunnitud endile mõisnike käest maad rentima. Selle eest võttis mõisnik talupoegadelt suurt rahalist tasu ja sundis neid peale selle tasuta harima talupoja tööriistade ja hobustega oma — mõisniku — maad; seda nimetati «tasateenimiseks», «teorjuseks». Pal-

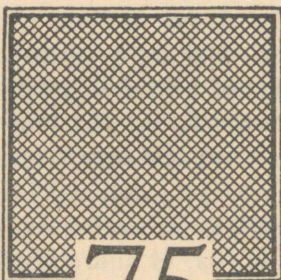
³ V. I. Lenin, Pärisorjuse kaotamise viiekümnes aastapäev. Teosed, XV kd., lk. 109.

30 tuhandel mõisnikul oli

70
miljonit
tiinu maad

2333
tiinu
mõisniku
perekonna
kohta

10,5 miljonil talundil oli

75
miljonit
tiinu maad

7
tiinu talundi
kohta

Nii oli maa jaotatud tsaari-Venemaal.

jud talupojad olid rendi eest sunnitud mõisnikule loovutama poole oma põllusaagist; seda nimetati «kahasse» tegemiseks.

Kui raske oli talupoegadel elada mõisnike surve all, selle kohta pakuvad näite Voroneži kubermangu Berjzovi maakonna Novo-Životinnoje ja Mohhovatka küla.

Neljakümne aasta eest valdas mõisnik neis paikades 10 tuhat tiinu maad, kuna aga Novo-Životinnoje ja Mohhovatka küla 170 taluperel oli maad 30 korda vähem. Talundid ja hingemaad olid igast küljest ümbritsetud mõisamaadega. «Kana ei ole kuhugi õuest ajada,» rääkisid talupojad.

Kuni Oktoobrirevolutsioonini rentisid Novo-Životinnoje ja Mohhovatka elanikud mõisnikult maad orjastavail tingimustel: mõisnikule tuli loovutada suurem osa viljasaagist.

Peale selle matsid talupoegade hinge tsaristlikud riigimaksud. Iga talund maksustati riigi- ja maamaksudega. Igalt talundilt nõuti sisse maakonna- ja kubermangusemstvo maksud, kogukonna (küla- ja valla-) maksud, kindlustusmaksud.

Maksude tasumata jätmise puhul viidi talust viimane lehm, avati riidekirstud ja võeti kaasa rõivad ning lõuendid. Küla vanemad ja urjadnikud kahmisid endiga häbenemata kaasa isegi armetud majapidamisriistad (potid, mollid jm.). Küla elas sedavõrd puruvaesuses, et kehvikmajandid polnud suutelised aasta jooksul maksude arvel tasuma 3—4 rubla ja maksude katteks polnud midagi võtta.

Novo-Životinnoje külas küsiti talupojalt, kelle tarre polnud jäänud isegi keedupotti:

— Kuidas te siis kapsasuppi keedate? —

Talupoeg vastas rahuliku häälega:

— Kapsasuppi? Vaat, seda pole me ju enam poolteist aastat lürpinud.

Kulakute orjused. Tsaari ja mõisnike survele lisandus kulakute ja liigkasuvõtjate, kaupmeeste ja spekulantide surve. Kulakuil oli rohkesti maad. Kulakute jaoks töötasid vähese põllumaaga ja maata talupojad. Sageli rentisid kulakud mõisnike käest maad ja harisid seda kehvikute ja sulaste abil. Varatud talupojad asusid kahekordse — mõisniku ja kulaku surve all. Kulakud ja liigkasuvõtjad mässisid töötavaid talupoegi pisi-laenude võrku, sundides talupoegi oma töö ja varaga neid laenusid tasuma aastate vältel.

Mõisnik ja kulak kurnasid töötavat talurahvast tema lämbumiseni. Kuulakeim, kuidas kirjeldati Pihkva kubermangu Porhovi maakonna Ljubonegi küla talupoegade olukorda:

«Kuni kogunes koosolek, küsisin ma põllule siirduvailt 6—7-aastastelt tütarlastelt, kuhu nad lähevad.

— Teole, — vastasid nad kuidagi mittelapseliku tõsidusega.

— Kuidas teole? Missugusele teole? — küsitlesin tahtmatult uuesti.

— Eks ikka põllule — teole.

Sama küsimusega pöördusin samal ajal põllult külla sõitvate täiskasvanud noormehe ja plika poole ning sain samasuguse vastuse.

— Mis tegu see siis teil teha on? — pärin külakogult.

— Eks nõnda nimeta seda meil nii vana kui noor. Vaat, nagu ennevanasti, pärisorjuse ajal, nõnda nüüd veel rängemalt kurnab meid see teoorjus...

Külakogu jutukus kuidagi järsku katkes. Talunikud heitsid erutatud pilkusi naabermaja nurgale... Lähen ja vaatan lähemalt salapärasest nurka, mille tagant kähku väljub ja suundub tänavat mööda vastaspoolele jõuka taluniku või kaupmehe moodi mees. Saan ta kätte. Koosolekut valdab surmavaikus.

— Kes sina sihuke oled? —

— Talunik Mihhailo Issakov.

— Ahaa, väga rõõmustav! Siis seesugune sa oled! Olen kuulnud, olen palju sinu tegudest kuulnud...

Minu ees seisis mütsita üks õelamaid liigkasuvõtjaid. Ta võis olla pisut alla 30 vana. Tema igavusttekitav, sünge, hõreda karvastikuga nägu näis haruldaselt iseloomulikuna... Väikesed tigidad silmad pahaendelise leegikesega ringlesid rahutult, otsegu mingi nägemuse poolt jälitatavad; kitsas, kongis, allapoole paindunud nina, väike suu — kõik see meenutas otse rabavalt röövlindu, kes toidab end inimverega.»

Sääraseid rõhujaid, nagu äsjakirjeldatu, leidis küllaldaselt vanas külas. Kuidas nad nähtavale tulid?

Asi seisneb selles, et talurahvas polnud ühtlik. Teatav osa talupoegi kogus endale maad, tööloomi, inventari, sageli ka põllutöomasinaid. Samal ajal polnud kehviktalunikul pahatihti hobust, ei jätkunud või polnud hoopiski olemas seemet, inventar aga oli vilets.

Rikas talunik tarvitas oma maal võõrast tööjõudu, ekspluateeris kehvikuid ja sulaseid. Küla rikaste ülevõimu all kannatasid ka need talupojad, kes omasid rikaste ja kehvikutega võrreldes keskpärast elujärge, nimelt kesktalupojad.

Talurahvas lagunes lakkamatult kihtidesse. Enamik laostus ja täiendas kehvikute ning sulaste ridu. Mõningail aga õnnestus üles rabelda jõukaiks talunikeks. Nende hulgast võrsus maa kodanlus — kulaklus.

Kulakud rõhusid ja riisusid kehvikuid metsikult. Ljubonegi külas, millest me juba jutustasime, võlgnes talunik Ivan Stepanov kohalikule kulakule Pavel Katovile 115 rubla.

Kord sõidab Ivan Stepanov kündma. Sealt sõidab mööda kulak Katov. Peatub.

— Kelle hobune see sul on? — küsib.

— Meie, isalt jäi järele, — vastab Stepanov.

— Ehee, kui uhke! Milleks sul sihuke hobune? Rahakott ei löö vastu, vennas. Osta endale lihtsam, selle aga võtan ma endale võla eest.

Ivan langeb kulaku jalge ette.

— Ära tee ülekohut, onu Pavel, kaitsetuile orbudele.

— Mis sa nüüd, mis sa nüüd, sõber! Miks ülekohut teha? Võlake ju tuleb tasuda.

Nende sõnadega rakendas Katov hobuse lahti ja viis endaga kaasa; nädala pärast aga müüs selle 120 rubla eest ära.

Järgneval aastal võttis Katov Stepanovilt lehma, 5 koormat heinu ja 3 koormat õlgi. Siis viis Stepanov Katovile 20 rubla raha, andis 4 puuda kaeru ja veel 4 koormat õlgi. Katov pidas

ikka veel Stepanovit võlgaseks ja ajas selle õuelt enda juurde 11 hane. Ka pärast seda ei pidanud ta Stepanovi võlga ikkagi veel kaetuks. Lõplikult rambinud Stepanov otsustas endalt elu võtta, kuid parajal ajal võeti ta silmusest välja...

Näete, kui raske oli töötava talupoja elu mõisniku- ja kulakuorjuse tingimustes.

Põllumajanduse mahajäämus tsarismi ajal. Tsaarivõimu ajal olid igast 100 talumajandist 35 hobuseta majandid, 34 polnud oma inventari, 15 polnud külvist. Mõisniku- ja kulakusurvest maharõhutud talurahva põhimass ei suutnud oma majapidamist parandada. Talumajandites püsisid ka pärast pärisorjuse kaotamist põhimiste tööriistadena puu- ja harkader, puusahk ja puuäke. 1910. aasta loenduse järgi arvestati talumajandites 7,3 miljonit puu- ja harkatra, 2,2 miljonit puusahka, 17,7 miljonit puuäket. Sellest ei maksa rääkidagi, et kombaine, traktoreid ja autosid ei tundnud toleaeagne küla üldse. Raudsahku ja masinaid (vihusidujaid, peksumasinaid) tarvitati vaid kulakute ja mõisnike majandites.

Põllumajanduse äärmine mahajäämus revolutsioonieelsel Venemaal põhjustas sagedaid ikaldusi ja näljahädasid. Ikalduasaastail sõi talurahvas puukoort, tõrusid, maltsa. Paljude revolutsioonieelse Venemaa külade nimetused ise kõnelesid sellest, et nälg ja viletsus olid tavalised nähtused: Golodajevka, Neurožaika, Gorelovka, Grjaznovka, Zaplatovo, Dõrjavino, Razutovo, Znobilovka, Laptevo, Nejelovo ja sellesarnased.

«Talupoeg oli viidud kerjuse elutasemeni: ta elas koos loomadega, rõivastus närtsudesse, toitis end maltsaga...» kirjutab Lenin. «Talupojad nälgisid krooniliselt ja kümnete tuhandete kaupa surid nälga ning taudidesse ikalduste ajal, mis pöördusid tagasi järjest sagedamini ja sagedamini»⁴.

---

⁴ V. I. Lenin, Töölispartei ja talurahvas, Teosed, IV kd., lk. 101—102.

Teenistuse otsinguil lahkusid talupojad maalt ja läksid linna, lootuses astuda seal vabrikusse või tehasesse. Vähemalt kaks miljonit kehvikut hülgas iga aasta oma majandi ja hulku töö otsides maad mööda ringi.

Revolutsiooniajast Venemaal olid töötavad talupojad õigusteta. Ispravnikud ja urjadnikud irvitasid nende üle karistamatult. Olgugi et pärisorjus oli kaotatud, karistati talupoegi maksude mittemaksmise ja muude «eksimuste» eest vitstega; ihunuhtlus kehtis kuni 1903. aastani.

Isevalitsuse ründamine. Mõisniku surve, tagakiusamised ja alandused kutsusid talurahva poolt esile vastulöögi andmise. Talupoegade kannatus jõudis lõpule. Küll ühes, küll teises kubermangus löid mõisnike vastu lõkkele talurahvamässud. Ent talupoegade ülestõusud suruti tsaarivalitsuse poolt alati maha.

Miks talurahvaliidumised nurjusid?

Seepärast, et talupojad ise ei suutnud võitluseks ühineda. Väike- ja pisitalumajandites elati igaühes omaenda huvidele ja oldi üksteisega nõrgalt seotud, oldi eraldatud. Pealegi õõnes- tas talurahva jõudu järjest süvenev kihitumine kulakkonnaks ja kehvistuks. Muidugi mõista oli talurahvas huvitatud tsaari ja mõisniku isevalitsuse kukutamisest, maa saamisest, millest oli puudus. Kuid talurahva eri kihtide püüdlused olid erisugused. Mõisnikust vabanenud kulak lootis veel kõvemini ikestada kehvikut ja kurnata teda kõigest jõust. Kehvik aga lootis üldse pääseda orjusest ja viletsusest. Nii olid talupoegade mitmesuguste kihtide huvid ühes asjas ühtivad, teises lahku- minevad. Peale selle oli töötavatel talupoegadel raske oma taotlustest teadlik olla. Neid rusus vaimupimedus: kehvikute ja kesktalupoegade seas oli kirjaoskaja inimene haruldane. On arusaadav, et seesugustes tingimustes olid mõisnikevastased talurahvaülestõusud organiseerimatud ja seepärast nad äpardusid.

Talupoegi võis võitluseks ühendada üksnes töölisklass — kõige eesrindlikum, kõige revolutsioonilisem ühiskonnaklass. Ja oma olemasolu esimestest päevadest peale tegi töölisklassi partei, bolševike partei talupoegadele järeleandmatult selgeks, et üksnes liidus töölisklassiga, töölisklassi juhtimisel võib talurahvas vabaneda isevalitsuse ja mõisnike survest.» Pidagu talupojad meeles,» kirjutas seltsimees Stalin 1906. aastal, «... ja teadku nad, et üksnes linnatöölise ümber koondudes ja vanale korrale kallale tungides saavutavad nad tõelise vabaduse! ...»⁵

Omaenda elukogemuste põhjal veendus talurahvas, et bolševikud kõnelevad tõtt. Talupojad nägid, et ainsaks jõuks, mis millegi ees ei peatunud ja läks tsaari ning mõisnike vastu võitlusele julgelt esimestes ridades, olid linnatöölised, oli töölisklass. Oma oskust võidelda lõpuni, oma julgust, oma revolutsioonilisust, oma jõudu näitas vene töölisklass juba 1905. aastal. Esimesest Vene revolutsioonist (1905. a.) teise revolutsioonini (1917. a. veebruar) möödunud aastail asus talurahvas töölisklassi poolele, bolševike partei poolele.

Liidus kogu talurahvaga, bolševike partei juhtimisel, kodanluse neutraliseerimisel hävitas töölisklass 1917. aasta veebruaris tsaristliku isevalitsuse. «Revolutsiooni teostas proletaariat, ta ilmutas kangelaslikkust, ta valas verd, ta tõmbas enda järele kõige laialdasemad töötavad ja kehvimad rahvamassid ...»⁶

Nõukogude võimu eest. Pärast kodanlik-demokraatlikku veebruarirevolutsiooni tuli võimule kodanlik Ajutine Valitsus. Ta ei muutnud talurahva olukorda. Maa jäi endiselt mõisnike ja kulakute kätte. Menševike ja sotsialistide-revolutsionäärade väikekodanlikud parteid jagasid vaid petlikke lubadusi ega tahtnud mõisnike maad talurahvale üle anda.

⁵ Vt. raamatut: L. Beria, Taga-Kaukaasia bolševistlike organisatsioonide ajaloo küsimusest, lk. 97, Tallinn, 1946.

⁶ V. I. Lenin, Kirjad kaugelt, Teosed, XX kd., lk. 23—24.

Bolševikud hakkasid ette valmistama proletaarset revolutsiooni. Nad kõnelesid rahvale avalikult, et võimatu on päästa sõjast kurnatud maad, et võimatu on kergendada töötava ja ekspluateeritava rahva piinu, kuni pole kukutatud kodanliku Ajutise Valitsuse võim ja kuni võim pole haaratud tööliste ning talupoegade kätte.

Maal leidsid bolševike üleskutsed talurahva mitmesugustes kihtides erisugust vastukaja.

Kulakud-vereimejad rikastusid sõja ajal rahva häda arvel. Nad kogusid raha tuhandeid ja sadu tuhandeid, kõrgendades vilja ja muude toiduainete hindu. Need ämblikud rasvusid sõjast laostatud talupoegade ja näljaste tööliste arvel. Need verekaanid jõid töötava rahva verd, rikastudes seda rohkem, mida rohkem nälgis tööline linnades ja vabrikuis. Need vampiirid kahmisid endi kätte mõisamaid ja kiskusid oma käpa alla kehvikuid.

On selge, et üleskutsed nõukogude võimu püstitamiseks ei leidnud kulakute seas poolehoidu. Küla rikkad, kulakud, spekulandid — kõige elajalikumad, kõige jõhkramad, kõige metsikumad ekspluateerijad, nagu nendest kõneles Lenin, — võitlesid maruvihaselt sotsialistliku revolutsiooni vastu.

Vaeseim talurahvas tervikuna toetas töölisklassi ja selle parteid.

Talurahvakehvistu oli töölisklassi tõsine liitlane ja sel ajal moodustas ta talurahvastiku määratu suure enamuse. Töölisklassi ja talurahvakehvistu liidul oli suur tähtsus revolutsiooni võiduks.

1917. aasta oktoobris teostus Suur Sotsialistlik Revolutsioon — suurim rahvarevolutsioon. Töölisklass kukutas kodanluse võimu ja püstitas nõukogude võimu, sammudes tihedaimas liidus kehvima talurahvaga, kuna aga kulakkond vastupanu avaldas ja kesktalupoegkond kõhkles.

Revolutsiooni eesotsas seisnud Venemaa töölisklass võitis oma revolutsioonilise võitlusega endale rahva juhi autori-

teedi. Kui poleks olnud säärast rahva usaldust pälvinud revolutsioonijuhti nagu Venemaa töölisklass, siis poleks olnud ka tööliste ja talupoegade liitu; säärase liiduta aga poleks Oktoobrirevolutsioon suutnud võita. Töölisklassi eesotsas seisis kuulus bolševike partei, kelles talurahva töötavad hulgad nägid ainsat parteid, kes on võimeline rahuldama talurahva vajadusi.

Sotsialistliku revolutsiooni võiduga algas meie maa töötava talurahva elus uus aeg.

II. MIDA ANDIS NÕUKOGUDE VÕIM TALUPOEGADELE.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon muutis talurahva olukorda põhjalikult.

Ajaloolisel ööl 26. oktoobril (8. novembril) 1917. aastal, mil II nõukogude kongress kuulutas, et võim on läinud nõukogude kätte, võttis kongress vastu Lenini poolt kirjutatud maa-dekreedi.

Leninlik maadekreet. Dekreedi järgi kaotati mõisnike maaomandus viivitamatult ja ilma mingisuguse tasuta. Jäädavalt kaotati maaeraomanduse õigus. Kõik maad riigis natsionaliseeriti, s. o. kuulutati tööliste ja talupoegade riigi omandiks, kogu rahva omandiks. Keisri, mõisnike ja kloostrite maad anti töötavale rahvale tasuta kasutamiseks. Maadekreedi aluseks võeti talurahva üldmandaat, mis oli koostatud talurahva 242 kohaliku mandaadi alusel.

Selle dekreeidi järgi sai talurahvas üle 150 miljoni tiinu maad, mida enne valdasid mõisnikud, kodanlus, tsaari perekond, kloostrid ja kirikud.

See asjaolu, et maaeraomanduse õigus oli jäädavalt kaotatud, et maa muutus riigi, kogu rahva omandiks, oli meie talurahva kogu edasisele elule määratu suure tähtsusega.

Nüüdsest peale ei tarvitsenud talupoeg enam aastate kaupa endale kõiges ära ütelda ja maa ostu pärast võlgadesse sat-

tuda. Nüüd võis talupoeg majandada seda maad, mis riik oli temale tasuta andnud. Enne aga maksid talunikud mõisnikele iga aasta maa eest renti 600 miljonit kuldrubla. Peale selle jäid talunikud revolutsiooni alguseks nõndanimetatud «Talurahva Maapangale» võlgu 1300 miljonit kuldrubla. Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon likvideeris talunike iga-aastased maamaksud, likvideeris talunike võlad maapangale.

Kuid sellega ei piirdu veel maa natsionaliseerimise tähtsus.

Maaeraomandus arendas sajandite kestel talupojas orjalikku kiindumust maasse, kütkendas teda väike-maaomandi külge. Talupoeg püüdis aastate viisi maad omandada ja oli valmis igati kiratsema, et aga vaid kaitsta omaenda maalapikest — oma isikliku majapidamise alust. Nõukogude võim vabastas talupojad säärasest orjalikust maasse kiindumusest, sest et maaeraomandus oli kaotatud, kõik maad olid natsionaliseeritud ja talupoeg sai riigilt maad tasuta kasutamiseks. See asjaolu etendas järgnevail aastail suurt osa talurahva väikemajapidamise üleviimisel kollektiivse suurmajapidamise teele.

Kulakluse taltsutamine. Nõukogude võimu ja kõigi tema korraldusvõtete vastu astus maal raevutsevalt välja kulaklus.

Maal kees sel ajal halastamatu võitlus kehvistu ja kulakonna vahel. Kulakute käes oli rohkesti maad, rohkesti linnade ja armee toitmiseks vajalikku vilja. Kulakud püüdsid igati haarata veel rohkem maad, mis mõisnikelt ära võeti, veel rohkem rikastuda viljaga spekuleerimise arvel.

Nad keeldusid Nõukogude riigile kindlate hindade alusel vabatahtlikult vilja müümast, ähvardasid noort Nõukogude vabariiki näljaga, lootes, et nõukogude võim loobub sotsialistlike korraldusvõtete läbiviimisest.

Partei püstitas ülesande — lüüa kontrrevolutsiooniline kulaklus puruks. Kehvistu organiseerimiseks ja edukaks võitlemiseks kulakluse vastu korraldati tööliste retki maale.

Neid teele saates kirjutas Vladimir Iljitš Lenin: «Pidage

meeles, et revolutsiooni suudate päästa ainuüksi teie ja ei keegi muu.»

«Kümneid tuhandeid väljavalitud eesrindlikke sotsialismile ustavaid töölisi, kes pole suutelised võtma altkäemaksu ja varastama, vaid on võimelised looma kulakuist, spekulantidest, marodööridest, altkäemaksuvõtjaist desorganisaatorite vastu raudse jõu, — see ongi, mida vajame»⁷.

Võitlust kulakluse vastu nimetas Lenin viimseks, otsustavaks lahinguks. Võitlus vilja pärast oli võitlus sotsialismi eest. Nõukogude võim organiseeris spekulantide vastu võitlemiseks tõkkesalku, seadis kulakluse erakorralise maksu alla, pani temale kõvendatud töö- ja küüdikohustuse.

1918. aasta suvel loodi nõukogude võimu dekreediga kehvatalurahva komiteed (*kombedõ*). Nende ülesandeks oli: õigesti ümber jaotada mõisnikelt äravõetud maa ja majanduslik inventar, võtta kulakuilt kokku toiduainete ülejäägid ja aidata varustada töölisi ning Punaarmeed toiduainetega. Külla saadetud tööliste abil tulid kehvatalurahva komiteed oma ülesandega toime. Maa sai vilja. Kulakuilt võeti ära tunduv osa maad, karja ja inventari. 50 miljonit hektaari kulakute maad läks kehv- ja kesktalurahva kätte.

«Proletaarlaste minek külla ja kehvatalurahva komiteede loomine kindlustasid Nõukogude võimu külas; sel aga oli määratu suur poliitiline tähtsus kesktalurahva võitmiseks Nõukogude võimu poole.

1918. aasta lõpul, kui kehvatalurahva komiteed olid täitnud oma ülesanded, lõpetasid nad tegevuse ja liitusid külas Nõukogudega»⁸.

Kodusõja aastail. 1918.—1920. aastal pidas noor Nõukogude vabariik sõda välis- ja sisevaenlaste — välismaiste inter-

⁷ V. I. Lenin, visand telegrammist Piiteri töölistele 21. mail 1918. a., Teosed, XXIII kd., lk. 25.

⁸ „ÜK(b)P ajaloo lühikursus“, lk. 209. Tallinn, 1945.

ventide ja valgekaartlaste vastu. Meie maa kaitses oma vabadust ja sõltumatust, suuri Oktoobri võitused.

Kulakud toetasid igati nõukogude võimu vaenlasi. Nad võtsid neid vastu ikoonidega, soolaleivaga, varustasid hobustega, saatsid valgekaartlaste bandidesse oma pojakesi. Ühtlasi püüdis valgekaartlaste kontrrevolutsioon oma poolehoidjaks tõmmata ka kesktalurahvast. Kesktalupoja käitumisest sõltus paljugi: kesktalupojad moodustasid talurahva enamiku, kuna maadekreedi elluviimise ja nõukogude võimu järgneva abistamise tagajärjel tõusis tunduv osa kehvikuid kesktalupoegade tasemeni.

Valgekaartlaste kontrrevolutsioon lootis kesktalurahva kõhklemisele, sellele, et õnnestub juhtida kesktalupoega nõukogude võimu vastu. Kuid juba kodusõja käik ise paljastas valgekaartlased. Kesktalupoeg veendus selles, et nõukogude võimu vaenlaste võidu tagajärjeks oleks mõisnike võimu taastamine, maa äravõtmise talupoegadelt, rüüstamine ja piinutamine. Kesktalurahvas hakkas kindlamini toetama nõukogude võimu.

Kesktalupoeg asus sellele teele julgemini, kui ta hakkas aru saama, et kodanlus on päris «tõsiselt» kukutatud, et kulakust saadakse jagu, et nõukogude võim on kindlaks muutunud ja et Punaarmee hakkab kodusõja rinnetel võitma. Selles olukorras kuulutas Lenin välja uue loosungi: kujundada kindel liit kesktalupojaga. Liit kesktalupojaga, talurahva põhihulkadega, etendas välismaise interventsiooni ja sisemise kontrrevolutsiooni vastase sõja võidukal lõpul tähtsaimat osa.

Pärast nõukogude võimu kindlustamist sammus töölisklass, toetudes kehvistule, edasi tihedas liidus kesktalupojaga, — sammus sotsialismi ülesehitamise teed meie maal.

Soodustades kõigiti üksiktalumajandeid, toetas Nõukogude valitsus juba oma olemasolu esimestest päevadest alates ühtlasi ka kollektiivmajandite organiseerimist maal. Juba III ülevenemaaline nõukogude kongress võttis 1918. aasta jaanuaris

vaštu seaduse, milles öeldi, et Nõukogude vabariik osutab iga-sugust abi ühiskondlikule maaharimisele ja annab töö-, artelli- ja kooperatiivmajapidamisele eeliseid üksikmajapidamise ees. Need eelised väljendusid näiteks esmajärjekordses maa andmises kollektiivmajanditele.

Juba 1918. aastal tekkis maal üle kahe tuhande kollektiivmajandi — kommuune, artelle, ühinguid maa ülesharimise alal.

1918.—1919. aastal organiseeriti rea endiste mõisamajandite asemele riiklikud majandid — sovhoosid.

Need esimesed sotsialistlikud kolded maal näitasid talupoegadele suur-, kollektiivmajapidamise paremusi.

Leninlik-stalinlik kooperatiivplaan. Partei ja nõukogude võim arendasid maal laialdaselt mitmesuguseid kooperatiivtegevuse vorme: tarbijateühistuid, krediitühistuid, masinaühistuid, toodangu turustamise ühistuid (piima-, mesindus-, puu- ja aedvilja-, tubakakasvatus- jne. ühistuid). Kui võtta kõiki liike põllumajanduslikke kooperatiive, siis suurenes nende arv 22 tuhandelt 1922. aastal kuni 35 tuhandeni 1925. aastal. 1928. aastal aga oli neid juba üle 60 tuhande; nad ühendasid 10,5 miljonit inimest. Põllumajanduslik kooperatsioon harjutas aegapidi talupoega asju ajama kollektiivselt ja kergendas kolhoosikorrale üleminekut.

Selles suhtes etendas suurt osa riiklike varumisorganite ja talumajandite vaheliste lepingute sõlmimine, nõndanimetatud põllumajandussaaduste kontraktatsioon. Lepingu järgi varustas riik talunikku vajaliku inventariga, teenindas masinatega, muretses agronoomilist abi ja andis temale tellimuse üles kasvatada mitmesuguseid põllumajanduslikke kultuure. Talunik aga kohustus hankima riigile teatavaid saadusi kindlaksmääratud hindade alusel.

Me näeme, et partei ja nõukogude võim leidsid sääraseid teed, mis andsid võimaluse asuda üksiktalude majapidamise juhtimisele, tema planeerimisele. Partei ja nõukogude võim järgnesid Lenini näpunäidetele. Lenin ütles, et lähenemisel

üksiktalude majapidamisele on vaja leida niisuguseid vorme, mis oleksid ühest küljest lihtsad ja vastaksid talupoegade majanduslikele huvidetele ja teisest küljest tagaksid sotsialismi praktilist teostamist. Kontraktatsioon oli just sääraseks vormiks, mis kindlustas nii taluniku materiaalselt huvitatust kui ka talumajandite järk-järgulist kaasatõmbamist küla sotsialistliku ümberkujundamise käiku. Samasuguseks vormiks oli agromiinum, mis juurdus külas talurahva ühiskondlike ürituste abil ja tõi kontraktatsiooni kõrval küla ellu ühiskondliku töödistsipliini algeid. Edasi oli sääraseks vormiks külviplaan, mis tähendas seda, et igale staniitsale, külale ja rajoonile määratakse kindlad külviülesanded ja sel alusel luuakse võimalus kindlustada plaanipärast põllumajanduslikku tootmist.

Sedaviisi määras partei kindlaks mitmesugused lähised põllumajanduse kollektiviseerimise ülesande lahendamiseks, lülitās väiketalundid aegapidi plaanisse, kõvendas linna sidemeid maaga, kindlustas töölisklassi ja talurahva liitu, suurendas partei ja töölisklassi juhtivat osa maal.

Suunates nõukogude talurahva elu sotsialismi teele, lähtus bolševike partei leninlik-stalinlikust kooperatiivplaanist, mille olemus seisnes järgnevas.

Lenin ja Stalin õpetasid, et meie maa evib kõiki võimalusi sotsialismi ülesehitamiseks. Et üles ehitada sotsialistlikku ühiskonda, on vaja kõigepealt kindlustada proletariaadi diktatuuri, töölisklassi ja talurahva liitu, arendada suurtööstust.

Lenin ja Stalin õpetasid, et võmatu on üles ehitada sotsialistlikku ühiskonda, kuni meie maal on ülekaalus väikemaapidamine. On tarvilik, et maal kindlustuks püsivalt sotsialistlik suurmajapidamine. Seesugusele majapidamisele, kolhoosidele, on võimalik üle minna sel teel, et väikesed laialipillatud talumajandid ühendatakse, koopereeritakse, et põllumajandusse sisestatakse järk-järgult kollektivismi aluseid, esialgu põllumajandussaaduste turustamise, siis aga nende tootmise alal. Seda ülesannet oli kutsutudki lahendama kooperatsioon.

Lenin ja Stalin õpetasid, et talumajandid võivad ja peavad end lülitama maa sotsialistlikku arengusse. Töölisklass peab sotsialismi poole liikuma koos talurahva põhihulkadega. Miljoniliste talurahvamasside koopereerumine on sotsialistliku ehitustöö peateeks maal.

Koopereerumine oli ainus tee küla jõukuse tõstmiseks ja talurahva laialdaste masside pääsemiseks viletsusest ning mahajäämusest.

Üksiktalundis ei võimaldanud peenardega väikesteks maalappideks jagatud põllud laialdaselt tarvitusele võtta masinaid, kõrgemat agrotehnikat, väetamist, nendel oli võimatu saavutada korrapärast põllukultuuride vaheldumist (külvikorda). Väiketalundile oli järelikult määratud alatine viljakaldus. Eesrindlikku mehhaniseeritud majapidamist, mis kasutab parimaid teaduse saavutusi, võidi luua ainult suurte kollektiivsete majandite põldudel. Niisugustes majandites töötades pääses talupoeg ühtlasi mahajäämusest, jõudis välja oma individuaalsete huvide ahtast maailmast, õppis elama ja mõtlema avaramalt — mitte üksnes oma talutare huvides, vaid kogu kollektiivse majandi ja kogu maa huvides. Sellega vabanes talupoeg ühtlasi kitsalt isiklike, eraomandlike püüdluste kammitsaist.

Me juba kõnelesime, et pärast Oktoobrirevolutsiooni kujunes põllumajanduses põhikujuks kesktalupoeg. Seepärast oli tarvilik, et kesktalurahvas oleks toetanud töölisklassi tema võitluses sotsialismi eest.

Kannatlikult ja visalt veenis partei talupoegi individuaalselt majapidamiselt kollektiivsele majapidamisele siirdumise õigsuses ja vajalikkuses. Partei kindlustas töölisklassi liitu kesktalurahvaga, sest ilma säärase liiduta, ilma töölisklassi juhiva osata selles liidus oli leninlik-stalinlikku kooperatiivplaani võimatu ellu viia.

Leninlik-stalinlik kooperatiivplaan lähtus sellest, et talupojad peavad kollektiivsetesse majanditesse ühinema vabataht-

likkuse alusel. Lenin rõhutas, et üleminek ühiskondlikule maa-
harimisele, üleminek suurele ühismajapidamisele peab toi-
muma ilma igasuguse sunduseta nõukogude võimu poolt.

See muidugi ei tähendanud seda, et talupoegade siirdumine
uuele teele, kolhooside teele peab teostuma iseenesest ja omal
käel arenevalt. Partei ja nõukogude võim valmistasid seda
üleminekut ette kõigi abinõudega.

**Maa industrialiseerimine — põllumajanduse sotsialistliku
ümberkorraldamise alus.** Leninlik-stalinlikku kooperatiivplaani
võis täiel määral teostada meie maa sotsialistliku industriali-
seerimise alusel.

Mispärast?

Kollektiivne suurmajapidamine ei võinud rajaneda vanale
taluinventarile, mahajäänud põllumajandustehnikale. Muidugi
mõista, juba lihtne üksiktalupeogade põllutööriistade liitmine
muutis töö ühisel, kollektiivsel maaharimisel otsekohe viljaka-
maks, võimaldades sööti jäetud põldusid ja uudismaad üles
kündä ning külvipinda märgatavalt laiendada. Suurmaapida-
mine võis siiski hästi edeneda ainult mehhaniseeritud maa-
pidamisena.

On seepärast arusaadav, et põllumajanduse ümberkorral-
damiseks sotsialistlikuks oli vajalik teda mehhaniseerida. Oli
vaja põllumajanduslik tootmine seada uuele, masinate baasile.
Masinaid, kõigepealt traktoreid, vajati väga palju: oli ju kol-
hoosikorradele vaja üle viia kogu meie maa põllumajandus.

Neid masinaid pidi andma põllutöömasinate tööstus.

Tsaariaegsel Venemaal polnud omaenda põllutöömasinate
tööstust peaaegu olemas. Seepärast oli vaja see uuesti rajada,
ehitada võimsad traktoritehased, kombainide, veoautode ja
põllumajanduses tarvitavate muude masinate tootmise
tehased.

Kuid selleks oli tarvis metalli, sütt, tööpinke, elektriener-
giat. Teiste sõnadega — selleks oli tarvis, et meie maal hak-

kaks hoogsalt arenema tööstus, et maa muutuks tööstusmaaks.

Sotsialistlikul industrialiseerimisel oli meie maa kohta suur ajalooline tähtsus. Industrialiseerimine tagas maa majanduslikku iseseisvuse ja sõltumatuse kapitalistlikest maadest. Industrialiseerimine kõvendas maa sõjalist võimsust. Industrialiseerimine rajas tingimused, mis olid vajalikud sotsialismi võiduletulekuks NSV Liidus. Maa industrialiseerimine oli seotud suurte raskustega. Töölisklass ja kogu nõukogude rahvas tegid sangarlikke jõupingutusi industrialiseerimise edendamiseks. Kõige raskemais tingimustes püstitati uusi tehaseid, kaevati uusi šahte, ehitati uusi raudteid. Nõukogude inimesed võitsid püsivalt raskusi, sest nad teadsid, et partei juhib maad ainuõiget teed mööda, et industrialiseerimisest kujuneb kogu rahvamajanduse edasise arenemise ja õitselepuhkemise alus.

Just stalinlik maa industrialiseerimine lõi kindla baasi kogu põllumajanduse ümberehitamiseks sotsialistlikule alusele. Ta andis põllumajandusele ajakohase tehnika, võimaldas teda mehhaniseerida. Lühikese ajaga ehitati ja lasti käiku hulk tehaseid. Tekkisid uuesti terved tööstusharud, eriti traktorite ehitamine, ajakohaste põllutöömashinade tööstus jne.

Partei XV kongress — kollektiviseerimise kongress. 1927. aastal saavutas ja ületas põllumajandus tervikuna selle taseme, millel ta seisis enne Esimest Maailmaõda.

Kuigi ta jõudis üle sõjaeelse taseme, andis tema peaharu — teraviljamajandus — ikkagi ligikaudu ainult üheksa kümnendikku sõjaeelsest teraviljatoodangust, kuna aga teraviljatoodangu müügiõsa, tähendab, see osa, mis kindlustab linnade ja tööstuskeskuste varustamist viljaga, moodustas pisut üle kolmandiku tema sõjaeelsest suurusest.

Milles seisis siis seesuguse teraviljamajanduse mahajäämuse ja nii vähese vilja turustamise põhjus?

Selles, et kolhoosid ja sovhoosid jäid endiselt hõredalt asetsevaiks saarekesteks keset väike- ja pisitalundite merd.

Killustatud väikemaapidamine ei suutnud maale anda küllaldaselt hulgal teravilja, ei suutnud oma arenemises tööstusele järele jõuda, ei suutnud kindlustada linnaelanikkonna ja Punaarmee varustamist toiduainetega. Viljasaak oli endiselt madal. Kitsad põlluribad olid jaotatud peenardega, peenrad aga olid umbrohtude levitajaiks. Kitsastel põlluribadel ei saanud rakendada traktorit ega kombaini.

ÜK(b)P XV kongressil 1927. aasta detsembris püstitas seltsimees Stalin ülesande ulatuslikult välja arendada põllumajanduse kollektiviseerimine.

Osutades põllumajanduse, eriti teraviljamajanduse mahajäämusele võrreldes tööstusega, rõhutas seltsimees Stalin, et põllumajanduse vilets seisukord loob ähvardava olukorra kogu rahvamajandusele.

«Milles on väljapääs?» küsis seltsimees Stalin.

«Väljapääs,» vastas seltsimees Stalin, «on killustatud väiketalude üleminekus suurteks ja ühendatud majapidamisteks ühiskondliku maaharimise alusel, üleminekus kollektiivsele maaharimisele uue kõrgema tehnika alusel. Väljapääs on selles, et väiketalud ja pisikohad järk-järgult, kuid järjekindlalt, mitte surve abil, vaid eeskujunäitamise ja veenmise kaudu ühendada suurmajapidamisteks ühiskondliku, ühingute viisi korraldatud, kollektiivse maaharimise alusel, kus rakendatakse põllutöomasinaid ja traktoreid, kus kasutatakse teadlikke vahendeid põllunduse intensiivsuse tõstmiseks. Teist väljapääsu ei ole»⁹.

XV kongress läks partei ajalukku kollektiviseerimise kongressina. Selle kongressi otsuste alusel teostati praktiliselt põllumajanduse kollektiviseerimist.

---

⁹ J. Stalin, Keskkomitee poliitiline aruanne ÜK(b)P XV kongressile. Tsiteeritud „ÜK(b)P ajaloo lühikursuse“ järgi, lk. 271. Tallinn, 1945.

Sovhooside ja masina-traktorijaamade osatähtsus. Kolhooside organiseerimisel külas etendasid suurt osa sovhoosid ja masina-traktorijaamad.

Riiklikud nõukogude majandid maal — sovhoosid (juba 1931. aastal arvestati neid meie maal üle 5 tuhande ligi 11 miljoni hektaarilise pindalaga) — olid varustatud esmajärgulise masinatehnikaga. Sovhoosides oli töö korraldatud ajanõuete kohaselt.

Ümbruskonna talurahvale olid sovhoosid kõrgesti mehhaniseeritud sotsialistliku suurmajapidamise eeskujuks. See aitas kaasa talurahva siirdumisele uuele teele, kolhooside teele.

«... Sovhoosid oma uue tehnikaga, oma ümbritsevate talupoegade abistamisega, oma ennenägematu majandusliku hoogsusega,» ütles seltsimees Stalin, «olid selleks juhtivaks jõuks, mis kergendas talurahvahulkade pöörakut ja nihutas neid kollektiviseerimise teele»¹⁰.

1927. aastal moodustas Taras Ševtšenko nimeline sovhoos Ukrainas kehvik- ja keskmajanditele tootmisabi osutamiseks maal esimese traktorikoloni.

Selles algatuses nägi seltsimees Stalin sotsialistliku suurmajapidamise uue vormi tekkimist kõrgel tehnilisel alusel: «Veel rohkem sääraseid eeskujusid, seltsimehed, ja siis võiks seda asja nihutada kaugele edasi»¹¹.

Nõukogude valitsus ja bolševike partei asusid laialdaselt organiseerima masina-traktorijaamu. Töötavad talupojad nägid, et masina-traktorijaamade — nende riiklike suurettevõtete kaudu põllunduses osutab riik määratu suurt abi mahaäänud põllunduse ümberkujundamisel eesrindlikuks suurpõllunduseks.

---

¹⁰ J. Stalin, Keskkomitee poliitiline aruanne ÜK(b)P XVI kongressile. „Leninismi küsimusi“, lk. 373. 10. tr.

¹¹ J. Stalin, Keskkomitee poliitiline aruanne ÜK(b)P XV kongressile. ÜK(b)P XV kongressi stenograafiline aruanne, lk. 57. 1935. a. väljaanne.

Juba 1930. aasta detsembris märkis ÜK(b)P Keskkomitee oma otsuses, et Nõukogude riigi poolt on masina-traktorijaa-
made näol loodud kõrgel tehnilisel baasil seisva kollektiivse
suurpõllumajanduse organiseerimise vorm, mis rohkete koge-
mustega on õigeks tunnistatud ja milles kolhoosnike isetege-
vus oma kollektiivmajandite ehitustöös ühtib kõige täieliku-
malt proletariaadi riigi organisatsioonilise ja tehnilise abiga
ning juhtimisega.

Ja elu kinnitas seda. Masina-traktorijaaamad avaldasid
sügavat mõju küla ümberehitamisel, nad kujunesid meie põl-
lunduse selgrooks.

Seltsimees Stalini väljendusel täitsid traktorid, mida Nõu-
kogude riik järjest suureneval arvul saatis masina-traktori-
jaamade kaudu maale, mürskude osa, mis purustasid vana
kodanliku maailma ja rajasid põhijooned uuele, sotsialistlikule
elulaadile külas.

Ajalooline ülesanne. Põllumajanduse kollektiviseerimise
teostamine oli tööliklassi ja tema partei, bolševike partei aja-
looline ülesanne. Põllumajanduse kollektiviseerimine oli kõige
keerukam küsimus pärast võimu haaramist tööliklassi poolt.

Bolševike partei juhtimisel kukutas tööliklass kapitalistide
ja mõisnike võimu meie maal ja kehtestas oma diktatuuri,
oma raudse, tugeva võimu. Olles kõige revolutsioonilisem,
kõige järjekindlam klass võitluses vana, kodanlik-feodaalse
korra purustamise eest, võitluses uue, sotsialistliku korra ehi-
tamise eest, teostab tööliklass nõukogude ühiskonnas riiklikku
juhtimist.

Võitluses vana ühiskondliku korra purustamise ja uue loo-
mise eest peab tööliklassil olema ustav liitlane. Sääraseks
tööliklassi liitlaseks on töötava talurahva paljumiljonilised
massid.

«Proletariaadi diktatuur,» ütles seltsimees Stalin, «kujunes

meie maal tööliste ja talupoegade liidu alusel»¹². Töölisklassi ja talurahva liidu kindlustamine, töölisklassi juhtiva osa tagamine selles liidus oli sotsialistliku ühiskonna ehitamise otsustavaks tingimuseks.

Talurahvast juhtides pidasid töölisklass ja ta partei silmas talupoegade kaksipidist loomust. Ühest küljest on talupojad töötajad, ja see asjaolu lähendab neid töölisklassiga. Teisest küljest on nad väikekaubatootjad, väikeomanikud.

«Talupoeg kui töötaja,» ütles Lenin, «tõmbub sotsialismi poole, eelistades töölisdiktatuuri kodanluse diktatuurile. Talupoeg kui vilja müüja tõmbub kodanluse poole, vabakaubanduse poole, s. t. tagasi «harjunud», vana, «põlise» kapitalismi poole»¹³.

Töölisklassi ja bolševike partei ette kerkis ülesanne: põhjalikult ümber muuta väike- ja pisiüksiktalundid, tõmmata kümned miljonid killustatud talumajandid sotsialistlikku ehitustöösse.

Me nägime, et nõukogude võim ja bolševike partei soodustasid igati üksikmajapidamise tõusu. Oli siiski vaja taotleda põllumajanduse tootmisjõudude põhjalikku tõusu ja põhjalikult parandada talurahva miljoniliste masside olukorda. See aga oli ilma põllumajanduse täieliku ümberkorraldamiseta võimatu. Ainuüksi põllumajanduse kollektiviseerimine ja kõige laialdasem masinate räkendamine põllutöösse võisid avada põllumajanduse tootmisjõudude arenemiseks väljapääsu. Ainuüksi ühiskondliku suurmajapidamise kujundamine võis tagada küla materiaalse hüvangu tõusu.

Ei eales ega ühelgi maal polnud teostatud veel säärast põllumajanduse ümberkorraldust. Bolševike partei asus esmakordselt ajaloos kõige keerukama küsimuse — miljonite väi-

---

¹² J. Stalin. Lenini surma puhul, „Leninist“, lk. 17. RK „Polii-tiline Kirjandus“, 1945. a.

¹³ V. I. Lenin, Tervitus ungari tööliste. Teosed, XXIV kd., lk. 314.

kemajandite suurteks, ühiskondlikeks majanditeks ümbertege-
mise küsimuse praktilisele lahendamisele.

Kollektiviseerimise ajalooline tähtsus oli ühtlasi ka järg-
mine.

Meie maa industrialiseerimine ja selle kõrval põhjalik põl-
lumajanduse ümberkorraldamine, mis pidi ümber muutma ka
talupoja elukorra, tähendas seda, et järjest rohkem ja roh-
kem hakkas kaduma linna ja maa erinevus ja vastandlikkus.
Kolhooside loomise kaudu, traktorite ja teiste suurmasinate
sisseviimisega põllundusse, mehhaniseeritud suurmajapida-
mise organiseerimisega külas lähenes partei selle sotsialismi
eeltingimuse teostamisele.

On ju kolhoos kollektiivne suurmajand, kus põhimised toot-
misvahendid on ühiskonna omad, kus iga osaline kasutab teis-
tega ühesuguseid õigusi. See aga tähendab, et erinevus, mis
valitses sotsialistliku ühiskonna vabrikutöölise ja endise üksik-
taluniku vahel, aegapidi kustub.

«Meie tahame,» ütleb M. I. Kalinin, «küla, tema kultuuri,
tema inimesi teha linnainimeste taoliseks, kultuurseks, teisiti
kõneldes, et nende kultuur, nende elamistingimused võrduksid
linnaliku kultuuri ja elamistingimustega»¹⁴.

*

* *

See, millest on jutustatud ülalpool, võimaldab teha säära-
seid järeldusi.

Selleks, et meie külas võis toimuda massiline siirdumine
uuele teele, kolhooside teele, oli tarvis eeltingimusi.

Millised need eeltingimused olid?

Kõigepealt oli vajalik proletariaadi diktatuur, nõukogude
võim, mis aitas talupoegadel asuda kollektiivse töö teele ühi-

---

¹⁴ M. I. Kalinin, «Esinemine NSVL Teaduste Akadeemia juu-
beli-istungjärgust osavõtjate auks toimunud vastuvõtul Kremli-
s. „Pravda“, 1. juulil 1945. a.

sel maal. Oli vaja välja kihutada mõisnikud ja kapitalistid, ära võtta neilt tehased ja maad ning kuulutada need riigi omandiks, rahva omandiks.

Oli vaja ohjeldada kulaklust, ära võtta temalt maa ja inventar. Oli vaja kindlaks määrata, et masinaid ja traktoreid võivad kasutada üksnes kolhoosidesse koonduvad kehvikud ja kesktalupojad.

Oli vaja maal laialdaselt arendada kooperatiivset liikumist, et näidata talupoegadele omaenda kogemuste põhjal kollektivismi tegelikke paremusi, esialgu toiduainete turustamise alal, hõlbustades sellega ka tootmiskooperatsiooni.

Oli vaja maad industrialiseerida, luua traktoritööstus ja põllumajandusliku masinaehituse tehased, et varustada põllumajandust külluses traktorite ja masinatega.

Oli vaja organiseerida masina-trakoriijaamade võrk, mis on sotsialistliku suurpõllupidamise eeskujuks maal.

Kõik need eeltingimused kujunesid Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu tagajärjel. Oktoobrirevolutsioonist peale algaski siirdumine uuele teele — kolhooside teele.

Kui Oktoobrirevolutsiooni majanduslikud tulemused hakkasid ilmneema kogu oma avaruses, kui maa industrialiseerimine edukalt jätkus, siis võttis uue jõuga hoogu meie küla siirdumine kolhooside teele.

III. KOLHOOSIKORRA VÕIT.

Niisiis valmistasid bolševike partei ja nõukogude valitsus kogu oma eelneva tööga ette tingimusi talupoegade massiliseks astumiseks kolhoosidesse.

Kõigest ühe aasta jooksul — 1928. aasta juulist kuni 1929. aasta juulini — suurenes kolhooside arv 33,3 tuhandelt 57 tuhandeni, kuna kolhoosidesse ühinenud talundite arv tõusis 400 tuhandelt 1 miljonini. See aga oli vaid üks kahekümneviiendik osa talumajandite üldarvust.

Pealetung kulaklusele. Partei XV kongressi poolt püstitatud kurss kollektiviseerimisele leidis ägedat vastupanu trotskistide, zinovjevlaste ja buhharinlaste poolt. Tol ajal ei olnud need sotsialismi paatunud vaenlased, salakuulajad ja provokaatorid veel lõplikult paljastatud. End osavalt maskeerides tegid nad meie maa elu leninlik-stalinliku ümberkorraldamise plaani vastu pöörast agitatsiooni. Ühed neist kisendasid, et kolhoosidest ei tule meil midagi välja, teised sõdisid selle eest, et pole vaja puudutada kulakuid, sest need kasvatavad end ümber, et nad ise «kasvavad kokku» sotsialismiga. Ühed näitasid, et meie talurahvas pole veel sotsialismini arenenud, teised, et kodanluse rikastumine pole nõukogude võimule hädaohtlik. On arusaadav, et see asjaolu tõstis kulakluse vastupanuvaimu.

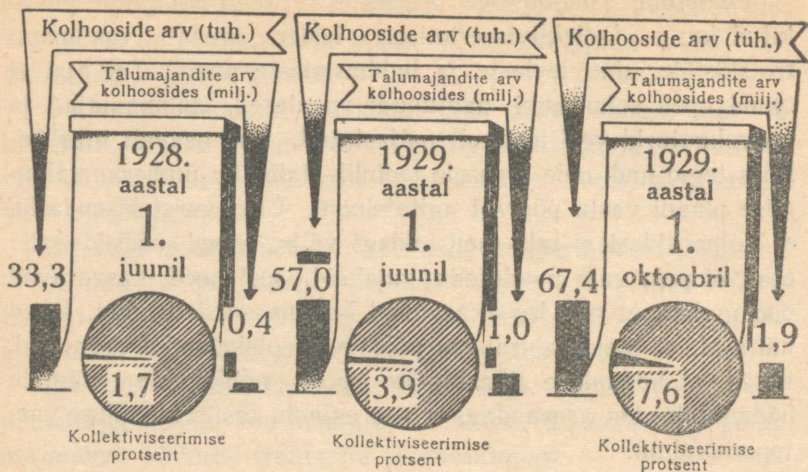
Nähes, et kolhoosid teevad kulaklikule kurnamisele jäädavalt lõpu, hakkasid kulakud kõikjal nõukogude võimu poliitikalale veel raevukamalt vastu panema, varjasid massiliselt vilja-ülejääke, keeldusid müümast neid kindlate hindadega, tapsid partei ja nõukogude töötajaid ning aktiivseid külakirjasaatjaid, süütasid kolhoose ja viljakokkuostupunkte.

Vastuseks võtsid partei ja valitsus tarvitusele rea erakorralisi abinõusid kulakluse vastu. Kriminaalkoodeksi § 107 põhjal konfiskeeriti kulakuilt ja spekulantidelt kohtu kaudu vilja-ülejäägid. Kehvistule anti soodustusi, mille tõttu ta sai kulakuilt konfiskeeritud viljast 25 protsenti.

Kulakute ja spekulantide vastupanu oli murtud.

Rünnak kulakute vastu kändis vilja.

Suure murrangu aasta. Sel ajal külastasid talupojad hulgaliselt sovhoose ja masina-traktorijaamu, vaatlesid tähelepanelikult traktorite ning põllutöömashinate töötamist ja avaldasid oma vaimustust. Nad veendusid, et traktor on võimeline üles kündma igasugust «kõva maad», igasugust uudismaad. Inimestele, kes olid vähegi rahuldavaist tööriistadest ja veojõust ilma, kes olid kaotanud väljavaated oma majapidamise

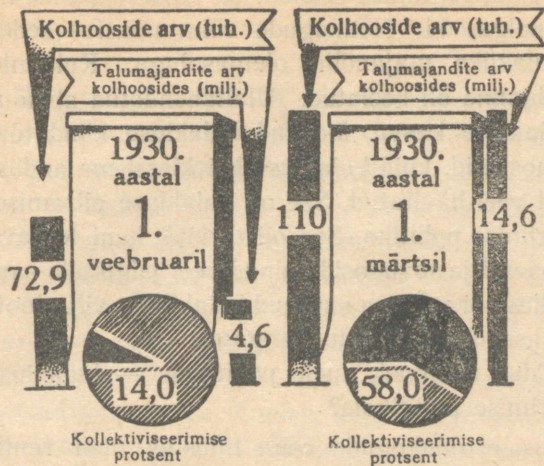

parandamiseks, näisid need masinad imeväärsetena. Hädast vaevatud ja üksildased, omaenda hoolde jäetud talupojad nägid lõppeks teed paremale elule. See oli kolhooside tee. Sellele teele kutsus partei. Sellel teel ootas talupoega traktor, mis on võimeline üles kündma uudismaad. Sellel teel ootas talupoega riigi abi masinate, raha, inimeste, nõuannete näol. Sellel teel, kolhooside teel võis talupoeg lõplikult vabaneda kulakute orjusest, keda nõukogude võim miljonite töötavate talupoegade rõõmuks juba vastu maad painutas.

Hakkas hoogsalt arenema massiline kolhoosiliikumine. Saabus 1929. aasta, suure murrangu aasta. Talupojad astusid nüüd kolhoosidesse mitte enam üksikute rühmadena, nagu varem, vaid tervete küladena, valdadena, rajoonidena. Mida see aga tähendas? See tähendas, et kolhoosidesse on läinud kesktalupoeg. Kesktalurahvas oli pöördunud kolhooside poole.

Nõnda algas üleminek üldisele kollektiviseerimisele.

Üldine kollektiviseerimine tähendas kõigi küla piirkonnas olevate maade üleminekut kolhoosi kätte. Kuid tunduv osa maad oli ikka veel kulakute käes. Seepärast kihutasid talupo-

Kesktalupoeg läks kolhoosi. Massilise kolhoosiliikumise kasv suure murrangu aastal, 1930. aasta kevadel.

jad kulakud neilt maadelt minema. Talupoegade üldkoosolekuil võeti vastu otsuseid külakurnajate-kulakute kihi kaotamise kohta: neilt võeti ära kariloomad ja masinad. Nõukogude võimudelt nõudsid talupojad kulakute, nende võõrast hädast rikastunud vereimejate väljasaatmist väljapoole krai, oblasti, vabariigi piire.

Üldine kollektiviseerimine tähendas niisiis viimse ekspluaatorliku klassi — kulakluse — likvideerimist meie maal.

Kulakluse kui klassi likvideerimine. Selleks ajaks andsid kolhoosid ja sovhoosid müügivilja rohkem, kui andsid seda varem kulakud. Kolhoosid ja sovhoosid olid võimelised asendada kulaklikku viljatootmist. See andis parteile ja nõukogude võimule võimaluse siirduda seniselt kulakluse piiramise poliitikalt uuele poliitikale — kulakluse kui klassi likvideerimise poliitikale üldise kollektiviseerimise alusel.

Milles seisis vana kulakluse piiramise poliitika?

Me juba jutustasime, et nõukogude võim koormas kulakuid kõrgendatud maksuga, nõudis nendelt vilja müümist kindlate hindadega, piiras teatava määraneni kulaku isu. Kui 1929.

aastani kehtis aga maa rentimise seadus; oli lubatud teatavais piirides tarvitada palgatööd. Nõukogude võim nõustus seda viisi siiski veel kulaklike majandite olemasoluga. Kulakute varanduse võõrandamine oli keelatud. Ülaltähendatud abinõudega pidurdati kulakluse kasvu, üksikud kulakluse kihid tõrjuti välja ja nad laostusid, kuid kulakluse kui klassi majanduslikud alused polnud veel hävitatud. See oli kulakluse piiramise, mitte aga likvideerimise poliitika. See oli tarvilik kuni teatava ajani, seni kui kolhoosid ja sovhoosid polnud veel jalgu alla saanud, kui nad olid alles nõrgad ega suutnud kulaklikku vilja tootmist täiel määral asendada oma toodanguga.

Milles siis avaldus üleminek uuele poliitikale — kulakluse kui klassi likvideerimise poliitikale?

Kõigepealt selles, et nõukogude võim tühistas maa rentimise ja palgatöö seadused, jättes seega kulakluse maast ilma ja võttes talt õiguse ekspluateerida palgatöölisi. Nõukogude võim kaotas kulakute varanduse võõrandamise keelu, ta lubas talupoegadel kulakuilt ära võtta kariloomad, masinad ja muu inventari kolhooside kasuks. 1917.—1918. aastal võeti kapitalistidelt ja mõisnikelt just samuti riigi kasuks ära kõik tootmisvahendid. 1929.—1930. aastal võeti kõik tootmisvahendid ära kulakuilt ja need läksid ühinenud talupoegade kätte, kolhooside kätte.

Toimus sügavaim revolutsiooniline pööre. Oma tagajärgedelt oli see võrdne revolutsioonilise pöördega 1917. aasta oktoobris.

Mida andis see sügavaim revolutsiooniline pööre?

Ta likvideeris meie maal arvukaima ekspluataatorliku klassi — kulakute klassi.

Ta viis meie maa arvukaima töörahvaklassi — talupoegade klassi — üksikmajapidamise teelt ühiskondliku, kolhoosliku, sotsialistliku majapidamise teele.

Nõukogude võim leidis sotsialistliku toe kõige laialdasemal ja eluliselt vajalikul rahvamajanduse alal — põllumajanduses.

Sisemaal hävitati viimne kapitalismi kants ja loodi uued, otsustavad tingimused sotsialistliku rahvamajanduse arendamiseks.

Talupoegade võitlust elu ümberkorraldamise eest juhtisid ja organiseerisid bolševike partei ja nõukogude võim.

Teel kolhooside kindlustamisele. Bolševike partei ja nõukogude valitsus andsid kasvavale kolhoosiliikumisele iga päev mitmesugust abi, juhtisid teda tarvilikus suunas ja parandasid kohalike töötajate eksisamme.

Ühinedes artellidesse kündsid talupojad põllupeenrad üles. Varem individuaalkasutamisel olnud põllumajanduslik inventar veeti kolhoosnike üldkoosolekute otsusel kokku ühisesse kolhoosimajandisse. Endiste kulaklike majandite ruumides seati sisse kolhoositallid ja ühisaidad, kollektiviseeriti ühiskondlikuks kolhoositööks ühisel maal vajalikud põhimised tootmisvahendid.

Partei Keskkomitee juhenditest hoolimata mindi aga reas rajoonides esialgu liialdusteni. Kohalike töötajate omavoli tulemusena ühistasid mõned kolhoosid eluhooneid, talulähedasi maid, isiklikeks tarveteks määratud kariloomi, kodulinde.

Kulakud ja nendega kaasa häälitsejad kasutasid neid liialdusi provokatsiooniks. Nad tegid kihutustööd kariloomade tapmiseks, veendes, et kolhoosis «võetakse loomad niikuinii ära».

Seltsimees Stalini kirjutused «Peapööritus edusammudest» ja «Vastus seltsimeestele kolhoosnikele» aitasid kähku parandada hulgalises kolhoosiliikumises esinenud vead ja andsid võimsaima hoobi nõukogude võimu ning töötava talurahva vaenlastele. Talurahvahulgad veendusid, et bolševike partei joonel pole midagi ühist tõlplaslike liialdustega.

Kollektiviseerimise edukaks väljaarendamiseks evis määratu suurt tähtsust seltsimees Stalini juhend selle kohta, et kollektiivmajandite organiseerimise põhivormiks peab olema põllumajanduslik artell.

Juba esimese viisaastaku jooksul oli nõukogude küla kol-

lektiviseerimine peajoontes teostatud. 1932. aastal ühendas üle 200 tuhande kolhoosi üle 60 protsendi talumajandeid ja üle 77 protsendi külvipindala.

Avalikus lahingus purustatud kulakluse jäänused hakkasid tegutsema salakavalalt, püüdes kolhoose õõnestada seestpoolt. Nad saboteerisid kolhoosides, kõigutasid töödistsipliini, varastasid kolhoosivilja.

Paljud kolhoosid aga olid siis veel nõrgad ega evinud küllaldaselt kogemusi. Kolhoositöötajate kaadrid olid alles kujunemas.

Küla vajas inimesi, kes oleksid juhtinud kolhooside tööd, oleksid noori kolhoosikaadreid abistanud nõuannetega ja kasvatanud neid. Seoses sellega tegi bolševike partei Keskkomitee otsuseks luua masina-traktorijaamade juurde poliitilised osakonnad.

Kolhooside abistamiseks suunati masina-traktorijaamade poliitilistesse osakondadesse 17 tuhat parteitegelast. Poliitiliste osakondade töötajad sooritasid tohutu töö kolhooside tugevdamise, kolhoosikaadrite üleskasvatamise ja kolhooside puhastamise alal kulaklikest, kahjurlikest ollustest.

Seltsimees Stalin õpetas kolhoositalurahvast klassivaenlase kavalaid manöövreid ära tundma. Kulakluse katsed õõnestada kolhoose seestpoolt lõppesid krahhiga. Võitluses kolhooside kindlustamise eest võrsusid suurepäraseid kollektiivmajapidamise juhtide ja organiseerijate kaadrid.

Esimene kolhoosnike-lööktöölise kongress. Kolhoosiliikumise arengus oli ajalooliseks teetähiseks esimene üleliiduline kolhoosnike-lööktöölise kongress 1933. aasta veebruaris. Sel kongressil esines kõnega nõukogude rahva suur juht, kolhoositalurahva sõber ja õpetaja seltsimees Stalin.

Lihtsates ja tarkades sõnades tõi seltsimees Stalin nähtavale vana, kolhoosieelse korra sügava erinevuse uuest korrast, kolhoosikorrast maal.

«Vana korra ajal,» kõneles seltsimees Stalin, «töötasid talupojad üksikult, esiisadelt päritud vanade tööviisidega, vanade tööriistadega, töötasid mõisnike ja kapitalistide kasuks, kulakute ja spekulantide kasuks, elades poolnäljas ja teisi rikastades. Uue korra, kolhoosikorra ajal töötavad talupojad ühiselt, artellides, nad töötavad uute tööriistade — traktorite ja põllutöömashinate abil, nad töötavad endi ja oma kolhooside kasuks, elavad ilma kapitalistide ja mõisniketa, ilma kulakute ning spekulantideta, töötavad selleks, et päevast päeva paranada oma ainelist ja kultuurilist olukorda. Seal, vana korra ajal, on valitsus kodanlik ning toetab rikkaid töötavate talupoegade vastu. Siin, uue korra, kolhoosikorra ajal, on valitsus tööliste ja talupoegade oma ning toetab töölisi ja talupoegi kõigi igasuguste rikaste vastu. Vana kord viib kapitalismile. Uus kord — sotsialismile»¹⁵.

Sel kongressil püstitas seltsimees Stalin ülesande: teha kolhoosid bolševistlikuks, kolhoosnikud aga jõukaks.

Targad stalinlikud sõnad tungisid sügavalt kolhoosnike südamesse. Miljonid inimesed hakkasid töötama nõnda, nagu õpetas seltsimees Stalin. Ja kolhoosid hakkasid ruttu edasi minema jõuka ning kultuurse elu teed mööda.

Teise viisaastaku jooksul (1933—1937) saavutati kolhooside ehitamise töös uusi edusamme. Juba 1937. aastal oli kolhoosidesse koondunud 18,5 miljonit talumajapidamist. See tähendab, et igast 100 talundist astus kolhoosi 93 talundit. Teraviljakultuuride igast 100 hektaarist aga oli 99 hektaari seemendatud kolhoosnike poolt.

Nõukogude talurahvas asus lõplikult ja tagasipöördumatuult kolhooside teele, asus sotsialismi punase lipu alla.

---

¹⁵ J. Stalin, Kõne esimesel üleliidulisel kolhoosnike-lööktööliste kongressil. „Leninismi küsimusi“, lk. 364—365, 11. tr. Tallinn, 1945.

Stalinlik kolhoosielu põhikiri. Kolhoosikorra võidud oli vaja kinnitada. Oli vaja kindlalt püstitada alused, milledele põllumajandusliku artelli kollektiivne majapidamine tugineb. 1935. aastal astus Moskvast kokku teine üleliiduline kolhoosnike-löök-töölise kongress. Seltsimees Stalini juhtimisel töötas kongress välja Põllumajandusliku artelli tüüppõhikirja. Selle põhikirja kinnitasid NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee.

Tüüppõhikirja hakkas rahvas nimetama stalinlikuks põhikirjaks.

Selles nimetuses peitub sügav mõte. Suure Stalini nimega on seotud kogu nõukogude talurahva ajalugu, kolhoosikorra võit ja võidurõõm.

Tüüppõhikirjas — kolhoosielu põhiseaduses — öeldakse:

«Kolhoosi tee, sotsialismi tee on töötavaile talupoegadele ainuõige tee. Artelli liikmed kohustuvad tugevdama oma artelli, töötama ausalt, jagama kolhoosi tulusid töö järgi, kaitsma ühiskondlikku omandit, säästma kolhoosi vara, hoidma traktoreid ja masinaid, hästi hoolitsema hobuste eest, täitma oma tööliste ja talupoegade riigi ülesandeid — ja sedaviisi muutama oma kolhoosi bolševistlikuks, kõiki kolhoosnikke aga jõukaks»¹⁶.

Põhikirjas on öeldud, et artelli käes olev maa on üldrahvalik, riiklik omand. Tööliste ja talupoegade riigi seaduste kohaselt kinnistatakse maa artellile tähtajatuks kasutamiseks, s. o. igaveseks ajaks.

Neis sõnades kajastub üks tähtsamaid Oktoobrirevolutsiooni saavutusi.

Suure Isamaasõja alguseks oli kolhoositalurahval tasuta ja tähtajata kasutada 488 miljonit hektaari maad 134 miljoni hektaari asemel, mida kasutasid kehvikud ja kesktalupojad

¹⁶ „Põllumajandusliku artelli tüüppõhikiri“, lk. 1—2, 1942. a. väljaanne.

tsaariaegsel Venemaal. Seejuures tuli NSV Liidus iga kolhoositalundi kohta keskmiselt 20 hektaari.

Võitluses kolhoosikorra kindlustamise eest evis ülisuurt tähtsust ÜK(b)P Keskkomitee ja NSVL Rahvakomissaride Nõukogu määrus «Kaitseabinõudest kolhooside ühismaade pil-lamise vastu» (1939. a.), mis oli juhitud eraomanikest olluste poolt toimepandavate põhikirja rikkumiste vastu. Selles mää-ruses rõhutati, et kolhoosi ühiskondlik maa — kolhoosikorra jõu ja tugevuse põhiallikas — on puutumatu.

Tüüpõhikirjast on näha, et põllumajanduslik artell ehitat-akse kolhoosnike isiklike ja ühiskondlike huvide õige kooskõ-lastamise alusel.

Põllumajanduslik artell on sotsialistlik majapidamisvorm. Temas pole maa ega põllutöömashinate eraomandust. Temas on tööloomad, põllumajanduslik inventar, seemnetagavarad ja ühiskondlikuks loomakasvatuseks vajaliku sööda tagavarad ühistatud; ka artellimajapidamiseks vajalikud majanduslikud ehitised on ühistatud.

See ühiskondlik omand, ühiskondlik majapidamine on kolhoosi jõu ja rikkuse põhiallikaks, on iga kolhoosiperekonna heaolu põhiallikaks. Seepärast nõuab tüüpõhikiri kogu artel-lilt ja igalt kolhoosnikult, et nad tugevdaksid ja rohkendaksid sotsialistlikku kolhoosiomandit, et nad kaitseksid teda nagu silmatera.

Ühiskondliku majapidamise tugevdamise eesmärgil kohus-tab põhikiri kolhoose täiendama iga aasta oma jagamatuid fonde, millede arvel muretsetakse põllutööriistu, kariloomi, püstitatakse mitmesuguseid majanduslikke, kultuurilis-olusti-kulisi ja muid hooneid. Põllumajandusliku artelli tüüpõhikiri taotleb seda, et kolhooside sotsialistlik omand aasta-aastalt tugevneks ja areneks.

Kolhoosi ühiskondliku majapidamise kõrval lubab põhikiri kolhoosnikel omada ka isiklikku majandit. Seda peetakse talu-lähedasel maatükil. Isiklikku abimajandisse kuuluvad elamud,

piimakari, linnud, lindude ja loomade pidamiseks vajalikud hooned, talulähedasel maatükil töötamiseks tarvilik väheldane põllutööinventar.

Miks lubatakse kolhoosnikel omada isiklikku majandit? Sellepärast, et seni pole artellides veel säärast põllumajanduslike saaduste küllust, mis lubaks kolhoosnikele ja nende perekondadele anda kõike vajalikku ja rahuldada kõiki kolhoosnike isiklike tarvidusi. Kuni aga säärast küllust ei ole, on ühiskondliku, suure, artellimajapidamise kõrval vajalik lubada väheldast, isiklikku majandit.

«Kolhoosnike isiklike huvide ühendamine kolhooside ühiskondlike huvidega — selles ongi kolhooside kindlustamise võti»¹⁷, ütles seltsimees Stalin.

Põhimajapidamiseks on kolhoosis ühiskondlik, artellimajapidamine.

Kõigi artelli liikmete kõige tähtsam kohustus seisab selles, et oma ausa tööga kindlustada ja arendada kolhoosi ühiskondlikku majapidamist, säästa kolhoosi vara ja kolhoosi põldudel töötavaid riigi masinaid, järgida rangelt stalinlikku põllumajandusliku artelli põhikirja.

Üksnes oma artellimajapidamist kindlustades ja arendades võivad talupojad saavutada nõukogude küla heaolu vankumat tõusu. See kolhoosnik, kes paisutab oma isikliku majapidamise suuremaks, kui Põllumajandusliku artelli põhikirjas ette nähtud, ja pühendab peatähelepanu oma abimajandile, teeb ühiskondlikule kolhoosimajandile kahju, toimib kolhoosi ja ka omaenda huvisid kahjustavalt.

Kolhooside ühiskondliku majapidamise, eriti ühiskondliku loomakasvatuse kiire tõusu kohta oli ülisuure tähtsusega partei ja valitsuse poolt 1940. aastal antud määrus muudatusest

---

¹⁷ J. Stalin, Kõne teise üleliidulise kolhoosnike-lööktöölise kongressi komisjonis Põllumajandusliku artelli tüüpõhikirja kohta. Teise üleliidulise kolhoosnike-lööktöölise kongressi stenograafiline aruanne, 1935. a. väljaanne.

põllumajanduslike saaduste varumise ja kokkuostu poliitikas. Põllunduse ja loomakasvatuse saaduste hankeid riigile hakati arvutama maapinna hektaarilt, mis andis võimsa tõuke kolhoosnike algatusvõimele kolhooside ühiskondliku majapidamise tõstmise ja arendamise töös.

Töökorraldus ja -tasu kolhoosides. Põllumajandusliku artelli põhikiri õpetab kolhoosnikke õigesti kasutama maad, organiseerima tööd ja jaotama tulusid.

Kuidas organiseeritakse kolhoosides tööd?

Kõiki majanduslikke töid artellis teevad artelli liikmed isiklikult.

Iga kolhoosniku kõige tähtsamaks ülesandeks ja kohuseks on töötada kolhoosis ausalt, rakendades selleks oma täit jõudu.

Kui töötad kolhoosis ausalt, siis oled kindlustatud ise, tugevneb kolhoos ja saab sellest kasu riik. Säärane on kolhoosielu vankumatu reegel.

Et kolhoosnikud töötaksid organiseeritult, nõnda, nagu seda nõuab põllumajanduslik tootmine, selleks ühendab kolhoosi juhatus kolhoosnikud tööbrigaadidesse. Moodustatakse põlluharimis-, loomakasvatuse- ja teised brigaadid. Iga brigaadi etteotsa seab kolhoosi juhatus brigadiiri.

Brigaadis ühinevad kolhoosnikud rühmadeks. Töös esineva rühmasüsteemi tõstis kolhoosielu ise esile. Paljude kolhooside töökogemused näitasid, et seal, kus on rühmad, teeb kolhoos kõige suuremaid edusamme. Seda arvestades märkis ÜK(b)P XVIII kongress, et on vajalik «laialdane üleminek rühmade organiseerimisele kolhoosides».

Nüüd on rühmade, nagu brigaadidegi organiseerimine kohustuslik.

Rühma koosseis peab olema püsiv. Iga rühm kinnitatakse kolhoosis teatavat liiki tööle ja seotakse teatava maatükiga.

Töid juhitakse kolhoosides plaani järgi. Plaani järgi toimetatakse külvi ja lõikust, arendatakse loomakasvatust, teos-

tatakse ehitamist. Plaani järgi täidab artell oma kohustused riigi vastu.

Peab ütlema, et kolhoosi ei saagi majandada ilma plaanita. «Kolhoos,» õpetab seltsimees Stalin, «on suurmajapidamine. Kuid suurmajapidamist ei saa pidada ilma plaanita. Suurmajapidamist põllunduses, mis hõlmab sadu, mõnikord ka tuhandeid talundeid, võib pidada ainult plaanipärase juhtimise korras. Ilma selleta peab ta hukkuma ja kokku varisema»¹⁸.

Säärased on kolhoositöö organiseerimise peajooned.

Kolhoosnike töö eest tasutakse aga nõnda:

Pärast seda kui kolhoos on täitnud oma kohustused riigi vastu, õiendanud arved masina-traktorijaamadega, kogunud fondi viljaseemne, täiendanud jagamatu fondi ja teised kolhoosi fondid, toimub kogu ülejäänud viljasaagi, loomakasvatussaaduste ja rahaliste tulude jaotamine artelli liikmete vahel tööpäevade järgi.

Me teame, et meie riigiettevõtetes toimub töö eest tasu maksmine palga kujul. Kolhoosides aga teostatakse seda teisiti.

Millega on seletatav see töö eest tasumise viiside erinevus linnas ja maal?

See on seletatav sellega, et NSVL-is on olemas kaks sotsialistliku omandi vormi — riiklik omand (kogu rahva vara) ja kolhoosilis-kooperatiivne omand (üksikute kolhooside, kooperatiivsete ühenduste omand). Selle erinevuse tõttu kõik, mis on valmistatud riigiettevõtetes, läheb vahetult ühiskonna kättesse, töölisele aga makstakse töötasuina välja palk. Kolhoosides ei saa palka kindlaks määrata, sest kolhooside toodang, erinevalt riigiettevõtete toodangust, ei kuulu sotsialistlikule ühiskonnale tervikuna, s. o. riigile, vaid kuulub kolhoosidele endile.

---

¹⁸ J. Stalin, Tööst maal. „Leninismi küsimusi,“ lk. 356, 11. tr. Tallinn, 1945.

Kolhoosniku töö eest tasutakse osalt natuuras, osalt rahas. Kui kolhoosnik saaks oma töö eest ainult rahatasu, siis oleks ta oma perekonna kindlustamiseks sunnitud lootma jääma üksnes talulähedasele maalapile või aga vilja ja toiduaineid ostma. Töö tasumine natuuras tekitab kolhoosnikus veel suuremat huvi artelli vastu.

Kolhoosi tulude jaotamine artelli liikmete vahel toimub tööpäevade järgi.

Kolhoosis on täpselt kindlaks määratud, kui palju ühte või teist liiki töö eest arvestatakse tööpäevi. Vähemalt kord nädalas arvab brigadiir kokku iga kolhoosniku poolt äratehtud töö hulga ja märgib kolhoosniku poolt väljatöötatud tööpäevade arvu «Kolhoosniku tööraamatusse».

Kelle raamatusse on rohkem tööpäevi kirja pandud, sellele annab kolhoos välja rohkem vilja, muid toiduaineid ja raha.

Töövõimelistele kolhoosnikele on seatud kohustuslik tööpäevade alammäär.

Sellest, kuidas kolhoos põllumajandusaastal töötab, sõltub, kui palju vilja ja muid toiduaineid, samuti ka raha see kolhoos ühe tööpäeva kohta arvestab.

Tublides kolhoosides on tööpäev, nagu öeldakse, täiekaalu-line: ta tasub heldekäeliselt iga kolhoosiperekonna tööpäeva.

Nagu töö, nii on ka töö eest tasumine kolhoosides rajatud uutele, sotsialistlikele alustele. Sotsialistlik töö eest tasumine ei salli aga ühetasastamist. See, kes kolhoosis rohkem töötab, kolhoosilt ka rohkem saab.

Kuid väljateenitud tööpäevade hulgaga asi veel ei otsustu. Teatavasti see, kes töötab kolhoosis paremini, saavutab parema saagi, kõrgema produktiivsuse loomakasvatuses. See pärast on partei ja valitsuse määrustes ette nähtud, et põllumajanduslike kultuuride viljakuse ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise eest saab kolhoosnik lisatasu.

Lisatasul on määratu suur tähtsus.

Lisatasu korral on kolhoosnikud eluliselt huvitatud sellest,

et tõsta tööviljakust ja saavutada kõige kõrgemat viljasaaki ning kõige kõrgemat loomakasvatuse produktiivsust.

Kolhoosnike töö eest tasumine tööpäevade järgi ja lisatasu vastab seega siis meie riigi vankumatule põhimõttele — töö eest tasumisele töö koguse ja kvaliteedi järgi. Tööpäeva tähtsus seisab selles, et ta juurutas maal selle sotsialistliku põhimõtte. Tööpäev võimaldas õigesti suunata kolhooside tööd, kasvatada kolhoosnikke isiklike huvivid allutama ühiskondlikele huvidele, ühtlasi aga ka õigesti ühtlustama ühiskondlike huvivid iga kolhoosniku isiklike huvidega. Tööpäeva tähtsus seisab selles, et ta tagas kolhoosis töötavate inimeste majanduslikku võrdsust: tööpäeva ees on kõik võrdsed. Eri-line tähtsus oli tööpäeval naiste suhtes, sest tööpäev tegi kolhoosis naise majanduslikus suhtes võrdseks mehega. Selt-simees Stalin rõhutas, et «tööpäevade kaudu vabastas kolhoos naise ja tegi ta iseseisvaks».

Esimene käsk. Kõigepealt on kolhoos kohustatud täies ulatuses täitma oma kohustused riigi vastu.

Ilma selleta, et kolhoosid täidaksid täies ulatuses ja õigeaegselt oma kohustused riigi vastu, on korrapärane majanduslik elu kogu maal võimatu. Nõukogude Armeele, linnatöölisele ja haritlastele läheb vaja vilja ja teisi toiduaineid, et töötada tehastes ja vabrikutes, laboratooriumides ja kõrgemates õppeasutistes. Tööstusele on tarvis põllumajanduslikku toorainet. Talurahvas aga on eluliselt huvitatud, et tööstus toodaks rohkem masinaid, riidekaupa ja teisi tööstussaadusi; talurahvale on vaja, et areneks teadus ja haridus.

Nii on põllumajandus ja tööstus teineteisega tihedalt seotud, nad täiendavad teineteist.

Täites õigeaegselt oma kohustused riigi vastu, kindlustavad kolhoosid maa majandusliku elu normaalset käiku ja vastavad ühtlasi tegelike sammudega sellele abile ja hoolitsusele, mida osutab neile riik, kes muretseb kolhoosidele masinaid,

annab seemne- ja rahalaenu, saadab maale agronoome, õpetajaid, arste.

Kindlustades nõukogude riigi majanduslikku võimsust, kindlustab kolhoositalurahvas kolhoosikorda, mille olemasolu ise ja areng on riikliku juhtimiseta ja riikliku abita kujuteldamatu. Nõukogude riik on meie paljumiljonilise talurahva vaba ja jõuka elu kants.

Just sellepärast peab ühiskondlik, riiklik huvi seisma ja seisabki kolhoosnike laialdaste kihtide teadvuses kõrgemal isiklikust huvist. Kolhoosi esimeseks käsuks on kohustuste täitmine riigi vastu.

Seda käsku pühalikult täites kindlustavad kolhoosid maa ja armee varustamist toiduainetega, tööstust aga toorainega.

Kolhoosidemokraatia. Kes valitseb ja kuidas ta valitseb artelli asju?

Kolhoos on riigile kuuluval maal oma majapidamist juhtivate töötavate talupoegade vabatahtlik koondis. Peremees- teks on artellis mees- ja naiskolhoosnikud ise. Artelli põhikirja kohaselt otsustavad nad ise kõik kolhoosi siseelu põhiküsimused.

See tähendab, et artelli asjade valitsemine on rajatud kolhoosidemokraatiale, see on kõigi kolhoosnike laialdasele osavõtule artelli elu juhtimisest.

Põhikirja kohaselt valitseb artelli asju artelli üldkoosolek, koosolekute vaheajal aga üldkoosoleku poolt valitud juhatus. Üldkoosolek ongi artelli kõrgem valitsemisorgan. Ta valib artelli esimehe ja juhatuse, samuti ka revisjonikomisjoni.

Ilma üldkoosolekuta ei ole juhatusel ega esimehel õigust iseseisvalt lahendada eluliselt tähtsaid kolhoosi küsimusi. See- suguste küsimuste hulka kuuluvad näiteks liikmete vastuvõtmine ja artelli koosseisust väljaheitmine. Samuti on kindlaks määratud, et aasta tootmisplaani, ehitustöö plaani ja tööpäevade järgi tööde väljatöötamise ning hindamise norme võib kinnitada ainult üldkoosolek.

Kolhoosi sisedemokraatia arendamine, s. o. artelli ellu puutuvate küsimuste aktiivne läbikaalumine ja otsustamine kolhoosnike eneste poolt omab määratu suurt tähtsust kolhooside tugevdamiseks ja kolhoosnike kasvatamiseks kollektivismi vaimus.

Mida andis kollektiviseerimine. ÜK(b)P XVIII kongressil ütles seltsimees Stalin: «... kolhoosid on lõplikult kindlustunud ja konsolideerunud ning et sotsialistlik majapidamissüsteem on nüüd meie põllunduse ainsaks vormiks»¹⁹.

Põllumajanduse kollektiviseerimine oli meie maal lõpule viidud.

Mida siis andis meie põllumajanduse ümberkujundamine mahajäänud väikemajapidamisest eesrindlikuks, sotsialistlikuks suurmajapidamiseks?

Mida tõi meile kolhoosikorra võit?

25 miljoni väiketalundi asemel oli meie maal 1938. aastal üle 240 tuhande kolhoosi.

Igal kolhoosil oli keskmiselt 484,6 hektaari maad, kuna aga enne revolutsiooni tuli ühe talundi kohta keskmiselt 7 hektaari, pooltel talupoegadel aga oli ainult 1—2 hektaari maad talundi kohta.

Ameerika Ühendriikides tuli 1935. aastal ühe põllumajandi kohta keskmiselt 20,2 hektaari külvipinda, Saksamaal 1933. aastal 3,5 hektaari, paljudes teistes kodanlikes maades veelgi vähem.

See näitab, et NSVL-is kasvasid põllumajandusüksused suuremaks kui ühelgi teisel maal.

Kollektiviseerimine liitis maarivad laiadeks kolhoosimaa-deks, hävitas põllupeenrad, mille all oli 3—5 protsenti maad, lõi traktorite, kombainide ja muude keerukate masinate laialdase rakendamise võimaluse.

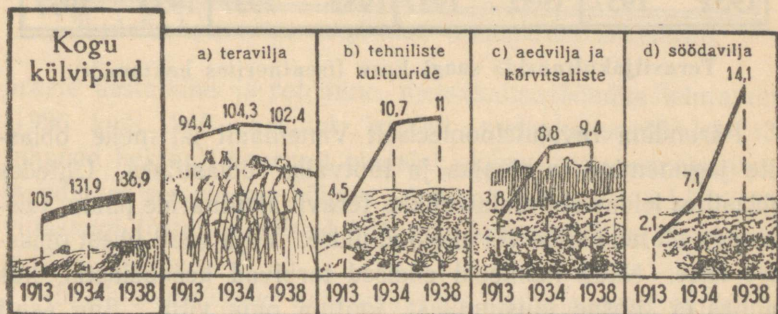
---

¹⁹ J. Stalin, Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XVIII kongressil. „Leninismi küsimusi“, lk. 510, 11. tr. Tallinn, 1945.

1938. aastal oli NSVL-i põllumajanduses 483,5 tuhat traktorit ja 153,5 tuhat kombaini.

Euroopa suurtes kapitalistlikes maades — Inglismaal, Prantsusmaal, Saksamaal, Itaalias — oli traktoreid põllumajanduses arvuliselt 20—30 tuhat igaihe kohta.

See näitab, et NSVL-is on põllumajandus ajakohase tehnikaga rohkem varustatud kui ühelgi teisel maal.

Külvipindade kasv NSVL-i põllumajanduses (miljonites hektarides).

Heitnud endalt igavese mahajäämuse koorma, hakkas meie põllundus kiiresti edenema.

Külvipind ulatus NSVL-is 1938. aastal 136,9 miljoni hektaarini 1913. aasta 105 miljoni hektari asemel.

Teraviljakultuuride all olev pind suurenes 8 miljoni hektari võrra. Eriti kasvas väärtuslike viljakultuuride, näiteks nisu pindala. Tunduvalt suurenes maisi ja hirsiki külvipind.

Teraviljakultuuride külviolud levisid meie maal uut moodi. Vanade teraviljapiirkondade kõrval loodi suurim teraviljabaas idas. Siberis, Kasahstanis, Kaug-Idas, Tšeljabinski oblastis ja Baškiiri Autonoomses Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis kasvas külvipind 1940. aastal 13,2 miljoni hektaarini 1913. aasta 7,3 miljoni hektari vastu.

Talinisu		Talirukis		Suviniisu		Kaer	
7,4	13,7	8,4	12,9	5,1	10,1	7,3	12,4
							
1932	1937	1932	1937	1932	1937	1932	1937

Teraviljakultuuride saagi kasv (tsentnerites hektaarilt).

Pärandina revolutsioonieelselt Venemaalt jäi meile oblastite jagunemine tarbivaiks ja tootvaiks oblastiteks. Ühtedes oblastites leidis suureulatuslikke teraviljakultuuride pindu, teistes aga oli neid vähe või ei olnud üldse. Vilja veeti ühest oblastist teise. Nüüd hakkasid endised tarbivad keskoblastid, kus pinnas ei koosne mustmullast, tootma oma vilja. Siin asuti harima jäätmaid, juuriti võsastikke, kuivendati soid. Tagajärjena kasvas NSVL-i keskoblastites külvipind tunduvalt. Siin hakati külvama nisu ja saadi seda niisama palju, nagu viljarikka! 1913. aastal andsid Volga-äärsed maad.

Teadus tuli põldudele. Kolhoosidega tuli meie kodupõldudele teadus. Kolhoosimajapidamise tingimustes osutus võimalikuks arendada põllundust teaduslikul alusel, rakendada laialdaselt agrotehnikat.

Armetult kolmepõllusüsteemilt, põldude kesasse jätmise süsteemilt, kus hulk maad jäi asjatult seisma, ühel põllul alaliselt ühe ja sama kultuuri kasvatamiselt siirdus kolhoosimajapidamine teaduslikule, plaanipärasele maakasutamisele. 1940. aastaks olid mitmepõllusüsteemile rajanevad külvikorrad sisse seatud juba 60 tuhandes kolhoosis.

Sulavete kinnipidamine (näiteks 1941. a. kevadel teostati seda 1 miljoni hektaari suurusel pindalal), lisaväetise andmine,

Suvioder		Tatar		Mais		Riis	
7,4	11,5	5,6	7,4	9,3	13,8	16,0	24,4
							
1932	1937	1932	1937	1932	1937	1932	1937

Teraviljakultuuride saagi kasv (tsentnerites hektaariit).

oraste äestamine ja rohimine, metsakaitsevööndite istutamine (1926. kuni 1940. aastani istutati metsakaitsevööndeid 430 tuhande hektaari suurusel pindalal, kuna enne revolutsiooni moodustas see pindala kõigest 11 tuhat hektaari) — kõiki neid viljasaagi tõstmise võtteid kohaldas kolhoosiküla järjest laiemalt ja laiemalt.

Revolutsiooniaelses Venemaal oli põllumajanduse nuhtluseks põud. Põuda võita võib ainult üleriigiliste korraldusvõtetega ja laialdaste talurahvahulkade kaasatõmbamisega põua vastu võitlemiseks. Tsarismi ajal oli säärane põua vastu võitlemine võimatu.

Põua ja kuivtuulte vastu, mis Volga-äärseis steppides ja maa kagurajoonides meie põllundust rängalt kahjustavad, asus nõukogude võimu ajal, kolhoosikorra ajal sõjaretkele kolhoositalurahvas. Põuapiirkondade kolhoosid seadsid riigi toetusel sisse niisutatava maaharimise ja rakendasid laialdaselt eesrindlikku agrotehnikat. Mida saavutasid kolhoosid võitluses põuaga, selgub järgmistest näidetest.

Sali rajoon asub põuaste Sali steppide keskuses, kus puhub hukutav Astrahani kuivtuul. Sali kolhoosnikud istutasid metsakaitsevööndeid, tõkestasid kevadvesi tammidega ja ehtasid terve võrgu niisutuskanaleid ning rakendasid mitmekesiseid agrotehnilisi võtteid. Tagajärjena said Sali kolhoosnikud siin

seninagematu saagi — keskmiselt üle 12 tsentneri talinisu hektaarilt. 1939. aastal koguti Sali rajooni kolhoosis üle 6 miljoni puuda teravilja.

Ühendatud Riikliku Poliitilise Peavalitsuse nimeline kolhoos suutis põuases rajoonis (Saraatovi oblasti Balakovo rajoon) saavutada taliviljade saaki 15 tsentnerit hektaarilt. Stalini-nimeline kolhoos teises põuases rajoonis (Zaporožje oblasti Genitšeski rajoon) kahekordistas nisu saagi nelja aasta jooksul: kogu see rajoon hakkas sõjaeelseil aastail koguma keskmiselt 110 puuda teravilja hektaarilt.

Kesk-Aasia ja Kasahstani põuastes piirkondades oli kõige laiajoonelisemalt välja arendatud maa niisutamine. Niisutatav pindala suurenes 1940. aastaks üle 7 miljoni hektaarini 1913. aasta 4 miljoni hektaari vastu. Haruldaselt lühikese ajaga — 45 päevaga — ehitati Kesk-Aasias Stalini-nimeline Suur Ferghana kanal. Kanal venis 343 kilomeetri pikkuseks. See oli tõepoolest üldrahvalik ehitustöö: sellest võtsid osa sajad tuhanded kolhoosnikud.

Meie nõukogude kolhoosimaal jätkus jõudu teostada ka määratu suuri sookuivendustöid. Kui enne nõukogude võimu moodustas mitme aastakümne jooksul kuivendatud maade pindala alla 1,3 miljoni hektaari, siis nõukogude võimu aastail tõusis see ligi 2 miljoni hektaari võrra.

Väsimatut võitlust pidas kolhoosimaa ka põllumajanduslike taimehaigustega ja -kahjuritega. 1940. aastal tarvitati selleks otstarbeks keemilisi vahendeid 550 000-hektaarilisel pindalal. Rändtirtsude vastu aitas võidelda lennuk. Peamised rändtirtsude levimiskolded hävitati. Massiline seemnete puhtimine vähendas tugevasti viljade nakatumist nõgipeaga.

Kõige viljakam, kõige müügivõimelisem maailmas. See, et talupojad ei töötanud nüüd üksikult, vaid ühiselt; et maad ei vaostanud puu- ja harkadrad, vaid traktorisahad; et traktor kündis lahti tohutud uudismaad; et maad ei haritud muistset viisi, vaid uut viisi, teaduslikul alusel, — see viis viljasaagi

tõusule. Maa hakkas töövaeva heldelt tasuma. Teraviljakultuuride keskmine saak kasvas 1938. aastaks 9,3 tsentnerini 1913. aasta 7,4 tsentneri vastu.

Iga-aastane teraviljatoodang ulatus NSVL-is 7 ja enam miljardi puudani 4,5 miljardi puuda vastu, mis toodeti revolutsioonieelsel Venemaal. Teraviljatoodangult tuli Nõukogude Liit maailmas esikohale.

ÜK(b)P XVIII kongress (1939. a.) püstitas ülesande: kolmanda viisaastaku lõpuks saavutada iga-aastast teraviljatoodangut 8 miljardit puuda.

Varem oli juba juttu, et killustatud väikemaapidamise puuduseks oli ta madal müügivõime: maa andis linnadele vilja ja teisi põllumajanduslikke saadusi kasinalt.

Kolhoosikord aga tõi põllumajanduse kaubatootlikkusesse määratu suure tõusu. Piisab, kui ütelda, et teraviljatoodangu kaubatootlikkus suurenes tsaariaegse Venemaa 26 protsendilt 40 protsendini 1938./39. aastal. Puuvilla kaubatootlikkus kasvas sama aja jooksul 3,6 korda, suhkrupeedil 1,5, kartulil 1,7, piimal 1,4, villal 1,2 korda.

See tähendab, et meie nõukogude põllundus muutus kaubatootlikumaks kui ühegi teise maa põllundus.

Tormiliselt arenev tööstus nõudis tehniliste kultuuride külvi otsustavat suurendamist, niisuguste tehniliste kultuuride omandamist, mida varem ei tuntud.

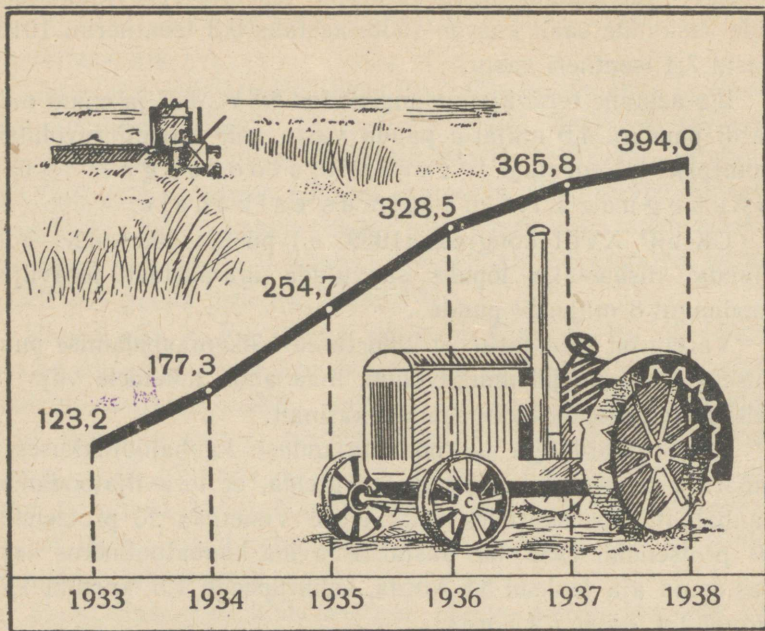
Nõukogude maa vabanes puuvilla sisseveost. Suhkrupeedi ja pikakiulise lina külvipind peaaegu kahekordistus.

Siin mõned arvud:

Külvipindade kasv

(miljonites hektaarides).

	1913. a.	1938. a.
Kokku tehniliste kultuuride all	4,5	11,0
Puuvilla all	0,7	2,1

Nii kasvas masina-traktori jaamad kolhoosipõldudel töötavate traktorite arv (tuhandetes).

Suhkrupeedi all	0,6	1,2
Lina (pikakiulise) all	1,0	2,2

Üldtoodangu kasv
(miljonites tsentnerites).

	1913. a.	1938. a.
Puuvill (toores)	7,4	26,9
Suhkrupeet	109,0	166,8
Lina (kiud)	3,3	5,46

Tunduvalt suurenesid õliseemneliste kultuuride külvipinnad. Kolhoosid hakkasid aretama seesuguseid väärtuslikke õlitaimi nagu riitsinuspuu, seesam, maapäkel (hiina päkel).

Peaaegu esmakordselt loodi istandikud teepõõsa kasvata-
miseks. Teeistandike pindala suurenes 1938. aastaks 48,7
tuhande hektaarini 1913. aasta 900 hektaari vastu.

Üle kolme korra (62,4 tuhandelt 202,8 tuhande hektaarini)
kasvas tubaka ja mahorka külvipind.

Uudiskultuuridena hakati kasvatama kautšukitaimi. Nõu-
kogude kautšukitaimedest hakkas kõige rohkem levima kok-
šagõz, mille pindala ulatus 1940. aastal 61,9 tuhande hektaarini.

Suur töö tehti ära juurvilja- ja kartulibaaside loomiseks
suurlinnade ja tööstuskeskuste ümber ning juurviljamajanduse
laiendamise alal.

Exhib. univ. Ta

Külvipindade kasv

(miljonites hektaarides).

	1913. a.	1938. a.
Aedviljade all	3,81	9,4
Söödakultuuride all	2,1	14,1

Kartulitoodang kasvas 1938. aastaks 419,6 miljoni tsent-
nerini (224,1 miljoni tsentneri vastu 1913. aastal).

Viljapuude ja marjapõõsaste all olev pindala kasvas üksnes
kahe viisaastakuga (1928. kuni 1937. aastani) 657 tuhandelt
hektaarilt 1292 tuhande hektaarini.

Alustati ka lähistroopiliste taimede (sidrunite, apelsinide,
mandariinide jm.) kasvatamist. Ajajärgul 1933. kuni 1939. aas-
tani suurenes nende all olev maa-ala 31,1 tuhandelt hektaarilt
83,9 tuhande hektaarini.

Kiiresti arenes loomakasvatus. Loomakasvatuse arenda-
misel omas ülisuurt tähtsust loomakasvatusfarmide asutamine
kolhoosides, sest ka siin juhti tööd teaduslike eeskirjade järgi,
farmides töösse määratud kolhoosnikud aga muutusid omal
alal meistriteks ja spetsialistideks.

Siin mõned arvud:

**Kolmanda viisaastaku kolme aastaga suurenes kolhoosides
produktiivse karja farmide arv järgmises ulatuses:**

1. I 1938. a.   1. I 1941. a.

Kokku rohkenesid farmid 347 tuhandelt 618 tuhandeni ehk 78%

Sealhulgas:

Sarvloomade farmid	132	„	234	„	„	77%
Lambakasvatusfarmid	71	„	216	„	„	204%
Seakasvatusfarmid	77	„	168	„	„	118%

Töö- ja produktiivsete loomade arv kasvas kolhoosifarmides selle aja jooksul järgmises ulatuses:

Sarvloomade	arv	20	miljonini
Lammaste ja kitsede	„	41,9	„
Sigade	„	8,2	„
Hobuste	„	14,4	„

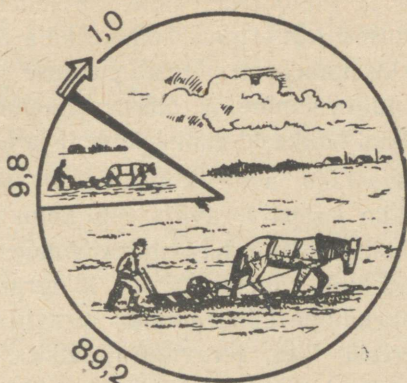
Niivõrd ruttu ei arenenud loomakasvatus ühelgi maal maailmas kõige paremail arenemisaastail.

Masin kergendas talupoja tööd. Mehhaniseeritud põllumajanduses võttis suure osa tööd oma õlgadele masin. Masinaga, mille muretses kolhoosidele nõukogude võim, muutus töö talupojale kergemaks, sest nüüd vabanes rohkesti aega ja tööjõudu. Seda võib näha järgnevast näitest: üksnes 1937. aasta jooksul tegid masina-traktorijaamade traktorid ja kombainid ära säärase töö, mille oleksid võinud üksiktalundites teostada 13 miljonit töötajat, töötades aasta läbi hobusejõul ja käsitsi.

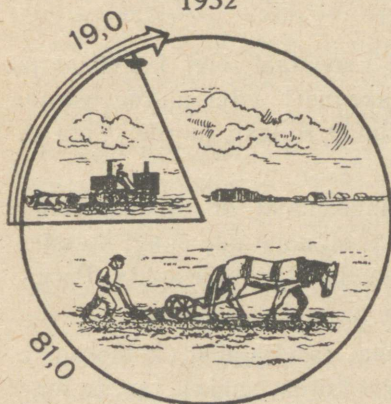
Seetõttu, et talupoeg töötas nüüd kõrgele tehnikale rajatud ühiskondlikus, kollektiivses majapidamises, kasvas tema tööviljakus tunduvalt.

See selgub järgmisest näitest: kui talupoeg kasvas üksiktalundis mingisugust teraviljakultuuri, siis andis tema tööpäev lõppkokkuvõttes 31,1 kilo teravilja; kolhoosis aga hakkas teravilja tootmiseks kulutatud tööpäev andma (1937. a.) üle 98 kilo teravilja.

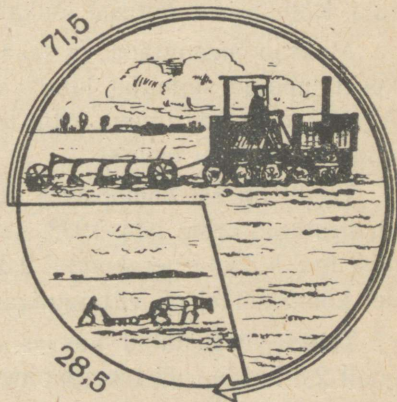
1928

1932

1938

Nii kasvas põllutööde mehhaniseerimine kolhoosides. Sõõrides on näidatud harkadraga, hobu- ja traktorisahaga teostatava künni osa (protsentides).

Jõukas elu. Talupojad, kes varem olid kehvikud ja kesktalu-
pojad, hakkasid kolhoosi koondudes ühe talundi kohta vilja
koguma 2,5 korda rohkem, kui kogusid talunikud tsaariaegsel
Venemaal.

Osutusid õigeks bolševike sõnad, et ainult kolhooside kaudu läheb tee jõukale ja kultuursele elule. Sajandeid siples küla kehvuses ja pimeduses. Nõukogude kolhoosiküla aga on jätnud jäädavalt minevikku maaelu armetuse, puuduse ja ebakultuursuse. Kolhooside tugevnemine ja õitselepuhkemine tõi kaasa seda, et kolhoosnikud hakkasid elama jõukalt ja kultuursetl.

Kui teise viisaastaku algul kolhoosnikud said tööpäeva kohta ühe, kahe kilo kaupa teravilja, siis kolm aastat hiljem hakkas enamik kolhoosnikke teraviljarajoonides saama tööpäeva kohta viiest kuni kaheteistkümne kilogrammini, paljud neist aga kuni kahekümne kilogrammini teravilja. Tekkis miljoneid kolhoosiperesid, kes teraviljarajoonides said aastas 500 kuni 1500 puuda teravilja, puuvilla-, suhkrupeedi-, linakasvatus-, loomakasvatus-, veinitööstus-, tsitruskultuuride, puu- ja aedviljapiirkondades aga kümneid tuhandeid rublasid aastatulu. Kolhoosid muutusid jõukaks.

Maksab meenutada, et tsaari-Venemaal olid kehvikud ja kesktalupojad sunnitud juba varakevadel vilja juurde ostma. Aga kelle juurde minna vilja otsima? Kulaku juurde. Võta ja mine siis kulaku orjusse.

Teisiti on asi kolhoosides. Kolhoosnikud on toiduainetega kindlustatud aasta läbi. 1938. aastal oli enne uue saagi koristamist igal kolhoosiperekonnal 9,3 puuda vilja hinge kohta. Paljudel kolhoosnikel oli viljatagavara mitmeks aastaks.

Teisel viisaastakul kasvas liha tarvitamine kolhoosnike poolt 2,3 korda, või tarvitamine 2,8 korda, suhkru tarvitamine 7,8 korda.

Nõukogude valitsus aitas likvideerida olukorda, kus mitmed kolhoosnikud olid lehmata. Peale ühiskarja soetas iga kolhoosipere endale loomi isiklikuks kasutamiseks.

Nõukogude küla uued inimesed. Kuid mitte üksnes selles ei seisnud kolhoosikorra edusammud, et tõusis põllumajanduse tootlikkus. Maal muutusid ka inimesed. Neil oli nüüd tegemist

masinatega, nad juhtisid põllumajandust teaduslikul alusel. Nad kujunesid nüüd töötajaiks, milliseid vana küla polnud näinud.

Juba 1938. aastal loendati nõukogude külas 943 tuhat traktoristi, 247 tuhat kombainerit, 215 tuhat autojuhti, 120 tuhat traktoribrigadiiri, 40 tuhat mehaanikut.

Kolhoosides oli 529 tuhat põlluharimisbrigaadide brigadiiri, 250 tuhat kolhoosi-loomakasvatusfarmide juhatajat ja farmide brigadiiri jne.

Põllumajanduslik töö muutus järjest rohkem tööstusliku töö sarnaseks, erinevus talupoja ja töölise vahel aegamööda kustus.

Linna järel hakkas maal arenema ka stahhaanovlik liikumine.

Ta tõstis esile palju silmapaistvaid eesrindlasi. Meie põllumajanduse töötajad püstitasid nisu, suhkrupeedi, puuvilla ja teiste kultuuride viljakuse tõstmise, piimalüpsi, traktorite ja kombainide intensiivse kasutamise jne. alal maailmarekordeid.

Üleliidulisel põllumajandusnäitusel võis tutvuda näiteks Rjazani oblasti Muravljanka masina-traktorijaama traktoribrigaadi brigadiiri Pirožkovi töötamisega. Tema väljatootus brigaadis moodustas «ЧТЗ»-traktoril keskmiselt 5100 hektaari.

Altai krai Talovo masina-traktorijaama naistraktorist Bahholdina andis «ЧТЗ»-traktoril 5200 hektaari. Rjazani oblasti Možarskaja masina-traktorijaama brigadiir Bortakovski aga töötas «ЧТЗ»-traktoril välja 5700 hektaari.

Kogu meie maa tunneb Praskovja Nikititšna Angelinat. Ta töötas oma brigaadis 1937. aastal ratastraktoriga «XT3» keskmiselt välja 1714 hektaari.

Üle 1000 hektaari väljatöötanud traktoriste oli NSV Liidus 1936. aastal 7913, 1938. aastal aga juba 16 113 inimest; neist töötas 800 inimest igauks välja enam kui 2500 hektaari.

Võrsus palju kombainide — stepilaevade — kõrge ärakasutamise meistreid. Tškalovi oblasti Sol-Iletskaja masina-traktorijaama kombainer Aleksandr Oskin koristas kahe kokkuhaagitud

«Stalinets»-kombainiga hooaja jooksul 5238 hektaari vilja. Oma töötamisega kahel kombainil asendas Oskin 1637 inimest, 373 hobust, 25 niidumasinat, 25 peksumasinat, 25 tuulamis- masinat ja 40 sortimismasinat; kui aga see töö viia käsitsi koristamisele, nagu seda tehti üksiktalundites, siis selgub, et Oskin asendas 3323 inimest.

Või jälle maa nimeka kombaineri Borini töötamine. Ühel hooajal koristas Borin oma kombainiga 2 tuhat hektaari kõrs- viljakultuure. See tähendab, et Borini kombaini trumlist käis läbi vähemalt 180 tuhat puuda vilja. Oma ainsa agregaadiga asendas Borin iga päev 950 inimest, 150 hobust, 37 tuulamis- masinat, 20 hobupeksumasinat.

Niisuguseid inimesi kasvatas stalinlik kolhoosikord!

Niiviisi kergendas talupoja tööd masin, mille muretses kol- hoosidele nõukogude võim!

Põllumajanduse eesrindlased leiutasid järjest uusi ja uusi viljasaagi suurendamise võimalusi. 1936. aastal said Siberi kol- hoosnikud Jefremov ja Tšumanov oma rühmades 213 kuni 372 puuda suvinisu hektaarilt. 1937. aastal aga sai Tšumanov rekordilise saagi — 512 puuda suvinisu hektaarilt. Kurski oblasti Kranojaružski rajooni kolhoosi «Komsomolets» rühmajuht Ba- gatskaja saavutas kõrge rukkisaagi — 441 puuda hektaarilt. Stalingradi oblasti brigadiiride Arkadi Gurovi ja Grigori Koz- lenko algatusel läks 1933.—1940. aastal hoogu massiline võist- lus sajapuudaliste teraviljasaakide saamiseks hektaarilt. Laial- daselt hargnes liikumine viiesajaliste peedisaakide, sajatsent- neriliste puuvillasaakide jne. pärast.

Ei jäänud maha ka loomakasvatajad. Näiteks Moskva oblasti Luhhovitski rajooni kolhoosi «Krasnaja Zarja» lüpsja Jekaterina Dimitrovna Nartova sai ühe furaažilehma kohta 5882 liitrit piima.

Töö muutus Nõukogude maal kuulsuse ja au asjaks, vapruse ja sangarlikkuse asjaks. Nõukogude valitsus hindas kõrgelt

kolhoosnike töösangarlust. Tuhandeid ja tuhandeid neist on autasustatud ordenite ja medalitega ning ülistatud kogu maal.

Kultuurirevolutsioon maal. Meie maa majanduslik elulaad muutus põhjalikult. Sel alusel aga arenes maal eesrindlik, nõukogude kultuur. Kolhoosiküla heitis eneselt kiiresti ja kindlalt endise pimeduse ja ebakultuursuse ilme, tõusis kultuurikõrgus-tele, nii et muutused, mis on toimunud stalinlike viisaastakute jooksul, on olnud tõeliseks kultuurirevolutsiooniks maal.

Et mõista seda kultuurirevolutsiooni hoogsust, vaatleme järgmist tabelit:

	1914.—1915. a.	1938.—1939. a.
Maal oli koole (kokku)	93 700	153 202
Sealhulgas:		
Mittetäielikke keskkooole	367	31 944
Keskkooole	92	6 098
Õpetajate arv (tuhandis)	152,4	715,3
Õpilaste arv maal (tuhandis)	6 159,4	27 646,4
Sealhulgas õpilasi:		
Mittetäielikes keskkoolides		
(tuhandis)	37,6	9 469,1
Keskkoolides (tuhandis)	14,6	3 474,2
Klubiasutisi maal	88 ²⁰	95 274 ²¹
Kinoseadeldiste arv maal	133 ²⁰	18 802 ²¹

Aga veelgi üks tabel, mis näitab, kui palju eriteadlasi hakkas teenindama meie põllumajandust.

Tsaari-Venemaal oli (1. jaanuariks 1914. a.) riigi- ja ühiskondlikus teenistuses 2,1 tuhat agronoomi.

NSV Liidus oli 1939. aastaks:

Agronoomide	107,2 tuhat
Maamõõtjaid, maakorraldajaid ja topograafe	47,9 „

²⁰ 1914. a.

²¹ 1939. a.

Agrotehnikuid, zootehnikuid	92,0 tuhat
Loomaarste	17,1 „
Loomavelskreid	65,4 „

Kust ilmus meile nii palju põllumajanduse eriteadlasi? Nad võrsusid nõukogude võimu ajal. Loodi hulk uusi põllumajanduslikke kõrgemaid õppeasutisi, tehnikume ja koole. Kes nendes õppis? Suuremalt osalt kolhoosnike pojad ja tütreid. Nende ees avanesid laialt kõrgemate koolide ukсед, kuna aga varem, revolutsioonieelsel Venemaal, ei lastud töötava talurahva lapsi nende lävenigi.

Püsivalt abistas kolhoose meie nõukogude põllumajandusteadus. Kolhoosikorra ajal hakkas see maal veel kiiremini ja edukamalt arenema.

Siin veel mõningad arvud:	Tsaari-Venemaal (1913. a.)	NSVL-is (1938. a.)
Põllumajanduslikke teaduslikke uurimisinstituute	ei olnud	87
Põllumajanduslikke katsejaamu	44	303
Teaduslikke töötajaid põllumajandusinstituutides ja katsejaamades	250	9800
Katsepõlde	78	507
Agrotehnilisi laboratooriume ja seemnekontrolljaamu	18	2720
Kolhoosi-agrolaboratooriume	ei olnud	12 363
Aastas ilmus raamatuid agrotehnika alal (miljonites eks.)	3,0	16,1

Kahe viisaastaku jooksul (1928.—1937. aastal) avaldati NSV Liidus agrotehnikat käsitlevaid raamatuid 419 miljonit eksemplari. Ja peale selle ainuüksi teise viisaastaku jooksul (1933.—1937. aastal) avaldati põllumajanduse ökonomiat käsitlevaid raamatuid 124 miljonit eksemplari.

Nõukogude talupoegade suured õigused. Meie Nõukogudemaal pole jälgegi jäänud tollest poliitilisest õigusetusest, millele

töötava talurahva oli määranud kodanlik mõisnike valitsemiskord. Nõukogude talurahvas valitseb koos tööliklassi ja intelligentsiga oma sotsialistlikku riiki.

Nagu kõik nõukogude kodanikud, on ka talupoegadel õigus valida võimuorganeid ja olla neisse valitud.

Stalinliku Konstitutsiooni kinnitanud üleliidulise erakorralise nõukogude VIII kongressi saadikute — põllumajandustöötajate seas oli 13 protsenti traktoriste, 8 protsenti kombainereid, 26 protsenti kolhoosiesimehi, 10 protsenti brigadiire, 20 protsenti lülijuhte, 6 protsenti loomakasvatusfarmide juhatajaid, 12 protsenti lüpsinaiisi, vasika- ja seatalitajaid, 2 protsenti lambakarjaseid, 3 protsenti tee, puuvilla ja teiste tehniliste kultuuride koristajaid.

Talupoegadest saadikud võtavad osa NSVL Ülemnõukogu istungeist. NSVL Ülemnõukogu Liidunõukogu saadikute koosseisu valiti 130 talupoega ehk 23,7 protsenti Liidunõukogu saadikute üldarvust. Liidunõukogu kolhoosnikest saadikud on kõik stahhaanovlased ja sotsialistlike põldude nimekad inimesed. Liidunõukogu talupoegadest saadikute hulgas on 25 kolhoosiesimeest, partei ja nõukogude tegelasi, sõjaväelasi, majanduslikul ja muudel aladel töötajaid — 79 inimest.

NSVL Ülemnõukogu Rahvuste Nõukogu saadikute koosseisu valiti 200 talupoega. 100 inimest nendest on juhtivad riigi- ja ühiskonnategelased. Rahvuste Nõukogu saadikute seas on 8 kombainerit, 9 traktoribrigaadi brigadiiri ja traktoristi, 28 kolhoosiesimeest, 25 kolhooside brigadiiri ja lülijuhti, 15 loomakasvatusfarmide juhatajat.

Üks tuhandeist. Millisele jõukale ja kultuursele elujärjele jõudis kolhoosikorra juures meie nõukogude talurahvas, seda võib näha Iljitši-nimelisest kolhoosist Dobrini rajoonis Voroneži oblastis.

See kolhoos tekkis 1929. aastal. Kümme aastat hiljem, 1939. ja 1940. aastal, tutvusid selle kolhoosi eluga, mida näidati üle-

liidulisel põllumajandusnäitusel Moskvas ja rahvusvahelisel näitusel New Yorgis, miljonid inimesed.

Iljitši-nimeline kolhoos on igakülgsest arenenud kõrgekultuuriline majand. Riik kinnitas kolhoosile põliseks kasutamiseks üle poolteise tuhande hektaari maad. Peaaegu kõik tööd teostatakse kolhoosi põldudel traktorite ja teiste masinatega. Kolhoos seadis sisse põlluheina kaheksapõllulise külvikorra. Tagajärjena saavutas kolhoos kõrgeid viljasaake. Kui 1929. aastal moodustas siin talirukki saak 9,2 tsentnerit hektaarilt, siis 1937. aastal tõusis see 23,9 tsentnerini hektaarilt. Talinisu kogusid kolhoosnikud 27,7 tsentnerit hektaarilt. 1938. aastal kogusid kolhoosnikud põuast hoolimata 13 tsentnerit teravilja hektaarilt. Suhkrupeedi keskmine saak oli 375 tsentnerit hektaarilt.

Kolhoosi uhkuseks oli neli kaubanduslikku loomakasvatusefarmi. 1938. aastal lüpsis kaubanduslikus piimafarmis iga lehm keskmiselt 2400 liitrit, kuna 1930. aastal oli kõige kõrgemaks lüpsiks vaid 600 liitrit. Kolhoosnikud on uhked ka oma tõuhobuste kasvatuse farmi üle. Paljude aastate jooksul on kolhoosi hobused tagajärjekalt esinenud Voroneži, Tambovi ja Moskva hipodroomil.

Artell ehitas rea abiettevõtteid, mis annavad suurt tulu: võivabriku, juustu ja vorsti valmistamise töökojad, mehhaniseeritud veski, leivaküpsetuskoja; on ehitatud elektriijaam, sepikoda, tiseritöököda, garaaž.

See kolhoos on kasvatanud suurepäraseid meistreid põllumajanduse alal. Kolhoosi 29 eesrindlast — põllunduse eriteadlased, brigadiirid, lülijuhid, lüpsjad, sea- ja vasikatalitajad — olid üleliidulisest 1939. aasta põllumajandusnäitusest osavõtjad. Kolhoosi parim lüpsja Natalja Maksimovna Iljina lüpsis igalt tema jaoks määratud 12 lehmalt 3300 liitrit piima. Naiskolhoosnik Iljina saavutas kolhoositööl eeskujulikkust tööviljakust. Ta on autasustatud Lenini ordeniga. Tallimees Nevsorov kasvatas 1939. aastal üles 10 märalt saadud 10 varssa. Seatalitaja Matitsõna sai 7 emiselt igapähealt 16 tublit põrsast.

Kolhoos on täitnud kõik oma kohustused riigi vastu täies ulatuses ja tähtjaks. Artelli ühiskondliku majapidamise eduka arenemise tagajärjel elasid ühtlasi kolhoosnikud varaliselt kindlustatud ja jõukat elu. See ilmneb järgmistest näidetest.

Talupoeg Nikifor Andrejevitš Kovalenko tuli oma naisega kolhoosi 1929. aastal. Kovalenkol oli kaks väikest last. Kogu perekonna peale oli olemas üks paar nahkjalatseid. 1938. aastal töötas Kovalenko välja 1089 tööpäeva ja nende eest saadud sissetulekust ostis uued rõivad ja jalanõud, jalgratta, grammofooni, kaks voodit, kummuti ja muid asju. Kovalenko pere asus elama heasse linnatüübilisse nelja toaga korterisse.

Talunaine Domna Kalinitšna Rjaguzova oli enne revolutsiooni taluteenija, elas pidevalt pool nälgides ja hulkus ümber mööda vööraid kolkaid. 1938. aastal aga sai naiskolhoosnik Rjaguzova tööpäevade eest 10 392 rubla. Ta kulutas tol aastal üksnes rõivaste ja jalanõude ostuks üle 6 tuhande rubla.

Kolhoosnik Mihhail Ivanovitš Olenitševil oli enne revolutsiooni kõige viljarikkamail aastail 30 puuda vilja aasta kohta. Kuid kahe aastaga — 1937 ja 1938 — kogunes Olenitševi aita-desse 900 puuda vilja. 1938. aastal sai Olenitšev tööpäevade eest oma 8 inimesest koosneva perekonna iga liikme kohta 247 liitrit piima, 60 kilo liha, 13 puuda teravilja ja suurel hulgal muid toiduaineid. Olenitševi rahaline tulu ulatus 1938. aastal 9055 rublani.

Aga koos kolhoosieluga tuli mitte üksnes jõukus, vaid ka kultuur. Ta tungis küla igapäevasesse elusse-olusse. Iljitsi-nimelisse kolhoosi tekkisid kool, klubi, ehitati uued elamud, spordiväljak. Kaks tuulemootorit hakkas puurkaevudest vett pum-pama. Kolhoos on elektrifitseeritud. Kolhoosi raamatukogu sisaldab üle 700 raamatu ja brošüüri. Kolhoosnikud tellisid üle 150 ajalehe ja ajakirja.

Kümned kolhoosnike pojad ja tütreid Iljitsi-nimelisest kolhoosist on saanud kõrgema ja keskkhariduse ning on täiendanud nõukogude haritlaskonna ridu. Nende hulgas on Nõukogude

Armee ohvitserid, õpetajaid, masina-traktorijaamade direktoreid ja töötajaid jt. 1939. aastal õppis 18 noort kolhoosnikku maa mitmesuguseis kõrgemais põllumajanduslikes õppeasutistes ja tehnikumides. Üle 120 inimese omandas omaenda kolhoosis teatava kutseoskuse: traktoristi, kombaineri, mehaaniku, veterinaartöötaja, raamatupidaja, arvepidaja, aedniku jne. kutseoskuse.

Säärane on üks meie maa paljudest tuhandeist kolhoosidest.

* * *

Ei kusagil maailmas pole olnud ega ole maal säärast korda nagu meie nõukogude kolhoosikord.

Ei kunagi ega kusagil pole olnud säärast talurahvast nagu meie nõukogude talurahvas.

Ta on hoopis uut laadi talurahvas.

Need pole endised väiketalunikud, kes tuhnisid üksikult oma vihuvietsais majandites noaaegse tehnikaga ja keda mõisnikud, kulakud, kaupmehed ja liigkasuvõtjad halastamatult ekspluateerisid.

Meie maal ei ole mõisnikke ega kulakuid, kaupmehi ega liigkasuvõtjaid. Meie talurahvas on ekspluateerimisest vabenenud.

Meie talurahvas on kolhoositalurahvas. Oma tööd ja vara ei raja ta mitte üksikisikulisele tööle ja mahajäänud tehnikale, vaid kollektiivsele tööle ja ajakohasele tehnikale. Meie taluraha majapidamine ei tugine eraomandile, vaid kollektiivsest tööst väljakasvanud kollektiivsele omandile.

Just sellepärast meie nõukogude talurahvas ongi uut laadi talurahvas, kelle taolist inimkonna ajalugu pole veel tundnud.

IV. FAŠISTIDE SEPITSUSED NÕUKOGUDE TALURAHVA ORJASTAMISEKS.

Saksa fašistlike väejõukude sissetungimine katkestas nõukogude rahva rahuliku töö.

Hitlerlik Saksamaa tungis NSVL-ile kallale, et hävitada ja orjastada nõukogude rahvast. Hitlerlased püüdsid kätte saada meie vabrikuid ja tehaseid, kolhoose ja sovhoose. Nad kavatsesid võtta meie talupoegadelt maa, vilja ja vaba elu ning sundida neid igavesti selga küürutama saksa mõisnike kasuks. Nad püüdsid elu tagurpidi pöörata, muuta talupoegi õigusteta orjadeks.

Sakslased-orjastajad. Kuulake, mida kõneles üks fašistlikke peamehi, kes oli neil «põllutöoministriks»:

«... Jutt on sellest, et eemaldada uuesti slaavi väiketalu-
pojad maast ja muuta nad maata proletaarlasteks, et kahan-
dada nende signemist. On vaja, et kultiveeritavad maad läheki-
sid härraste kätte. Kogu idaruumis on ainult sakslastel õigus
olla suurmõisade omanikeks. Võõra rassi poolt asustatud maa
peab muutuma orjade, põllumajanduslike moonakate maaks...»

«Meie poolt vallutatud riikide maa,» jätkas see uuesti ilmu-
nud fašistlik feodalist lobisemist, «jaotatakse eriti väljapaistnud
sõdurite ja eeskujulike natsionaalsotsialistliku partei liikmete
vahel. Sedaviisi tekib uus maa-aristokraatia. Sellisel aristokraa-
tial on omad pärisorjad: kohalikud elanikud... Nõnda luuakse
uus saksa härrasrahvas».

Neid jultunud feodalistlikke sepitsusi suutsid fašistlikud
ninamehed oma armee ohvitseridele ja sõduritele pähe tuupida.
Saksa löömamehi meelitas selline plaanitsemine — istuda
mõisnikeha meie maal.

Saksa 75. jalaväediviisi 202. polgu 5. roodu allohvitser Max
von Wiljamewitz-Maulendorf, vaesunud saksa aadlisoo võsu,
kirjutas oma päevikus: «Ukraina — rikkaim maa... Ukraina

saab Saksa asumaaks. Põllumajandus jääb tervenisti Saksa valitsemise alla. Kas ei tuleks mul pärast sõda mõisnikuna siia sõita ja siin oma elu sisse seada? Ma jõuan oma eesmärgile.»

Vaat milleks saksa bandiidid meie maale tulid.

Need timukad piinutasid ja hävitasid nende poolt ajutiselt anastatud piirkondades nõukogude inimesi, röövisid, kahmasid kaasa või muutsid rusudeks kõik selle, mis nõukogude talupojad olid paljude aastate jooksul ausa tööga kogunud. Nõukogude okupeeritud oblastite hitlerlik «valitseja», endine tsaariaegne salakuulaja Rosenberg kuulutas okupeeritud maa-alal välja «uue maakasutamiskorra». Tema käskkirjas öeldi:

«1. Kõik nõukogude valitsuse seadused, dekreedid ja määrused, mis puutuvad kollektiivse majapidamise loomisse, kindlustamisse ja pidamisse, tühistatakse.

2. Põllumajandusliku artelli põhikiri kuulutatakse kehtetuks.

3. Kõik kolhoosid muudetakse viivitamata ümber kogukondlikeks majanditeks.»

Nendes «kogukondlikes majandites» pidid talupojad töötama fašistliku Saksamaa heaks.

1942. aasta veebruaris andis see hitlerlik «valitseja» välja «maaseaduse», milles ette kirjutati võtta maa talupoegadelt ära ja moodustada saksa mõisamaad. Kogu talurahvas anti selle seaduse alusel saksa pärunite orjusse. Talupoegadele määrati hitlerlike «juhtide» komando all pärisorjusel põhinev töö.

Sakslased-mõrtsukad. Hitlerlikud röövvalutajad võtsid meie talupoegadelt ära mitte üksnes kogu nende vara, vaid isegi elu. Saksa roimarite iga samm meie maal on märgistatud nõukogude inimeste verega. Need elajalikud teod, mida hitlerlased sooritasid meie nõukogude talupoegade ja talunaiste kallal, meie maaharitlaste kallal, on kirjeldamatud.

Protassovo külas Dubeni rajoonis Tuula oblastis võtsid hitlerlased kinni kolhoosiesimehe Morozovi, kiskusid ta alasti ja sundisid teda terve öö-päeva külmas kuuris põlvili seisma; siis kaevasid nad ta poole kehani maasse. Morozov suri piinades.

Pokrovski külanõukogus Tšeremissinovi rajoonis Kurski oblastis sundisid fašistid kolhoosnik Aljohhinit enne mahalaskmist ise endale hauda kaevama, käskides teda seejuures mitu korda pikali auku heita, et seda mõõta. Kui haud oli kaevatud, murti Aljohhinil käed küljest, lõigati kõrvad ära, torgati silmad välja ja lasti ta seejärel maha.

Donetsi külas Dolžanski rajoonis Orlovi oblastis vangistasid fašistid seitsmeteistkümneaastase Nadežda Maltseva, sidusid ta kinni ja käskisid ta ema Maria Maltsevat tütrele õlgi ümber panna ja põlema süüdata. Ema kaotas meelemärguse. Siis puistasid hitlerlased ise tüdrukule õlgi peale ja panid tule otsa. Meelemärgusele tulnud ema tormas tulle, et tüdart sellest välja tõmmata. Püssipära löögiga tapsid hitlerlased vana naiskolhoosniku, tema tütre aga põletasid ära.

Piinamistel ja tapmistel polnud piiri. Hitlerlased tapsid alaealisi lapsi nende vanemate silma all, täiskasvanuid laste silma all, kiskusid inimesi puruks miinidel, valasid neid pakases üle veega, muutes inimesi jääsammasteks, moonutasid laipu, mõnitasid elavaid ja surnuid.

Tuhandeid kolhoosnikke — naisi, lapsi ja rauku — hukkus näljas ja külmas lagedal väljal ja metsades, kuhu nad oma kodudest olid hitlerlike lurjuste poolt kihutatud.

Ennekuulmatu vägivalda ja teotuse alla fašistlike sõdurite ja ohvitseride poolt sattusid naiskolhoosnikud, neiud ja naised. Ühes Leningradi oblasti Tšudovo rajooni külas avastati pärast saksa röövvallutajate väljaajamist hitlerlaste poolt vägistatud ja mahalastud 8 naise ja neiu alasti ja külmunud laibad; sakslased lõikasid oma ohvritel ninad ära, lahkasid kõhud täakidega. Mogilevi oblasti Holmõ valgevene külas haarasid hitlerlased kinni kuus viieteistkümne- kuni seitsmeteistkümneaastast tüdrlast, vägistasid nad, lõikasid maha nende rinnad, torkasid silmad peast ja tapsid nad siis. Kolhoosineiu Aksjonova sidusid nad jalgupidi kahe allapainutatud puuladva külge ja rebisid ta pooleks...

Sakslased-lääniisandad. Ellujäänuid muutsid hitlerlikud rööv-vallutajad orjadeks, sundides neid kurnavale tööle saksa mõis-nike kasuks. Ainuüksi Lääne-Ukraina maadel asutasid sakslased üle 570 suurmõisa.

Partisan Nikolai N. jutustas sellest, kuidas saksa röövvallu-tajad rajasid külades pärisorjuslikke kombeid.

Partisanisalga erilisel ülesandel hiilis Nikolai N. sakslaste poolt vallutatud külla ja astus Saksamaalt kohalesõitnud saksa mõisniku Friedrich Huberti juurde moonakaks.

«Iial ei unusta ma esimest kohtumist mõisnikuga,» jutustab ta. «Meile näis, et me võtame osa vanaaegse näidendi lavasta-misest. Naljakas on mõelda: seal, kus alles hiljaaegu olid kol-hoosid, kus noormehed ja neid teavad mõisnikest vaid isade ja emade jutustuse järgi, me pidime nägema elavat mõisnikku. Meie peremees oli noor kõhn inimene. Ta võttis meid vastu eluruumideks muudetud endise masina-traktorijaama kontori välistrepil. Hubert vaatles meid Saškaga uurivalt ja tähelepane-likult, nagu parisnikud hobusealaadal hobuseid silmitsevad. Ta takseeris meie lihaseid, meie noorust, meie jõudu. Ta päris järele, kas me väga laisad ei ole.

Oleksin tahtnud talle vastu hambaid virutada, kuid ma vas-tasin alistuvalt kõigile küsimustele. Peremees seletas, et tema on saksa väejuhtkonna esindaja, et temale on ülesandeks tehtud luua siia majand, milleks on eraldatud 200 hektaari maad, ja et nüüdsest peale on kõik mužikid ja baabad (ta ütles just nõnda: «mužikid ja baabad») tema käsutuses.

Saška ja mina olime võetud majandile kuuluva vara inven-tarinimestikku. Perekonnanime asemel saime isikliku numbri. Samasuguste numbritega olid nimestikus märgitud adrad, äkked, hobused.

Töö algas põllul kell neli hommikul. Täpselt kell kuus ilmus peremees ise. Relvastatuna üle õla visatud automaadiga ja tohutu püstoliga ratsutas ta kõrvil märal, käratsedes meie nagu elajate peale.

Töötajate hulgas oli üks nõrk, kurnatud naisterahvas — tädi Maša. Kolhoosis vabastati ta raskest tööst. Hubert sundis tädi Mašat töötama võrdselt meestega. Ta langes tihti minesusse. Kord minestas ta sel ajal, kui saabus Hubert; too astus tema juurde ja tõugates kõrvale naisi, kes haiget abistasid, kummardus ta tädi Maša üle. See lamas liikumatult, tuhkjat nägu moonutas piinav kramp. Otse halle juukseid pidi tõstis ta tema pea maast kõrgemale ja puistas naisele sõimusõnu. Kostasid protestihüüatused. Keegi puhkes nutma. Me silmasime, kuidas sakslase nägu tõmbus veripunaseks. Ta haaras õlalt automaadi ja suunas selle rahvahulga poole. «Ma ei luba mässu teha!» karjus Hubert. «Ma ei luba sabotaaži teha!»

Õhtul aeti kõik majandis töötajad koosolekule. Hubert kuulutas, et ta teatas streigist ja sabotaažist sõjaväevõimudele ja et süüdlased langevad karistuse alla. Samal ööl viidi ära tädi Maša ja tema eest väljaastunud kolm naist. Majandi kaitseks saadeti järgmisel päeval kohale viis sõdurit. Nüüd me töötasime konvoi all. Kas on võimalik sõnadega edasi anda kõike seda, mida igäüks meist läbi elas?! Kas on võimalik jutustada sellest võimsast vihast, mis täitis meid kõiki?! Me olime saksa «uue korra» kehtestamise, orjapõlve uuestisünni pealtnägijaiks.»

Kuidas sakslased küüditasid meie inimesi orjaiksesse. Sadu tuhandeid nõukogude talupoegi küüditasid hitlerlased endi juurde Saksamaale, saksa mõisnike ja kapitalistide orjadeks. Nõukogude inimestele vaatasid hitlerlikud ebardid nagu tööloomadele. Vaadake, kuidas nad näiteks teotasid nende poolt vallutatud Hvostovitši rajooni elanikkonda Orlovi oblastis. Siin nad teostasid üldise vägivaldse rahvaloenduse. Nad tühistasid täisealisel elanikkonnal ees- ja perekonnanimed ning andsid igaühele järjekorranumbri. Iga täiskasvanud inimene pidi vasakul käsivarrel kandma erilist valget sidet, millele oli suurelt märgitud pärisorjastatud inimese registreerimise kuu, küla number ja isiklik number. Kui säärast sidet inimesel ei olnud, tulistas saksa valve teda ilma ühegi hoiatuseta.

Olles inimestelt niiviisi isikuõigused võtnud ja nad ümber märgistanud, loovutasid hitlerlased osa neist mõisnikele, teised küüditati Saksamaale. Leningradi oblasti naiskolhoosnik Maria Jolkina, kes saksa valve alt just enne Saksamaale saatmist ära põgenes, jutustab:

«5. juunil, kui ma viibisin Petrovo külas Požerevitski rajoonis, kästi mind õhtul saksa komandantuuri ilmuda. Kell 7 õhtul tulin ma komandantuuri. Mind märgiti üles mingisugusesse raamatusse ja heideti külma aita. Seal oli juba 25 neitut. Ruumi valvasid saksa vahisõdurid. Me istusime sopas ja külmas viis ööd-päeva. Kord päevas, hommikul, toodi meile igapähele 100 grammi leiba ja pang keedetud vett. Pesema ei lastud. 10. juuni hommikul kell 9 viidi meid välja ühele metsalagendikule. Meiega liideti suur salk noori, 16- kuni 25-aastasi naisi. Üldse aeti kokku ligi 150 inimest. Saksa ohvitser käskis meil kõigil end ihualasti võtta. Seejärel käskis sõjaväearst saksa sõdurite juuresolekul meid rivistuda. Fašistlikud peletised puhkesid võikalt naerma. Arst silmitses igaüht meist tähelepanelikult, siis lõi ta tugevasti käega põlve alla. Kuna kõiki meid sunniti seisma pinguldatud lihastega, langesid paljud maha. Nende kohta ütles sõjaväearst: «Teine sort.» Kohe me ei taibanud, millest ta rääkis, kuid pärastpoole saime teada, et meid jaotati esimesse ja teise sorti. See oli ehtne orjataride turg. See mõnitamine kestis poolteist tundi. Pärast seda teatas arst, et meid saadetakse Saksamaale. Oma elu suurde hädaohtu asetades ma põgenesin ja minuga koos veel neli neitut.»

Fašistliku röövtoõ jäljed. Sotsialistlikule põllumajandusele tekitasid fašistlikud rüüstajad määratu suurt kahju. Nad purustasid ja põletasid täielikult või osaliselt üle 70 tuhande küla. Nad rüüstasid ja riisusid paljaks 98 tuhat kolhoosi, 1876 sovhoosi ja 2890 masina-traktorijaama; tapsid maha, võtsid ära või ajasid Saksamaale 7 miljonit hobust, 17 miljonit sarvloomu, 20 miljonit siga, 27 miljonit lammast ja kitse, 110 miljonit kodulindu.

Üheksas Ukraina vasakpoolsel kaldal oli kariloomade arv 1943. aastal võrreldes 1941. aasta algusega vähenenud: sarvloomad — 2-kordselt, sead — 9-kordselt, lambad — 8-kordselt, hobused — 5-kordselt. Hobuste üldarv vähenes Vorosilovgradi oblastis 15-kordselt, Harkovi oblastis 13-kordselt, Stalino oblastis 10-kordselt. Vorosilovgradi ja Harkovi oblastis jäi iga kolhoosi kohta järele ainult 3—4 tööhobust.

Valge-Venes põletasid ja purustasid saksa röövvallutajad maal üle 1200 tuhande elamu, majandusliku hoone, administratiiv- ja kultuuriasutise. Hulga piirkondi rüüstasid röövvallutajad paljaks. Nii näiteks Leltšitski rajoonis jäi 6 tuhandest majast järele 32, Osveiski rajoonis 3450-st 8.

Vene NFSV oblastites, kraides ja autonoomseis vabariikides hävitasid, põletasid ja purustasid sakslased täielikult ligi miljon kolhoosnike elamut ja 850 tuhat majanduslikku hoonet, üle 150 tuhande kolhooside loomakasvatusfarmide hoone, 130 tuhat viljaelevaatorit, 4200 veskit.

Vähem kui pool aastat mängisid sakslased peremeest Stavropoli piirkonnas, kuid tegid tohutut kahju selle krai põllumajandusele. Nad riisusid ja hävitasid siin 3245 tuhat produktiivset karilooma, üle 60 protsendi hobuste arvust, veristasid üle 2 miljoni kodulinnu. Nad hävitasid üle 4 tuhande traktori, tuhat kombaini, tuhandeid teisi põllutöömehhanismid, hävitasid 41 masinatraktoritöökoda, lasksid õhku Pjatigorski mootoriremonditehase. Nad purustasid ja põletasid üle 6 tuhande loomakasvatushoone ja 2500 teravilja- ja aedviljaelevaatorit.

Rostovi oblastis ulatub fašistlike bandiitide poolt kolhoosidele tekitatud kahju 6 miljardi rublani.

Riisumised ja purustamised, massilised tapmised ja saksa sunnitööle küüditamine — kõik need vaenlase jõledad teod süütasid nõukogude talupoegade südames kustumatu viha saksa fašistlike mõrvarite, riisujate ja feodalistide vastu.

V. KOLHOOSIKORRA JÕUD JA ELULISUS.

Suures Isamaasõjas saksa fašistlike röövvalutajate vastu langesid kolhoosikülale osaks suured ja rasked ülesanded.

Armee ei suuda sõdida ja võita ilma leivata, ilma toiduaineteta. Leiba, toiduaineid aga annab armeele põllumajandus.

Kolhoosiküla töötajate tööjõudlusest sõltus seega siis meie maa saatuse.

Põllumajandus varustab viljaga ja toiduainetega kogu maa rahvastikku. Põllumajandus kindlustab tööstust toorainega, määrates mitmes asjas ette ära tööstuse poolt rinde jaoks toimuva töö edu. Kuidas saab näiteks tööstus varustada armeed kehakattega ja jalanõudega ilma villata, puuvillata, nahata?

Leivaga ja toiduainetega oli vaja varustada mitmemiljonilist armeed ja määratu suure maa elanikkonda, toorainega oli vaja varustada pingsalt töötavat tööstust.

Suur katsumus. Sõda tõmbas maalt armeesse märgatava osa töövõimelist elanikkonda ja pealegi tema kvalifitseeritud osa: traktoriste, kombainereid, autojuhte, brigadiire ja teisi. Osa töötajaid maalt läks sõjatööstusse ja ehitustööle, täiendades tööliklassi ridu.

Armee jaoks võeti põllumajandusest väga palju traktoreid ja autosid, väga palju hobuseid.

Kui lisaks sellele veel arvesse võtta, et fašistlike suurte jõukude vägivaldse sissetungi tagajärjel oli meie maa ajutiselt kaotanud Ukraina, Doni ja Kubani tähtsad põllumajanduslikud piirkonnad, siis saab eriti selgeks, milliste ennenägematute raskustega põrkas kokku kolhoosiküla.

Sõda oli meie põllumajandusele, meie kolhoosikorra suureks katsumuseks.

Et õigemini hinnata seda, kuidas meie nõukogude kolhoosidemaad sõjaaja raskustest jagu sai, tuleb pilk heita sellele, mis toimus tsaariaegse Venemaa põllumajanduses Esimese Maailmasõja ajal.

Nagu me teame, oli siis põllumajapidamine killustatud, väike ja mahajäänud. Talurahvas oli mõisnike ja kulakute poolt maha surutud.

Tsaarivalitsus arvas, et ta suudab sõda pidada aastaid, ilma et maa kannataks tootlustusraskuste all.

Tegelikult aga oli teisiti. Armeed ja elanikkonna toiduainetega varustamise ülesannetest ei suutnud tsaari-Venemaa põllumajandus jagu saada.

Juba kahe esimese sõja-aastaga kahanes üldine külvipind 12,6 miljoni hektaari võrra. Neljandaks sõja-aastaks aga vähenes ainuüksi põhimiste viljade külvipind 1914. aastaga võrreldes enam kui 10 miljoni hektaari võrra. Paljud talumajandid lakkasid üldse külvamast. Näiteks Kaluga kubermangu kõigi talumajandite seas suurenes külvita majandite osa 1914. kuni 1917. aastani 2,5-kordselt. Loomakasvatust veeres samuti allamäge. Pole imestada, et miljonid väiketalundid jäid loomadeta, inventarita, laostusid ja langesid äärmiselt viletsusse.

Mõisamajandites kahanesid külvipinnad 1916. aastaks sõjaeelse suurusega võrreldes kolme neljandiku võrra.

Tootlusraskused teravnesid veel enam seoses sellega, et mõisnikud ja kulakud vilja ära ei andnud, oodates hindade tõusu ja püüdes üldisest viljanappusest kasusid lõigata.

Selle tagajärjel kahanes kolme aastaga pärast sõja algust põllumajandusliku toodangu üldmaht sõjaeelse ajaga võrreldes 20 protsendi võrra. Tekkis tootluskriis. Tulevikuväljavaated aga olid veelgi troostitumad. Kindral Brussilov jutustab oma mälestustes, et 1916. aasta detsembris sõjanõukogu istungil Peakorteris «selgus, et sõjavägede tootlustamise asi peab edaspidi tunduvalt halvenema».

Nii osutus tsaari-Venemaa mahajäänud põllumajandus võimetuks sõjaaja raskusi võitma.

Möödunud sõda ei ole Esimese Maailmasõjaga mitte kuidagi võrreldav: ei oma hoogsuselt ega ägeduselt, ei sõjategevusest

riivatud maa-ala mõõtmeilt, ei sõtta kistud rahvastiku arvult ega sõja poolt rahvamajandusele esitatud nõuete pingsuselt.

Ja vaatamata sellele ei näidanud NSVL-i sotsialistlik põllumajandus langust, vaid vastupidi — jätkas edukalt arenemist. Sõja käigus kindlustas ta pidevalt armeed ja maad toiduainetega, tööstust aga toorainega.

Piisab mainimisest, et Isamaasõja aastail ei muutunud külvipinnad tagala oblasteis mitte vähemaks, vaid tunduvalt suurenesid. Võtame näiteks Gorki oblasti. Esimese Maailmasõja ajajärgus vähenes külvipind praeguse Gorki oblasti maa-alal 200 tuhande hektaari võrra. Isamaasõja kahe aasta jooksul aga kasvasid oblastis teraviljakultuuride, kartuli, aedvilja ja lina külvipinnad 156 tuhande hektaari võrra. Kolhoosid lasksid käiku uusi maid, juurisid 1125 hektaari, raadasid 1308 hektaari, kuivendasid 1864 hektaari, ehisasid 50 kilomeetrit niisutuskanaleid.

Sellelaolised võrdlused on väga näitlikud. 1943. aasta oli Isamaasõja kolmas aasta; 1916. aasta oli Esimese Maailmasõja kolmas aasta. Ja nüüd selgub, et 1943. aastal oli teraviljakultuuride all olev külvipind (võrreldaval maa-alal) 19 protsendi võrra suurem kui 1916. aastal. Tehniliste kultuuride külvipinnad olid 1916. aastaga võrreldes puuvillal 170 protsenti, pikakiulisel linal 131 protsenti, päevalillel 238 protsenti. Kartulipõllud suurenesid vastavalt 4,1-kordselt ja aedviljamaa 4,7-kordselt.

Mis on siis põhjuseks, et Nõukogude Liidu põllumajandus ei kannatanud sõja ajajärgul mingit langust, vaid jätkas edukat arenemist, rahuldades pidevalt maa ja rinde vajadusi?

Seda põhjust tuleb otsida neist määratu suurtest uuendustest, mis teostati meie põllumajanduses nõukogude võimu aastail, stalinlike viisaastakute jooksul.

Kolhoosikorra alusel oli mahajäänud põllundus rahuliku ülesehitustöö aastail ümber kujundatud eesrindlikuks põllumajanduseks. Sel asjaolul oli võrdlematu tähtsus sõja eduka käigu suhtes. Kas me kolhoosikorrata oleksime suutnud lahen-

dada armee ja maa toiduainetega varustamise raskeimat ülesannet? Muidugi mõista poleks suutnud. Igaühele on selge, et kui oleksime tagalas omanud mahajäänud, killustatud individuaalset talumajapidamist, oleks sõjapidamine säärases ulatuses olnud võimatu.

Kolhoosikord etendas seega siis ülisuurt osa Nõukogude riigi sõjalise võimsuse kindlustamisel ja Suure Isamaasõja võidurikkale lõpule viimisel.

Seltsimees Stalin ütles, et kui meie armee pole tundnud puudust toiduainetest, kui elanikkonda on varustatud toiduainetega ja tööstust toorainega, siis selles avaldus kolhoosikorra jõud ja elulisus.

Tuhanded kolhoosid jõudsid sõja-aastail mitte üksnes tunduvalt laiendada külvipinda, vaid ka tõsta viljakust ja suurendada teravilja ning teiste toiduainete kogusaaki ja andsid riigile hulga rohkem vilja, kui nad seda andsid sõjaeelsel ajal.

Kolhoos sõja ajal. Tutvume üksikasjalisemalt Molotovi-nimelise kolhoosi tööga (Šipunovi rajoonis Altai kraisis). Sellest kolhoosist võib näha, kui suur on kolhoosikorra jõud ja elulisus sõja-aastail.

See Siberi kolhoos kündis kolme (1941—1943) sõja-aastaga üles ja võttis harimisele 784 hektaari uudismaad, viies külvipinna 1943. aastal 2 tuhande hektaarini, ja saavutas kogu sellel pindalal viljasaagi tõusu.

Teraviljakultuuride keskmine saak kolme viimase sõjaeelse aasta jooksul oli sel kolhoosil 9,3 tsentnerit hektaarilt. Kolme sõja-aasta jooksul aga moodustas keskmine saak 9,6 tsentnerit.

Siin tabel, mis näitab kogutoodangu kasvu (tsentnerites):

Toodete liigid	Aastad	
	1938—1939—1940	1941—1942—1943
Teravili	29 442	44 883
Kartul, aedvilja ja kõrvitsalised	1 116	10 200
Puuvilja ja marjad	379	928

Selgub, et teravilja kogusaagid kasvasid sõja-aastail rohkem kui poole võrra, kartuli ja aedvilja saagid — üle 9 korra, marjasaagid — peaaegu 2,5 korda.

Peale põllunduse ja loomakasvatuse, peale aedade ja keeduviljapõldude olid Molotovi-nimelisel kolhoosil enne sõda omad telliskivi- ja katusekivitehased, veski, elektriijaam, tisleri- ja lukksepatöökojad ja mitu kultuurilis-olustikulist asutist.

Sõja ajal töötasid telliskivi- ja katusekivitehased täiskoor-matusega. Kolmel sõja-aastal tootsid nad 716 tuhat telliskivi ja 73 tuhat katusekivi (kolmel viimasel sõjaeelsel aastal aga valmistati katusekive ainult 19 tuhat tükki).

Sõja-aastail jätkas kolhoos ehitustööd. Püstitati aedvilja konservimise tehas, kaks suurt kivi lammut, puuviljasäiliti, mesilaste talihoone, õliveski, veel üks jahuveski.

Esitatud arvud on seda iseloomulikud, et Molotovi-nimeline kolhoos andis Nõukogude Armeele suure hulga võitlejaid — 50 ohvitseri — ja jäi seega tegutsema vähema tööjõuga. Sõja-aastail jätkas kolhoos siiski kõrvalekaldumatult oma majapidamise tõstmist.

Kuidas Molotovi-nimeline kolhoos seda saavutas?

Tema töös, nagu teistegi kolhooside töös, avaldusid kõik kollektiivse töö, kollektiivse majandamise paremused. Sõja-aastail tõusis kolhoosnike tööviljakus veelgi kõrgemale.

Siin on tabel, mis näitab, mitu tsentnerit saadusi toodeti selles kolhoosis ühe töövõimelise kolhoosniku kohta sõjaeelseil aastail ja sõja ajal:

Toodete liigid	Aastad	
	1938—1939—1940	1941—1942—1943
Teravili	18,3	39,6
Kartul ja aedvilja	0,9	2,7
Puuvili ja marjad	0,3	0,8
Piim	5,1	5,5
Vill	0,009	0,18

Selgub, et kõigis toodangu põhiliikides oli kolhoosnike tööviljakus kasvanud 2—3 korda.

See tähendab, et Molotovi-nimelises kolhoosis hakkas iga kolhoosnik töötama kahe ja kolme eest.

Sellest, et talupojad elavad ja töötavad uut viisi kolhoosides, et kolhoosikord aitas majapidamist tõsta veel kõrgemale, võitis riik ja võitsid ka kolhoosnikud ise.

Kolmel sõja-aastal andis ja müüs Molotovi-nimeline kolhoos riigile põhitooteid märksa rohkem kui kolmel sõjaeelisel aastal. See nähtub järgmistest andmetest (tsentnerites):

Kolhoosi poolt riigile ära antud ja müüdüd

	Aastad	
	1938—1939—1940	1941—1942—1943
Teravilja	13 862	23 862
Piima	1 689	4 740
Villa	100	199
Puuvilja ja marju	111	150

Seejuures kindlustas kolhoos tööpäeva kõrget kaalu. Näiteks 1942. aastal anti iga tööpäeva kohta 2,9 kilogrammi teravilja, 5 rubla 50 kopikat rahas ja tunduv kogus aedvilja ning kartulit.

Nüüd andmeid kahe teise kolhoosi töö kohta.

Kolhoos «Majak» Moskva oblasti Ramenski rajoonis tõstis teravilja kogusaagi kolme sõja-aastaga 2125 tsentnerini 2063 tsentneri vastu, mis saadi kolmel sõjaeelisel aastal.

Teraviljakultuuride viljakus tõusis 1943. aastal 16,1 tsentnerini 1940. aasta 12,5 tsentneri vastu.

Kui 1940. aastal igalt teravilja külvihektaarilt anti ja müüdi riigile teravilja 0,6 tsentnerit, siis 1943. aastal juba 1,1 tsentnerit.

Kolhoosis «Pobeda» Tšuvaši ANSV Vurnarski rajoonis kasvas teraviljakultuuride külvipind 1943. aastal 689 hektarini 1940. aasta 610 hektari vastu.

Keskmine teraviljade saak tõusis kolmel sõja-aastal 11,9 tsentnerini hektaarilt 10,8 tsentneri vastu hektaarilt kolmel sõjaeelsel aastal.

Kolme sõjaeelse aastaga võrreldes suurenes kolmel sõja-aastal teraviljade kogutoodang 23 protsendi võrra.

Kui kolhoos kolmel sõjaeelsel aastal andis ja müüs riigile 4186 tsentnerit teravilja, siis kolmel sõja-aastal ta andis ja müüs riigile vilja 7841 tsentnerit. Ainuüksi 1943. aastal müüs kolhoos riigile peale hangete 1358 tsentnerit teravilja ja andis Punaarimee fondi 173 tsentnerit.

Kõik need andmed kõnelevad sellest, et kolhoosid suutsid sõja tingimustes mitte üksnes hoida majapidamist endisel tasemel, vaid seda ka edasi viia. Tööjõu kahanemist, mis oli tingitud sõjast, aitas tasa teha kolhoosnike, eriti naiste ja noorukite tööaktiivsuse tõus. Rindele ja tööstusse lahkunute poolt varem väljatöötatud tööpäevad tehti tasa ületamisega. Andmed näitavad, et Isamaasõja aastail kasutati kolhoosides tegelikult olemasolevat tööjõudu 3—4 korda viljakamalt kui üksiktalundites Esimese Maailmasõja ajal. Väga tähtis on seejuures rõhutada, et sõja-aastail kasvas ka kolhooside müügitoodang.

Rinde kindel tugi. Suuri edusamme tegid kolhoosid põllunduse arendamisel 1944. aastal. 1944. aasta kevadel seemendasid kolhoosid ligi 7 miljoni hektaari võrra rohkem kui 1943. aastal. Uhes taliviljadega suurenes teraviljakultuuride külvipind üle 9 miljoni hektaari võrra. Suhkrupeeti külvati 1,5 korda rohkem kui 1943. aastal, päevalille 600 tuhat hektaari rohkem, kartulit istutati 650 tuhat hektaari rohkem. Aedviljade all olev pind suurenes kolhoosides 200 tuhande hektaari ja söödakultuuride kasvatamise pind 600 tuhande hektaari võrra.

Selle tagajärjel muutus viljakoristuspind üle maa 1944. aastal 12 miljoni hektaari võrra suuremaks kui 1943. aastal.

Edukalt arenes tagala oblastites ka kolhooside loomakasvatus. Sarvloomade, lammaste ja kitsede üldarv tõusis 1942. aastal

11 protsenti. Kolhoosid andsid 1942. aastal riigile liha 1,5 korda rohkem kui 1941. aastal.

1943. aastaga võrreldes suurenes 1944. aastal kolhoosides sarvloomade üldarv 9 protsenti, lammaste ja kitsede üldarv 3 protsenti ja sigade üldarv 8 protsenti.

Ühes meie ajalehes kirjeldati Rjazani küla elu 1944. aasta sügisel järgmiselt:

«Hruštšovi-nimeline artell asetseb tavalises Rjazani Palnõje külas.

Enne, tsaari- ja mõisnikeaegsel Venemaal, kannatasid siin-
sed paigad, eriti sõjaajal, teravat viljapuudust. Rahva seas rää-
giti nõnda:

- Kust kandist mees?
- Rjazani kaupmees.
- Kus sa siis käisid?
- Kerjamas käisin.

See nukker nali polnud sepitsetud ainult niisama. Kehvast saagist ei jätkunud külale isegi jaanuarini. Kerjamas käisid tuhanded rjazanlased.

Lootusetu mure ja silmavesi olid Rjazani külade elupõlised kaaslased. Mitte ilmaaegu ei lausunud: «Rjazanis on isegi päike pisarais.»

Hruštšovi-nimelise artelli rühmajuht Marina Minajeva jutustab, kuidas tal eelmise maailmasõja lõpul tuli sõita Sibe-
risesse vilja otsima:

— Hakkas juba üle jõu käima ilma leivakeseta, noh, siis asusimegi teele. Tulime jaama, seal rahvast murdu koos, sil-
maga ei mõõda; näha, et meie üksi aganaid ei näri. Tuli rong, meil läks õnneks katusele ronida, aga ilm õnnetuseks kõige armutum: tuul ja sadu käivad kontidest läbi, pea kihab otsas, karda, et kukud katusel alla... Sõzranist tagasi tulime jalgsi. Kuid tulime tagasi tühjalt. Kodus aga manguvad lapsed süüa, süda lõhkeb neid vaadates...

Sootu teistsugune olukord on Isamaasõja neljandal aastal. Marina Minajeva teenis isiklikult kolhoosis 270 tööpäeva ja sai nende eest 42 puuda vilja ja 84 puuda kartuleid. Kogu ta perekond, mis koosneb neljast inimesest, on teinud 695 tööpäeva ja saab 108 puuda vilja ning 216 puuda kartulit.

Rjazani tavaline, kunagi purukehv olnud Palnõje küla täitis oma kohustused riigi vastu enne tähtaega, juba septembris.

Vilja aga on artellis veel rohkesti — salved ääreni täis. Kui üldkoosolekul arutleti Ukraina põllumeeste üleskutset, ütles kolhoosi liige Faddei Levuškin:

— Viljakese poolest on meil nüüd hästi. Aitäh seltsimees Stālinile — temap see juhtis meid kolhoosi teele. Mina kui viljapeksu-brigaadi brigadiir kaalusin umbes — on ära pekstud puuda tuhat nelikümmend. Panen ette anda rinde jaoks üle plaani veel niisama palju vilja, kuipalju andsime hangete alusel, see on 6500 puuda.

Nõnda ka otsustati. Faddei Levuškin ei eemaldu peksumasina trumli juurest paarikümne tunni jooksul öö-päeva kohta: ta kiirustab, et «rindevilja» rutemini ära peksta.

Veab kohale vihkusid 70-aastane Artemi Stepanovitš Kondratov. Öösel ta peab tallis vahti. Tukastab pärast seda tunnikese ja ruttab jälle peksumasina juurde. Tema tööraamatusse on kantud 475 tööpäeva.

Sääraste inimestega, nagu Artemi Kondratov, Faddei Levuškin, Marina Minajeva, läheb artellimajapidamine kähku ülesmäge. Jõudsasti liigub töö põldudel. Rajatakse tugevat alust tulevasele viljasaagile.

— Leiba on ja tuleb teda ka edaspidi, ütlevad kolhoosnikud.

Need pole paljad sõnad. Brigadiir Ivan Jagupov hoiab kokku väetisi. Koostab agrotehnilise õppuse plaane. Arvestab, kuidas paremini teostada lumehoidmist, taimeväetamist, jaroviseerimist, et koguda veel rohkem vilja. Ivan Jagupovist aga ei taha kolhoosis keegi maha jääda.

... Viljakandvaks maanurgaks on muutunud Rjazan. Endise viljapuuduse all kannatanud oblasti kolhoosid annavad maale miljoneid puudasid vilja.

* * *

Millest kõnelevad kõik need näited, kõik need arengu näitajad?

Sellest, et kohoosikord pidas auga vastu sõja rasketele katsumustele.

Sellest, et meie kolhoosid osutusid rindele kindlaks toeks.

Nad kõnelevad ühtlasi ka sellest, et meie sotsialistlik põllumajandus osutus tugevamaks kui fašistliku Saksamaa ja tema käsilaste põllumajandus. Saksa fašistid kehtestasid okupeeritud maade külades pärisorjuse tavasid; nad pumpasid toiduaineid ja põllumajanduslikku toormaterjali välja ka alistatud maade otsese paljaksriisumise teel, kuid osutusid jõuetuks raskustest välja pääsema.

Kui aga meie sotsialistlik põllumajandus sõjaaja ülesannetega edukalt toime tuli, jätkates tugevnemist ja märke tõusmist, siis tähendab see, et põllumajandusalal töötajad koos kõigi nõukogude tagala töötajatega suutsid Suures Isamaasõjas saavutada vaenlase üle majandusliku võidu, samuti nagu Nõukogude Armeed saavutas fašistlike vägede üle sõjalise võidu.

VI. KOLHOOSITALURAHVA PATRIOTISM.

Vankumatu on meie talurahva kodumaa-armastus. Mitte esimest korda pole talurahvas tõusnud vabadussõtta, et anda vastulööki võõramaistele röövullutajatele.

Aga mitte kunagi veel pole küla ajaloos ette tulnud, et talurahvas oleks ilmutanud säärast kõrget teadlikkust üldrahvalikest huvidest, nagu seda ilmutasid Nõukogude Liidu talupojad Suures Isamaasõjas.

See on ka arusaadav.

Nagu nägime, on meie nõukogude talurahvas täiesti uut laadi talurahvas, kelle taolist pole inimkonna ajalugu tundnud.

Meie nõukogude talurahvas, nagu kogu nõukogude rahvaski, kaitseb sõjas hitlerliku Saksamaa vastu mitte üksnes oma rahvuslikku sõltumatust, vaid ka sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni suuri saavutusi, kolhoosikorra suuri võite.

Nõukogude võimu eest! Elu nõukogude võimu ajal, elu kolhoosikorra tingimustes lisas meie talupoegade põlisele patriotismitundele uusi jooni, kallas sellesse uue sisu. Meie talurahva patriotism on nõukogude patriotism. Meie talurahvas seisab kogu jõuga oma kalli nõukogude võimu eest, oma kalli sotsialistliku korra eest. Meie talurahvas on kasvanud bolševike partei, rahva suured juhid Lenin ja Stalin. On loomulik, et Isamaasõda hitlerlike röövvallutajate vastu sai meie kolhoositalurahva eluülesandeks.

Suure Isamaasõja päevil tuli kõikjal ja kõiges ilmsiks kolhoositalurahva patriotismi võimas jõud.

Seal, kus sakslased kehtestasid oma ajutise verise ülevõimu, ei õnnestunud neil murda talupoegade ustavust nõukogude kodumaale. Nõukogude talupojad, kes langesid ajutiselt fašistlikku ikkesse, jäid alistumatuks.

Ühes Leningradi oblasti piirkonnas võtsid sakslased endale teejuhiks vanamehe-kolhoosniku Semjonovi. Nõukogude patrioot juhtis sakslased ühte metsapadrikusse, kust polnud väljapääsu. Vaenlased hakkasid teda surmaga ähyardama. Semjonov vastas:

— Kas te arvate, et nõukogude inimene hakkab teid reosid avitama?

Ja uhkelt võttis ta vastu surma vihatavate röövvallutajate käe läbi.

Kaheksakümneaastane kolhoosnik Matvei Matvejevitš Kuzmin viis hitlerlased punaarmeeleste tule alla. Meie võitlejad viivitasid järjekordse kogupauguga, kartes, et sakslastega koos

surmavad ka vanamehe-kolhoosniku. Siis karjus Kuzmin nendele:

— Pojukesed, ärge hoolige vanast Matveist, rookige, kuni sakslane on jalga lasknud...

Olga Filippovna Piskareva Batalõ külast Smolenski oblasti Znamenski rajoonist hoidis poolteist aastat alal N. kahurväepolgu ülema poolt tema kätte usaldatud polgulippu. Hitlerlased püüdsid seda lippu üles otsida. Nad lasksid maha Olga Filippovna õepoja, küüditasid ta haige mehe Saksamaale sunnitööle, jätsid ta koos alaealiste lastega leivapalata. Kuid patriootlik naiskolhoosnik säilitas lippu kui pühadust ja hoidis selle hoolstasti alal kuni Nõukogude Armees saabumiseni. Nõukogude valitsus hindas seda kangelasstege ja autasustas Olga Filippovnat Punalipu ordeniga.

Vaenlase poolt ajutiselt vallutatud piirkondades asetasi talupojad rõõvballutajaid talumatuisse tingimustesse, maksid neile kätte kõigi abinõudega, kõigi jõududega.

Ilmekas on ühele vaenlase diviisile antud seesugune päevakäsk: «Õõbida külas üksikult pole lubatud: võivad surnuks pusitada või ära tappa. Kui talupojad paluvad näidata vintpüssi, siis mitte anda — võivad ära tappa.»

Ennastsalgavalt võitlesid kolhoosnikud vaenlase vastu partisaniliikumise ridades. Tuhanded kolhoosnikud-partisanid tegid end kuulsaks unustamatute vägitegudega. Kui suurejõuline oli partisaniliikumine, seda võib näha näiteks Leningradi oblastist. Leningradi partisanid hävitasid üle 65 tuhande saksa fašistliku sõduri ja ohvitseri, sealhulgas 7 kindralit, tulistasid alla 93 fašistlikku lennukit, hävitasid 155 tanki ja 37 soomusmasinat, 76 kahurit, 143 kuulipildujat ja hulga muud relvastust. Vaenlase tagalas nad lasksid õhku ja põletasid maha 2442 ladu, 37 tehast ja töökoda, lõid puruks 57 vaenlase sõjaväestaapi, lasksid nõlvakuist alla 575 ešeloni. Nad lasksid õhku 92 raudtee- ja 855 maanteesilda.

Kolhoosnike-partisanide, julgete rahvatasujate lahinguteod lähevad jäädavalt ajalukku.

Kõik rinde heaks! Tagalapiirkondade kolhoosnike peamine panus võidu saavutamiseks oli nende tüdimatu töötamine, nende töötamine sõjaliseks otstarbeks.

Kolhoositalurahva patriotism avaldus selles, et meie armee ei tundnud toiduainete puudust, et elanikkonda varustati toiduainetega ja tööstust toorainetega.

Suure Stalini üleskutse töötada rinde heaks väsimatult tekitas kolhoosnikes enneolematu töövaimustuse. Isegi kuivad arvud kõnelevad ilmekalt, kuidas kolhoosnike tööaktiivsus sõjapäevil tõusis.

1940. aastal võttis kolhoosi töödest osa iga 100 kolhoositalundi kohta 233 inimest, 1942. aastal aga 238 inimest.

Keskmine väljatöötus ühe töövõimelise kolhoosniku kohta kasvas 1942. aastal 248 tööpäevani 1940. aasta 233 tööpäeva vastu.

Iga kolhoosniku poolt väljatöötatud tööpäevade arv suurenes 1942. aastal 1940. aastaga võrreldes 18 protsenti, üksikuis kraides ja oblastites aga 25—30 protsenti. 1943. ja 1944. aastal kestis kolhoosnike tööaktiivsuse tõus edasi. Sõja-aastail põllumajanduses esinenud tööviljakuse tõus väljendub näiteks sääraistes tagajärgedes: Gorki oblasti kolhoosides toodeti 1942.—1943. aastal kolme sõjaeelse aastaga võrreldes iga töövõimelise kolhoosniku kohta 33,2% rohkem teravilja, 70,5% rohkem kartulit ja 72,8% rohkem linakiudu. Samasuguseid tagajärgi saavutati terves reas maa teistes oblastites.

Sõjapäevil tõstis kolhoosiküla sotsialistliku võistluse lipu veel kõrgemale. Nagu tööstuseski, arenes võistlus ka põllumajanduses üldrahvalikus ulatuses. Kõik oblastid, kraid ja vabariigid võtsid osa üleliidulisest sotsialistlikust võistlusest kõrge viljasaagi eest ja loomakasvatuse arendamiseks. Võistluses võitjaiks tulnuile anti kätte Riikliku Kaitsekomitee lipp.

Kolhoosipõldudel teostunud võistlus viis tööviljakuse tõusule.

Tškalovi oblasti «Bolševistliku masina-traktorijaama» kombainer Varakin koristas kahe kokkuhaagitud «Stalinets»-kombainiga 3 tuhat hektaari teravilja ja hoidis kokku 3763 kilo põletusainet.

Niidumasina masinist Hrabrõi (Karl Marxi nimelisest kolhoosist Tškalovi oblasti Totski rajoonis) jõudis vahetatavate hobustega päevas välja töötada 26 hekfaari. Lõikuse kestel niitis ta maha 648 hektaari teravilja.

Artelli «Novaja Žizn» kolhoosnik Ivan Arsentjevitš Protak Tomakovo rajoonist Dnepropetrovski oblastist niitis 8 päeva jooksul käsivikatiga maha 19 hektaari.

Naised ja noored kujunesid sõjapäevil kolhoosides otsustavaks tööjõuks. Nad asendasid armeesse siirdunud masinail töötamises ja tõusid rühmade, brigaadide ja kolhooside etteotsa.

Traktoristide seas on ligi 80 protsenti naisi, kombainerite seas üle 60 protsendi.

Naiskolhoosnike kui põllunduse ja loomakasvatuse ala ehtsate meistrite nimed said sõjapäevil tuttavaks kogu meie maal.

Rühmajuht Surahhan Kainazarova Kalinini-nimelisest kolhoosist Frunze oblasti Kaganovitši rajoonist koristas 1944. aastal 1250 tsentnerit peete hektaarilt.

Kolhoosi «Budennovets» seatalitaja Aleksandra Jevgenjevna Ljuskova Vologda oblasti Mežduretšje rajoonist püstitas juba 1940. aastal maailmarekordi ühe emise toodangu alal. See rekord on ületatud. Sõja-aastate raskustest hoolimata sai just Ljuskova ise 1943. aastal emiselt ja selle esimeselt järelkasvult 106 pörsast.

Kolhoosinoorsoo kangelasteod. Sõja-aastail tõusis noorsoo osatähtsus põllumajanduses ääretult. Iialgi varem ei sõltunud kolhoosides nii palju asju noorsoo tööst nagu sõja ajal. Ja kolhoosinoorsugu täitis auga sõjaaja rasked ülesanded.

Noored kündjad ja külvajad, niitjad ja vedajad töötasid võrdselt täiskasvanutega, sageli aga ületasidki täiskasvanud

töötajate norme. Noorukite arvel oli paljudes kolhoosides nii palju tööpäevi, kuipalju rahuaastail kuulus parimaile täiskasvanud töötegijaile. Kommunistlikud noored ja noorsugu kolhoosides olid paljude säärase kasulikkude ürituste algatajad, mis suurendasid rinde abistamist kolhoosiküla poolt. Säärane on näiteks noorterühmade eeskujulik töö viljasaagi tõstmiseks. Nad tõstsid rühma osatähtsust ja kindlustasid seeläbi töö organiseerimist kolhoosides, nad näitasid agrotehniliste juhiste järjekindla rakendamise ja viljasaagi tõstmiseks toimunud visa võitluse eeskju.

1944. aastal võttis noorterühmade võitlusest viljasaagi tõstmiseks osa üle 64 tuhande rühma, mis hõlmasid ligi poolt miljonit inimest. Kiievi oblastis võistles 1150 rühma; kõik nad ületasid oma kohustused viljasaagi tõstmise alal. Moskva oblastis võistles 1840 rühma; kõik nad ületasid viljasaagi tõstmise ülesande. Voroneži oblastis võistles 1380 rühma; nendest 1118 täitsid ülesande viljasaagi alal 100—150-protsendiliselt, 138 aga üle 150-protsendiliselt.

Vaadake, milliseid suurepäraseid tagajärgi saavutasid eesrindlikud rühmad:

53 tsentnerit talinisu hektaarilt korjas Burmistrovi rühm kolhoosist «Grigorjevskoje» Moskva oblasti Luhhovitski rajoonis.

100 tsentnerit riisi hektaarilt sai Kim Denani rühm kolhoosist «Avangard» Kasahhi NSV Kzõl-Orda oblasti Tšinkendi rajoonis.

1134 tsentnerit suhkrupeedi hektaarilt sai Golovina rühm kolhoosist «Pobeda» Tuula oblasti Bogoroditskoje rajoonis.

1408 tsentnerit kapsast hektaarilt võttis Bogdaševa rühm kolhoosist «Krasnaja pobeda» Moskva oblasti Serebrjano-Prudi rajoonis.

115 tsentnerit puuvilla hektaarilt koristas Kumra Abdurahimova Kaganovitši-nimelisest kolhoosist Tadžiki NSV Koktaši rajoonis.

50 tsentnerit kok-sagõzi juuri hektaarilt korjas Ossipenko rühm Petrovski-nimelisest kolhoosist Kiievi oblasti Perejaslav-Hmelnitski rajoonis.

Rekordilise kartulisaagi saavutas 1944. aastal Tamara Krutova rühm Moskva oblasti Kolomenski rajooni kolhoosist «Viis-aastak nelja aastaga». Ta võttis hektaarilt 835 tsentnerit kartuleid!

Maal kõrgeima hirsisaagi sai 1944. aastal Davõdova rühm kolhoosist «Otzõv» Pavlodari oblasti Lozovski rajoonis.

20 204 noorte traktoribrigaadi võistles 1944. aastal parema töötulemuse eest maa ja rinde heaks. Võistlusest võttis osa üle 20 tuhande noore traktoristi.

Eesrindlike brigaadide saavutuste põhjal võib otsustada nende tulemuste üle, mida see võistlus andis.

Kogu maal mürises kuulsus Darja Garmaši noorte traktoribrigaadi kohta Rjazani oblasti Rõbnovo masina-traktorijaamast.

Darja Garmaši brigaad ületas 1942. aastal hooajaülesande 2,5-kordselt. Iga ratastraktoriga künti üles 1089 hektaari. Järgmisel aastal said neiud jagu kolmest normist, töötades traktori kohta välja 1317 hektaari. Siis seadis brigaad endale sihiks ületada ka see saavutus ja anda 1500 hektaari traktori kohta. Ja nüüd jõudsid 1944. aasta traktoritööd lõpule. Mis siis selgus? Brigaadis moodustas väljatöötus iga ratastraktori kohta 1866 hektaari!

Darja Garmašist ei jäänud palju maha tema sõbratar, sama masina-traktorijaama naistraktorist Maria Kostrõkina. Tema brigaad töötas välja 1733 hektaari traktori kohta ja hoidis kokku 5489 kilo põletusainet.

Ka teistes oblastites tegid traktoribrigaadid silmapaistvaid edusamme. Nii töötas Šulga brigaad Lebedinoje masina-traktorijaamast Sumõ oblastis välja 1606 hektaari traktori kohta ja hoidis kokku 13 tuhat kilo põletusainet. Reztsova brigaad Bronnitskaja masina-traktorijaamast Moskva oblastis töötas traktori kohta välja 1617 hektaari ja hoidis kokku

4658 kilo põletusainet. Traktoribrigadiir Denissenko Azovi masina-traktorijaamast Rostovi oblastis saavutas kõige kõrgema väljatootuse Rostovi oblastis — 1505 hektaari traktori kohta — ja hoidis kokku 2500 kilo põletusainet.

Uudsevilja saagi väljaveol töötasid jõudsalt noorte transportibrigaadid. Ainuüksi Altai kraisis vedasid need brigaadid 1943. aastal viljakogumispunktidesse 12 miljonit puuda vilja.

Seltsimees Stalin ütles, et töö pearaskust kolhoosides oma õlgadel talunud naiste ja noorte enneolematud töökangelasteod lähevad jäädavalt ajalukku.

Punaarmee fondi. Sõja-aastail täitsid kolhoosid oma kohustused riigi vastu mitte üksnes sõjaväelise täpsusega, vaid andsid ka üle plaani vilja Punaarmee fondi ja müüsid vilja riigile. 1943. aastal müüsid kolhoosid ja kolhoosnikud riigile isiklikest tagavaradest miljoneid puudasid vilja. Tšuvaši kolhoosnikud müüsid riigile oma isiklikest tagavaradest üle 2,5 miljoni puuda vilja, Usbekistani kolhoosnikud ligi 2 miljonit puuda, Gorki oblasti kolhoosnikud üle 4 miljoni puuda.

1944. aastal andsid kolhoosipõllud hea saagi. Ja kolhoosnikud pidasid pühalikult silmas oma esimest käsku — täita kõik kohustused riigi vastu. Lisaks sellele aga müüsid nad riigile ja kandsid Punaarmee fondi miljoneid puudasid vilja, kartulit ja aedvilja. Ainuüksi Ukraina kolhoosnikud andsid üle plaani Punaarmee fondi üle 15 miljoni puuda vilja.

«Oma Punaarmee jaoks pole meil millestki kahju!» — niisugune oli kolhoosnike üksmeelne hääl.

Iga liiduvabariigi kolhoositalurahvas tõi oma tööpanuse suure paljurahvuselise Nõukogude isamaa vabaduse- ja sõltumatuse eest toimunud võitluse ühise asja heaks. Aserbaidžanis laiendati sõja-aastail 100 tuhande hektaari võrra (talivilja) külvipindala, ligi poole miljoni peani suurenesid kolhooside lamba- ja kitsekarjad. Pole imestada, et 485 Aserbaidžani kolhoosnikku ja põllumajanduse alal töötajat väärised valitsuse autasusid.

Kolhooslik Gruusia suutis sõjaaja rasketes tingimustes suurendada vilja tootmist. Teraviljade külvipind on laienenud 80 tuhat hektaari. Seejuures hakkas iga täiskülvatud hektaar andma 1,5 tsentneri võrra vilja rohkem kui enne sõda. Vabariigi kolhoosid andsid riigile 1943. aastal vilja 18 tuhande tonni võrra rohkem kui sõjaeelisel 1940. aastal. Väga palju suurenes teelehtede ja tsitrusviljade saak. Pole midagi imestada, et Gruusia 525 kolhoosnikku ja põllumajanduse alal töötajat autasustati 1944. aastal NSV Liidu ordenite ja medalitega.

Kasahhi kolhoosnik Tšaganak Bersijev saavutas tema poolt viljeldud maal maailmakuulsusega hirsisaagi. Kolhoosnik Bersijev ei elanud fašistliku Saksamaa üle saavutatud võidu helge päevani. Ta suri 1944. aastal. Kolhoosniku-patrioodi auks püstitatakse «Kurmani» kolhoosi põllul Kasahhi NSV Ministrite Nõukogu otsusel püramiid, millele pannakse pealkiri:

«Sellel põllul sai Tšagan Bersijev 1943. aastal maailmakuulsusega hirsisaagi — 1232 puuda hektaarilt.»

Nõukogude patriotismitunne oli lätteks üldrahvalikule liikumisele vahendite kogumisel lahinguvarustuse loomiseks rindele. Algatuse tegi Saraatovi kolhoosnik Ferapont Petrovitš Golovatõi, kes esimesena maksis 100 tuhat rubla lahingulennuki ehitamiseks.

— Teadku neetud saksa röövvallutajad, — seletas Ferapont Golovatõi, — et oma kodumaa eest on väljas kogu kolhoosirahvas ja kolhoosnik annab ära kõik, et põrgulist puruks lüüa.

Vähem kui nelja kuuga koguti siis üle seitsme miljardi rubla. Lennukid ja tankid, millel paistab silma sõna «Kolhoosnik», pildusid surma saksa röövvallutajaile. Summade kogumine aga kestis edasi. Ikka uued ja uued kolhoosnike kulul ehitatud lennukid, tankid ja kahurid liikusid rindele. Ferapont Golovatõi muretses omal kulul Punaarmeele veel teise lennuki.

Suure valmisolekuga tellisid kolhoosnikud sõja ajal välja lastavaid riigi sõjalaenusid. 1942. aastal ületas laenu tellimine planeeritud summa 3200 miljoni rubla võrra, selle hulgas ka

kolhoosiküla tellimuse arvel. Ühe öö-päevaga oli teine sõjalaen realiseeritud. Lõuna-Kasahstani oblasti Pahta-Araali rajooni Karl Marxi nimelise kolhoosi esimees Kalpe Berdöbekov tellis 1036 tuhande rubla eest laenu, maksis kohe sularahas ära ja andis obligatsioonid kaitsefondi. Kui lasti välja kolmas sõjalaen, maksid kolhoosnikud lühikese aja jooksul sisse üle 3,5 miljardi rubla.

Nõukogude talupojad peavad Nõukogude Liidu vabadust ja sõltumatust kallimaks kui elu. Esmakordselt ajaloos kaitseb talurahvas riiki, kes on kindlustanud temale vaba, jõuka ja õnneliku elu.

Just sellepärast pühendas talurahvas kogu oma jõu ja vahendid võitluseks saksa fašistlike röövvallutajate vastu.

«Tänu kolhoositalurahva hoolele,» ütles seltsimees Stalin oma kõnes 6. novembril 1944. aastal, «ei tunne Punaarmee neljandal sõja-aastal puudust toiduainetest. Mees- ja naiskolhoosnikud varustavad töölisi ja haritlasi toiduainetega ning tööstust toorainetega ja tagavad rindele relvastust ja varustust tootvate tehaste ning vabrikute normaalse töö. Aktiivselt ja täiesti teadlikuna oma kohustest kodumaa vastu abistab meie kolhoositalurahvas Punaarmeed võidu saavutamises vaenlase üle»²².

VII. PÖLLUMAJANDUSE TAASTAMINE VABASTATUD RAJONIDES.

Kõikide sõdade ajal on neis kohtades, kus toimus sõjategevus, põllumajandus tugevasti kannatada saanud. Maa, mida inimesed pikki aastaid on harinud, langes hooletusse. Lagunesid põllumajanduslikud hooned, inventar, kahanes loomakari.

---

²² J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, lk. 132—133, 4. tr. Tallinn, 1945.

Kuid mitte kunagi veel ega ühelgi maal pole põllumajandus kannatanud säärast kahju, nagu seda meie põllumajandusele tekitasid saksa fašistlikud röövvalutajad.

Hitlerlased tegid hävitustööd meie maal ettekavatsetult. Sel teel nad püüdsid õonestada meie riigi jõudu. Metslaste kombel tallasid saksa roimarid puruks põllud, põletasid maha külad, purustasid majapidamishooned, masinad, tapsid karja. Seal, kuhu astus saksa röövvalutaja jalg, langes meie maa kohutava purustamise ja laastamise alla.

Sedamööda, kuidas Nõukogude maa hakkas röövvalutajaist vabanema, kerkis päevakorda vaenlase poolt laostatud majanduse taastamise ülesanne.

Kui heita pilku teiste riikide ajalukku, siis võib näha, et nad pikka aega pärast sõda elasid üle majanduslikku langust. Majanduse taastamine algas alles pärast sõja lõppu ja venis tavaliselt hulga aastaid. Põllumajandus virgus väga aeglaselt, miljonid talupojad elasid kerjuse kombel.

Meie Nõukogudema ei lükanud majanduslike taastamistööde algust edasi sõja lõpuni. Kui sõda oli alles täies hoos, läksid meil juba lahti taastamistööd. Selles andis end tunda nõukogude korra võimas jõud.

Üldrahvalik üritus. Vaenlase poolt purustatud majanduse laialdasele, üleriigilisele taasehitamisele pandi alus 1943. aasta augustis NSVL Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee määrusega «Edasilükkamatuist abinõudest majanduse taasülesehitamiseks saksa okupatsioonist vabastatud piirkondades». Majanduse ja kultuuri uuestielustamisele vabastatud maal oli antud ehtsalt bolševistlik hoog.

Seltsimees Stalin ütles, et vaenlase poolt purustatud majanduse taastamine on üldrahvalik ülesanne. See ülesanne tuleb lahendada lühima ajaga.

Armastatud juhi sõnad panid lainetama miljoneid nõukogude tagala töötajaid. Maal tekkis ja paisus kiiresti suureks

vabastatud piirkondade abistamise liikumine. Nende piirkondade määratu suurele riiklikule abistamisele lisandus vennalik toetus ja hoolitsus tagala oblastite elanikkonna poolt.

Vabastatud piirkondades enestes aga asusid Punaarmee poolt saksa verisest ikkest päästetud nõukogude talupojad juba oma vabanemise esimesest tunnist peale taastama kõike, mis õel vaenlane oli hävitanud.

See töö oli raske.

Puudusid tööloomad ja masinad — põld tuli üles künda käsitsi. Polnud millegagi seemet vedada — viljakotte kanti omaenda seljas. Polnud viljakoristamismasinaid ega hobuseid — vilja lõigati sirpidega. Puudus oli kõigest: seisis ju ümber ringi maa, mis oli vaenlase poolt puruks tallatud, mille põllud olid umbrohtu kasvanud ja kus külade asemel olid tuhahunnikud.

Nõukogude talupoegade jõud peitus selles, et kõigi nende raskustega ei asunud nad võitlema üksikult. Vabastatud maal ennistasid talupojad kõikjal kolhoosikorra, elustasid kiiresti artellimajapidamise. Üheainsa aastaga taastati Ukrainas 26 539 kolhoosi.

Kolhoosikorra elustamine ja riigi abi etendasid vaenlase poolt purustatud põllumajanduse taastamisel otsustavat osa.

Riigi abi aga oli määratu suur. Juba 1943. aasta teisel poolel said vabastatud piirkondade kolhoosid riigilt külviks kümneid tuhandeid tonne teravilja. Nad soetasid endale karja; sadu tuhandeid loomi toodi idaoblasteist tagasi, osteti kokku ja toimetati vabastatud piirkondadesse.

Saksa rüüstajate poolt paljaks tehtud nõukogude inimesed leidsid jälle soojust ja peavarju. Üksnes üheksas vabastatud oblastis ja krais ehitati uuesti ja taastati lühikese aja jooksul üle 326 tuhande maja, kuhu inimesed muldonnidest ja lõhutud ruumidest üle kolisid. Uuesti ehitati üles terveid külasid.

Kogu plaan, mida nägi ette NSVL Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee augustikuu määrus, täideti ületamisega 4 kuu ja 10 päevaga.

See näitas, et vaenlase poolt purustatud majanduse taas-elustamine kujunes tõepoolest üldrahvalikuks ürituseks.

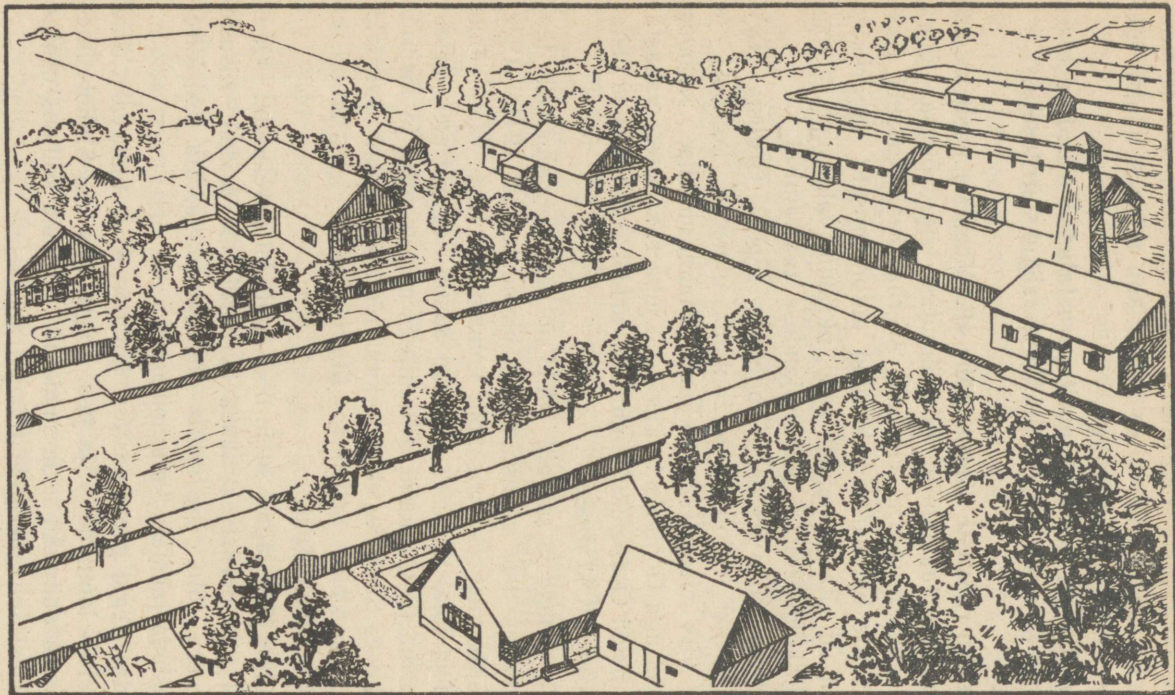
Stalinliku rahvaste sõpruse tähe all. Vaenlase poolt laastatud majanduse taastamise töös ilmutas end võimsa jõuga NSVL-i rahvaste sõprus. Gruusia, Aserbaidžani, Kasahhi, Baškiiri ja teiste liiduvabariikide ning autonoomsete vabariikide kolhoosnikud aitavad heldelt vene, ukraina, valgevene ja teisi seltsimehi-kolhoosnikke põllumajanduse taastamisel.

Juba enne sõda tekkis ja tugevnes sõprus Gruusia NSV Maharadzevski rajooni Ordžonikidze-nimelise kolhoosi ja Ukraina NSV Genitšeski rajooni Stalini-nimelise kolhoosi vahel. Kui aga Genitšeski rajoon oli juba sakslastest vabastatud, kirjutasid Ordžonikidze-nimelise artelli kolhoosnikud vana-dele sõpradele Ukrainasse:

«Meie vennad ja sõbrad! Nüüd on meil võimalus teile teatada, mida me teie vabastamiseks oleme teinud. 1941.—1942. aastal täitis meie kolhoos kõik kohustused riigi vastu enne tähtaega ja täies ulatuses. Läänud aastal kogusid meie artelli kolhoosnikud tankikolonna ehitamiseks miljon rubla ja kirjutasid seltsimees Stalinile, et meie kulul ehitatud tankid saadetak teie vabastamiseks. Seltsimees Stalinilt saime telegrammi, et meie palve rahuldatakse.

Te tulite jälle tagasi meie nõukogulikku perekonda. Okupatsiooni ajal purustasid saksa barbarid teie kodud, riisusid kolhoosivara. Me otsustasime jõudumööda aidata teid kiiremini taastada laastatud majapidamist.»

Ja edasi tegid grusiinlastest kolhoosnikud teatavaks oma annetused — loomade, vilja jms. hulga, mis olid Stalini-nimelise kolhoosi aadressil teele saadetud. Gruusia kolhoos osutas ukrainlastest seltsimeestele tõhusat abi.

Niisuguseks kujuneb kolhoosiküla vaenlasest vabastatud maal.
(Arhitektuuri- ja planeerimistökoja kavandist).

Uuestisünd. Sõja käigus vabastas Nõukogude Armeed jär-
jest uusi ja uusi rajoonid ja ikka laiemalt võttis hoogu vaen-
lase poolt laastatud põllumajanduse taasülesehitamise töö.

Selle töö tulemused on tohutud.

Kõikjal taastati kolhoosid ja mis veel väga tähtis — kõik-
jal taastati masina-traktorijaamad — põllumajanduse masina-
baas. Krasnodari krai kolhoosid suutsid 1944. aastal külvata
tõuviljakultuure 157 tuhande hektaari võrra rohkem kui sõja-
eelsel 1940. aastal. Ukraina NSV Stalino oblastis korjas üle
300 kolhoosi 1944. aastal 100 puuda nisu igalt hektaarilt.

Vabastatud piirkondade kolhoosid lülitusid ruttu rinde abis-
tamise üritusse.

Näiteks Kurski oblasti kolhoosid täitsid 1943. aastal mitte
üksnes kohustuslikud normid, vaid ka müüsid riigile üle plaani
2240 tuhat puuda vilja.

Tärgab uuesti elu Nõukogude Baltimaade külades. Tööta-
vale talurahvale on tagasi antud maa, mille temalt saksa rööv-
vallutajad, kulakud ja mõisnikud ära võtsid. Baltimaadel pärast
nõukogude võimu väljakuulutamist teostatud maareform on
taastatud. Nii näiteks sai Eestis ligi 27 tuhat maata talupoega
talukohad üldpindalaga 33 tuhat hektaari. 17 tuhat vähese
maaga talupoega sai juurdelõikeid üldpindalaga 82 tuhat hek-
taari. Maad saanud talupoegadele on üle antud rohkesti hobu-
seid, sarvloomi, põllutööriistu, ehitusmaterjali jne. Hobuseta
majanditele osutavad abi 24 masina-traktorijaama ja 244 masi-
na-hobulaenutuspunkti.

Elustub uuesti ka Moldaavia põllumajandus. Kõik kolhoos-
id, masina-traktorijaamad ja sovhoosid on taastatud. Dnepri
paremal kaldal on maata ja vähese maaga talundeid varusta-
tud maaga. Moldaavia kolhoosnikud ja üksiktalunikud on taas-
tanud juba sõjaeelse külvipinna.

Vaenlasest vabastatud maal käib kõige laialdasem elamute
ehitamine. Seda toetab ohtralt riik: okupatsiooni all kannatada

saanud elanikkonnale on elamute ehitamiseks antud üle 255 miljoni rubla krediiti.

Vene NFSV oblastites, mis sattusid okupatsiooni alla, on taastatud juba 536 tuhat elamut. Valge-Venes on taastatud ja uuesti ehitatud üle 127 tuhande maja.

Kui rasked ongi haavad, mis saksa fašistlike röövlite poolt põllumajandusele löödi, parandab Nõukogude riigi võimas jõud, kolhoosikorra jõud need haavad ruttu. Seltsimees Stalin märkis 1944. a. novembris: «Seljataha on jäänud raskeim ajajärk põllumajanduse taastamisel. Pärast Doni ja Kubani viljakate väljade tagasivõtmist ja pärast Ukraina vabastamist on meie põllumajandus kiiresti paranemas rasketest kaotustest...»²³.

Nii kiire ja edukas põllumajanduse taastamine vaenlasest vabastatud maal on võimalik vaid nõukogude võimu ja kolhoosikorra tingimustes. Kannatades säärast hirmsat hävingut, mida tekitasid meie majandusele saksa fašistlikud lurjused, oleksid sajad tuhanded inimesed igasugustes teistes tingimustes jäänud kerjusteks, hakanud hulkuma kerjakotiga.

Nõukogude võim aitas vabastatud piirkondade talurahval jälle jalgu alla saada, elustada ja edasi viia põllumajandust.

Hitlerliku Saksamaa vastu peetud sõja võidurikas lõpp innustas vabastatud rajoonide talurahvast veelgi rohkem, kümnekordistades tema jõudu võitluses kõigi vaenlase poolt põllumajandusele löödud haavade kiireima ravimise eest, nõukogude riigi sõjalis-majandusliku võimsuse edasise kasvu eest.

VIII. LENINI-STALINI LIPU ALL.

Kõigi oma edusammude eest niihästi rahuliku ülesehitustöö aastail kui ka sõja-aastail on kolhoositalurahvas tänu võlgu bolševike partei, Lenini-Stalini partei juhtimisele.

---

²³ J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, lk. 131, 4. tr. Tallinn, 1945.

Me juba nägime, kuidas bolševike partei, meie suured juhid Lenin ja Stalin näitasid talurahvale ainuõiget teed — kolhooside teed.

Üldise kollektiviseerimise edusammud olid meie partei poolt talurahva ja põllumajanduse küsimuses teostatud ainuõige poliitika tagajärjeks. Partei suutis miljonilistes talurahvahulkades äratada suurimat usku tööliklassi ja tema partei jõusse. Talurahvas mõistis, et nõukogude võim ja partei on põllumajanduse ümberkorraldamise tõsiselt käsile võtnud ega tagane sellest tööst. Rahvahulgad maal nägid, et bolševikud oskavad juhtida majapidamist, juhtida põllunduse põhjalikku ümberkujuendamist, on võimelised edukalt võitlema loodusjõuga ja suunama talurahvast jõuka ning kultuurse elu teele. Partei võttis oma õlgadele kogu kolhooside ülesehitustöö juhtimise. Meie maa põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise töö oli keerukas ja raske, kuid seltsimees Stalin ütles, et kommunistid on kutsutud juhtima kolhoose ja peavad kandma kogu vastutust töö eest maal.

«Maailmas ei ole ega ole olnud nii võimsat ja autoriteetset võimu kui meie võim, Nõukogude võim. Maailmas ei ole ega ole olnud nii võimsat ja autoriteetset parteid kui meie partei, kommunistlik partei. Keegi ei takista ega saa takistada meid ajamast kolhooside asju nii, nagu nõuavad seda kolhooside huvid, riigi huvid»²⁴.

Suur armastus bolševike partei vastu. Seltsimees Stalini targad näpunäited kolhoosnikele ja põllumajandusala tööta-jaile ning bolševike partei tüdimatu organisatoorne tegevus maal tagasid täieliku võidu uuele, kolhoosikorrale ja viisid meie talurahva helgele, jõukale ja kultuursele elujärjele.

Kui seda elu tumestas fašistliku sissetungi must pilv, kui raskes sõjas otsustus, küsimus — kas nõukogude rahval jääda vabaks või langeda orjusse, siis astus partei rahva ette

²⁴ J. Stalin, Tööst maal. „Leninismi küsimusi,“ lk. 360, 11. tr. Tallinn, 1945.

kui fašistlike röövvalutajate vastu peetud võidurikka võitluse innustaja ja organiseerija.

Sõjapäevad sidusid partei veel tihedamalt kokku paljumiljonilise nõukogude talurahvaga. Veel sügavamaks muutus nõukogude talurahva armastus bolševike partei vastu, veel kindlamaks tema ustavus Lenini-Stalini suurele lipule.

Seda armastust ja ustavust ei suutnud kõigutada fašistlikud vägistajad ja valetajad seal, kus neil ajutiselt õnnestus kehtestada oma verist korda.

Kui sakslased naiskolhoosnik Nastasja Ivanovna Sereda kodukülla sisse tormasid, viis Sereda Lenini näopildi peitu. Ta teadis, et kui näopilt leitakse, kisuvad saksa elajad ta tükkideks. Naaberkülas lasksid sakslased maha vanaeide ja kolm noorukit ainult selle pärast, et leidsid nende majast raamatu, mille kaanel oli kujutatud Lenin soomusautol. Naiskolhoosnik Sereda hoidis Lenini näopildi alal kuni Punaarmee osade saabumiseni. Ja kui punaarmeelased ta majja astusid, silmasid nad Iljitši näopilti nikerdatud raamis, meeldivalt ääristatuna väljaõmmeldud käterätiga.

Lihtne naiskolhoosnik Akulina Savina jutustab, kuidas tal õnnestus sakslaste eest peita tervet Lenini ja Stalini teostest koosnevat raamatukogukest:

«Minu tares asus kooliraamatukogu. Niipea kui sakslased küla enda kätte haarasid, murdis üks nendest lahti selle toa luku, kus hoiti raamatuid. Ta hakkas raamatuid ahju loopima. Kuid kõiki kohe ära põletada ta ei saanud. Nähes, et varsti ta põletab ikkagi ära ka ülejäänud, otsustasin ma päästa Lenini ja Stalini raamatud, eriti need, mis sisaldasid nende näopilte. Iga kord, kui sakslased olid toast väljunud, hiilisin ma sinna, võtsin vargsi ühe-kahekaupa raamatuid, pistsin nad põlle alla, viisin kähku ära ja toppisin nad eeskotta põranda alla, peale aga asetasin õlgi ja kivikesi.

Kui meie omad olid sakslased minema kihutanud, tirisin ma need raamatud välja ja nüüd loetakse neid jälle meie külas.»

Ühes ajutiselt okupeeritud Ukraina piirkonnas leiutas elanikkond niisuguse viisi väljendada oma armastust Lenini vastu: rahamärkidele, kus on Lenini kujutis, oli paljudes käekirjades tehtud pealkirju: «Elagu Lenin!», «Saame niisuguseks, nagu sina meid õpetasid!»

Kolhoosirahva juhid. Sõja-aastail astusid paljud tagala oblastite kolhoosnikest partisanid ja eesrindlikud kolhoosnikud kommunistliku partei ridadesse.

Stalini-nimelise kolhoosi parteiorganisatsioonis Kasahhi NSV Alma-Ata oblasti Kugalinski rajoonis oli enne sõda 45 inimest. Juba sõja esimestel päevadel läks parteiorganisatsiooni ridadest armeesse 36 inimest. Läksid ära sääraseid inimesed nagu kolhoosi aseesimees Žirnov ja parteiorganisatsiooni sekretär Raria, kes olid mõlemad autasustatud Lenini ordeniga töö eest põllumajanduses, kolhoosi elektriijaama ehitaja Oleinikov ja teised. Parteiorganisatsiooni sekretäriks valiti noor energiline kommunist Petrova. Tema tegevuse kestel kõvenes parteiorganisatsiooni side parteitutega veelgi rohkem. 1943. aasta suveks oli kolhoosi parteiorganisatsioonis juba 44 partei liiget ja kandidaati.

Parteiorganisatsioon tegi kolhoosnike seas väsimatult poliitilist tööd. Seltsimees Stalini kõnedest kandis ta sõjapäevil iga sõna kolhoosnikeni. Kommunistid näitasid isikliku eeskujuga, kuidas tuleb võita sõjaaja raskusi. Nad suutsid kolhoosis saavutada tööviljakuse tõusu, kõigi riiklike ülesannete täitmist ületamisega. Kolhoos oli 1942. aastal loomakasvatajate üleliidulise sotsialistliku võistluse algatajaks. Kolmandaks sõja-aastaks tõusis kolhoosi kari 2347 pea võrra, üle 500 hektaari võrra kasvasid teravilja külvipinnad, suurenes ka karjamaade pindala. Kolhoosi majapidamine muutus veel tugevamaks ja rikkalikumaks. Kolhoos otsustas võtta iga kuu enda juurde kosumisele 150—200 haavatud ja haiget punaarmeelest, tagades neile korterid, hoolitsemise ja toiduained.

Nii töötavad ka teistes kolhoosides kolhoosirahva juhid — kommunistid. Partei organisaatorlik töö maal kindlustas kolhooside eduka töötamise, vaenlase poolt laastatud põllumajanduse kiire taastamise.

Bolševike partei üleskutsele — tugevdada rinde abistamist, kuni saksa kiskja on tema enda koopas surnuks löödud, järgnes meie kolhoositalurahvas kõikumatult. Kolhoositalurahvas toetas tagalast Punaarmeed kogu oma võimsa jõuga.

Koos Nõukogude Armeega, koos kogu nõukogude rahvaga jagab kolhoositalurahvas meie nõukogude isamaa poolt suures ja õiglases sõjas saksa röövvalutajate vastu saavutatud maailmaajaloolise võidu kuulsust.

Suure Isamaasõja võidukast lõpuleviimisest innustatud nõukogude talurahvas töötab väsimatult, et täita seltsimees Stalini poolt seatud ülesanded — kiiremini ravida haavad, mis sõda meie maale lõi, ja veelgi rohkem kindlustada meie kodumaa sõjalist ning majanduslikku võimsust.

Uue viisaastaku plaani järgi (1946.—1950. a.) taastatakse täies ulatuses mitte ainult vabastatud rajoonide majandus, vaid ületatakse ka tunduvalt NSV Liidu rahvamajanduse arengu sõjajaelne tase.

Koondunud tihedalt nõukogude valitsuse ja bolševike partei ning rahvaste juhi, suure Stalini ümber, pühendab nõukogude talurahvas kogu oma jõu meie sotsjalistliku isamaa edasiseks õitsenguks.

SISUKORD.

	Lk.
I. Kuidas elasid talupojad tsarismi ajal	4
Mõisnike orjuses (4). Kulakute orjuses (7). Põllumajanduse mahajäämus tsarismi ajal (10). Isevalitsuse ründamine (11). Nõukogude võimu eest (12).	
II. Mida andis nõukogude võim talupoegadele	14
Leninlik maadekreet (14). Kulakluse taltsutamine (15). Kodusõja aastail (16). Leninlik-stalinlik kooperatiivplaan (18). Maa industrialiseerimine — põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise alus (21). Partei XV kongress — kollektiviseerimise kongress (22). Sovhooside ja masina-traktori jaamade osatähtsus (23). Ajalooline ülesanne (25).	
III. Kolhoosikorra võit	28
Pealetung kulaklusele (29). Suure murrangu aasta (29). Kulakluse kui klassi likvideerimine (31). Teel kolhooside kindlustamisele (33). Esimene kolhoosnike-lööktöölise kongress (34). Stalinlik kolhoosielu põhikiri (36). Töökorraldus ja -tasu kolhoosides (39). Esimene käsk (42). Kolhoosidemokraatia (43). Mida andis kollektiviseerimine (44). Teadus tuli põldudele (46). Kõige viljakam, kõige müügi-võimelisem maailmas (48). Masin kergendas talupoja tööd (52). Jõukas elu (53). Nõukogude küla uued inimesed (54). Kultuurirevolutsioon maal (57). Nõukogude talupoegade suured õigused (58). Üks tuhandeist (59).	
IV. Fašistide sepitsused nõukogude talurahva orjastamiseks	63
Sakslased-orjastajad (63). Sakslased-mõrtsukad (64). Sakslased-lääniisandad (66). Kuidas sakslased küüditasid meie inimesi orjaikkesse (67). Fašistliku röövtöö jäljed (68).	

	Lk.
V. Kolhoosikorra jõud ja elulisus	70
Suur katsumus (70). Kolhoos sõjaajal (73). Rinde kindel tugi (76).	
VI. Kolhoositalurahva patriotism	79
Nõukogude võimu eest (80). Kõik rinde heaks! (82). Kolhoosinoorsoo kangelasteod (83). Punaarmee fondi (86).	
VII. Põllumajanduse taastamine vabastatud rajoonides	88
Üldrahvalik üritus (89). Stalinliku rahvaste sõpruse tähe all (91). Uuestisünd (93).	
VIII. Lenini-Stalini lipu all	94
Suur armastus bolševike partei vastu (95). Kolhoosirahva juhid (97).	

*Vastutav toimetaja A. Valsiner.
Keeleline toimetaja M. Kindlam.*

Ladumisele antud 11. V 1947, Trükkimisele antud 5. VII 1947. Paber 56 : 79. ¹/₁₆.
Trükiarv 6200. Trükipoognaid 6,25. Trükitähti trükipoognas 34560. Arvestus-
poognaid 5,4. MB-02533. Trükikoda „Tartu Kommunist“, Tartu Ülikooli 21/23.
Tellimise nr. 890.

На Эстонском языке. Н. Анисимов. Советское крестьянство.

Rbl. 4.—